תנ״ך · דרשות ודרושים

חצי יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חצי יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חצי-יהונתן/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

מסכת ראש השנה פרק ד 4
מגן אברהם סימן רסז סק"א 17
מסכת שבועות דף כד 19
בסוגיא הנ"ל 24
מסכת ביצה דף יב 29
בענין ספיקא דאורייתא 31
רמב"ם הלכות יום טוב פרק א 34
מסכת סוכה דף כז 36
שו"ע הלכות לולב סימן תרסד ס"י 38
מסכת בבא בתרא דף קלד 42
רמב"ם הלכות סוכה פ"ו הי"ב 48
ירושלמי מסכת בבא מציעא 49
מסכת מכות דף יג 53
פסיקתא זוטרתא פרשת כי תצא 58
תוס' קידושין 60
טור או"ח סימן תעג 62

מסכת ראש השנה פרק ד

דרשה אשר דרש אדמ"ו הגאון המפורסם מהר"י זלה"ה פה אלטונא שבת תשובה תקי"א לפ"ק

במס' ר"ה פ"ד, יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין כו' התקין ריב"ז כו'. משנה ב' בראשונה כו' התקין ריב"ז כו' ושיהא יום הנף כולו אסור. משנה ג' בראשונ' היו מקבלין עדות החודש כו' התקין ריב"ז. משנה ד' ועוד זאת התקין ריב"ז. והדבר צריך ביאור, מה ראה רבינו הקדוש לסדר ולחבר כאן ולחשוב אלו התקנות של ריב"ז, וכי זהו לבד תיקן הלא הוא תיקן כמה וכמה תקנות וכדאמר שם בגמרא להדיא ובפרטות שכמה תקנות חשיב כאן דלא שייכי למסכת זו וכבר נאמרו כל א' במקומו, הך דיום הנף במנחות והך דלולב בסוכה ולא קחשיב שם שאר תקנות כלל, וכאן חשיב אלו ה' תקנות, הלא דבר הוא. ונראה לחברם יחד והיו לאחדים.

ונקדים לתרץ ש"ס תמוה, במס' סוכה דף נ"ד ע"ב פוסק' ואין מוסיפין על מ"ח, ופריך ולא והאיכא ע"פ שחל להיות בשבת, ומשני כי מיקלע י"ט ראשון בע"ש מידחי דחינן ליה דאז יהיה יה"כ בא' בשבת ולכך דחינן לי' (פי' רש"י משום ירקא ומשום מתיא וכו') כי סלקת להתם וכו' (ואמרינן במס' שבת כדי לידע בשנה הבאה אם חל יה"כ בשבת דיה"כ קיל ומקריב בו חלבי שבת) (פירש"י מהא שמעינן דחל יה"כ ביום א') ומשני הא רבנן והא אחרים וכו' ע"ש. וקשה מאי בעי הש"ס בשפת יתר מריש ה"א כי סלקת וכו' כ"ז אך למותר בקיצור הל"ל ממתני' לחוד ומברייתא לחוד דנקט בפי' חל יה"כ ביום א' או ביום ו' ועוד הרי בהדיא אמרי' פלוגתא דר"ע ור"י אי חלבי שבת קריבין ביה"כ וש"מ דחל ביום א' ונ"ל בצירוף לתרץ קושי' תוס' במס' מנחות ד' ק' ע"ב במשנה לחה"פ נאכלין וכו' לי"א כיצד ב' ימים של ר"ה שחל ביום ה' וביום ו' ולא הי' דוחה י"ט ונאפת ונאכל ביום י"א הקשה תוס' משמע מהא דקאמר שחל להיות בו' והעדים באו ממנחה למעלה שנוהגים היום קודש ולמחר קודש ומתחיל החודש בו' ונמצא יה"כ ביום א' ממילא מוכח דחל יה"כ ביום א' ומהך דסוכה הנ"ל מוכח דלא חל יה"כ ביום א' כ"א לאחרים ומתני' ע"כ דלא כוותי'. ויש להקשות דלמה להו לתוס' להוכיח מהך דבאו עדים וכו' הלא מבואר במשנה רש"א דוחה י"ט וא"ד יום הצום הרי דחל יה"כ ביום א' ומהך דסוכה מוכח דלא חל ביום א' כ"א לאחרים וגם במתני' דאמרינן כשחל יוה"כ בערב שבת שעיר של יה"כ וכו' והבבלי' אוכלים אותו כשהוא חי וכו' והכל חדא טעמא דמתני' דלא חל יה"כ ביום ו' לא חל נמי ביום א' ע"ש בתוס'. והרמב"ם בפי' למשנה כ' להדי' על הך מתני' הבבלי' וז"ל מכאן תשובה מוכרחת להאומרי' דלא מיקלע בע"ש ואל תטעה דמתני' אמר על

תנאי אם הי' מיקלע ובאמת לא חל הא אמר מעשה רב הבבלי' וכו' ותמוה איך לא שת לבו ועינו למאי דאמר בסוכה וי"ל דצ"ל דא"א דלא מיקלע כלל לרבנן ומה יעשו אם חל יום ל' אלול ביום ו' או ביום ד' ועדים באו ואמרו שראו הלבנה וע"כ דמאיימין על העדי' כראי' בגמרא מאיימין על העדים שראו שיאמרו לא ראינו כדי שיתעבר החודש והרמב"ם בהלכות ק"ה פי' מאיימין על העדים ומסיעין העדים ממקום למקום ומרבים בחקירות כדי שתטרף דעתם ואם עומדים בדבריהם ובדעתן ואומרים דראו החודש אם ביום זה ה"ז מקודש ע"ש וא"כ יכול להיות עת וזמן דמיקלע יה"כ בע"ש והיינו אם הם עומדים על דעתן ולא חזרו מחמת האיום וע"כ צריכין לקדש החודש איך שיהי' ביום א' או ביום ו' וא"כ ע"כ הא דמשני הגמ' בסוכה דלא מיקלע היינו כיון דהוא במציאות רחוק א' לע' שנה שיזדמן אז שהעדים לאחר טירוף ובלבול מב"ד יעמדו על דבריהם הא' וזה מהנמנע ולכך לא תני' במשנה ולחשוב דחל יום א' של חג בע"ש כיון דהוא מהנמנע דמיקלעי רק במציאות רחוק ומעתה לק"מ מה שהוכיח הרמב"ם בפי' למשנה דמנחות שכתב מכאן יש ראיה וכו' דודאי אפשר דפ"א יזדמן ובהכי מיירי שם כל המשניות דמנחות הנ"ל ולכך בסוכה מש"ה לא רצה להקשות ממתני' או מברייתא לחוד י"ל נמי דמיירי בעמדו בעדותן וכו' דמקלעי במציאות רחוק ולכך מביא הא דכי סלקת וכו' דאי כר"י ליתקע והיינו כפי' רש"י בשבת קי"ד ע"ב ד"ה דאי ר"ש דלשנה זו שחל בע"ש וודאי דא"צ לתקיעה רק לשנה הבאה כשחל יה"כ בא' בשבת לתקע השתא וע"ז קשה שפיר כיון דמתני' לא חשבו הואיל והוא אינו במציאות דמיקלע וא"כ איך נתן תקנה זו לתקיעה עכשיו על כל השנה הבאה שחל יה"כ ביום א' הוא רחוק ממציאות ועל הרוב אינו מיקלע עד שאפי' המשנה לא מיירי מזה הדין לרוב מניעתו דלא נעשה תקנה בשביל כך ונתיר שבות לתקוע בשביל דבר שאינו מצוי כלל ולק"מ אך ליישב נמי קושי' התוס' הנ"ל נ"ל יותר כדרך ישר ונקדים עוד לתרץ ש"ס תמוה במס' ר"ה פ' ראוהו ב"ד פריך הש"ס כיון דקתני עד שחשיכה ה"ז מעובר ל"ל למיתני חקירת העדים כלל פירש"י עיקר הקושיא הוא דכ"ש הוא מראהו ב"ד. לכאורה תמוה דנקט בלישנא עד שחשיכה ה"ז מעובר כו' דזה אינו ענין כלל להך קושיא מי מעכב ע"י שלא יאמר באר היטב כיון דתני ראוהו ב"ד נחקרו העדים ל"ל ולא לתלות בד"א דלא שייך כלל להך קושיא ונ"ל לתרץ בחד מחתא ונקדים עוד לתרץ מ"ש תוס' ד"ה ראוהו כו' ולכך פירש הקונטרס ולכאורה הך פי' הקונ' אין ענינו למ"ש מקודם דבב"ד של כ"ג איירי ונ"ל דהנה הב"ח כתב דאם ראו הב"ד העדות בשבת נמי אמרי' אין עד נעשה דיין כיון דבשעת מעשה שראו לא היו יכולין לדון ולאחר השבת אע"ד והוי כמו ראוהו בלילה והאחרונים השיגו עליו וכתבו

כיון דמד"ת יכולין לדון בשבת והמניעה ס הוא רק מדרבנן גזירה שמא יכתוב אמרינן עד נעשה דיין והנה במתניתין קתני לא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה היינו שעבר הזמן המוגבל לקדש החודש או י"ל באמת עד שחשיכה היינו עד הלילה ומתני' מיירי לאחר החרבן ותקנת ריב"ז שהיו מקבלין עדות כל היום וא"כ לפ"ז אין מקום להוכחת תוספות על רש"י די"ל דילמא לעולם באין להם שהות לקדש רק המקשה ס"ל דהמשנה בזמן הבית נשנית וה"פ עד שחשיכה היינו עד המנחה ומן המנחה עד הלילה אינו רק מדרבנן ענ"ד ולכך פריך שפיר ולא תהא שמיעה גדולה מראית דאף דאין שהות לקדש מ"מ אינו רק מדרבנן דמד"ת עוד היום גדול לקדש והוי כמו ראוהו בשבת וע"ז משני בראוהו בלילה גמורה דהיינו המשנה נישנית לאחר החורבן והמניעה דלא יוכלו לדון תיכף הוא מד"ת וא"נד ולעולם באין להם שהות לקדש מיירי. אמנם הרמב"ן בהשגתו למנין המצות להרמב"ם ז"ל הוכיח דא"צ ב"ד של כ"ג לקידש החודש דלאחר החורבן קידשו וכבר בטלו ב"ד של כ"ג כדי לדון ד"נ ולאחר החורבן בעו"ה בטלה ד"נ ע"ש והוא פשוט וכן מוכח מהמשנה דקתני אח"כ ראוהו ג' וכו' משמע דראו ב"ד דקתני ברישא הוא ב"ד של כ"ג וא"כ שפיר קשה דאי באין להם שהות מיירי א"כ במאי מחולקי' המקשן והתרצן דכיון דע"כ מתני' קודם החורבן א"כ ע"כ עד שחשיכה היינו מנחה וע"כ כשיטת הב"ח דאע"ג דהמניעה היא רק דרבנן אענ"ד וא"כ במאי מחולקי' המקשן והתרצן א"ו דמיירי ביש להם שהות ולפ"ז ההמשך בתוס' עולה יפה וכך הוא כוונתם פ"ה דכי יש להם שהות מיירי כמש"ל ודו"ק. ובזה אבא לבאר קושית התי"ט מה שהקשה על תוס' שהתחלנו דאיתא שם. במס' ר"ה דף כ' ע"א כי אתא עולא אמר עברוהו לאלול מ"ט אמר עולא משום ירקא או משום מתיא וכו' וי"ל מה חידש עולא בהא דעברוהו לאלול והא תקנה קדומה היא מזמן הבית כדמשני הש"ס בסוכה לא מיקלע וזה היה בזמן הבית אלא דכבר לא היה הטעם משום ירקא או מתיא וא"כ אי חל י"ט בא' לא נדחה והוסיף הוא אף משום ירקא והנ"מ יה"כ שחל אחר שבת או קודם שבת כמבואר שם ע"ש בש"ס וע"ז מחולק ראב"ח עמו וס"ל באמת אף השתא אין הטעם רק משום מתיא זהו היה טיבותא והלא עולא גופי' דהוא מרי' דשמעתתא אמר ידעין חבריא בבלאי כו' והאיך קאמר ראב"ח מה שעולא גופי' לא אמר הכי ולפי מ"ש ניחא אמנם ע"ז יש להקשות דרש"י פי' להדיא במסכת סוכה ד"ה לא מיקלע פי' משום מתיא או משום ירקא וכו' ע"ש וצ"ל תי' אחר ע"ז והוא דהנה הרמב"ם בהלכות ק"ה פסק ואם באו עדים כמה ימים לאחר שקדשו החודש ביום ל"א ואמרו שראו החודש ביום ל' הב"ד מתחכמים לבטלו ואם א"א הרי החודש מקודש למפרע מיום ל' אפי' כבר עבר רובו של חידש והקשו

עליו כל המחברים דזהו נגד ש"ס הנ"ל דאמרי' ולא הספיק לומר מקודש עד שחשיכה ה"ז מעובר ואיך נאמר דאף בבואם כמה ימים בחודש דלא יהא מעובר ומקודש למפרע והניחו בצ"ע. ונראה דודאי מתני' דר"ה הנ"ל מיירי קודם חורבן ולאחר קלקול שלא היו מקבלין אלא ע המנחה וקאמר שפיר ה"ז מעובר אמנם הרמב"ם לאחר תקנת ריב"ז מיירי שהיו מקבלין עדות כל היום וא"כ חזר לד"ת לקבל עדות כשיבאו ויעידו לכך פסק דאם באו עדים אחר כמה ימים ה"ז מעובר למפרע ולפ"ז י"ל דודאי התם בסוכה דמיירי קודם חורבן וקלקול והיה התקלה שלא היו מקבלין ממנחה ולמעלה שפי' נאמר התם דדחינן לי' דמאיימין על העדים וליכא חששא מהני לבלבל העדים הללו כמ"ש דדייני מאיימין דאולי יבואו מחר ולאח"ז עדים אחרים שראו בזמנו וא"כ כל המועדים למפרע מקולקלי' ומי יודע אי גם הם יקבלו הבלבול ולאו כל העדים שווין בפרט ברובא דליתא קמן כי הירח נראה לכל כמו שהי' נראה לעדים הללו דהא בזמן התקנה כיון דנטו צללי ערב אין מקדשין כלל ומכ"ש שיבואו ביום שלאחריו ושפיר מאיימין על העדים דהי' תיקון גמור דלא חל יה"כ ביום א' אמנם לאחר תקנת ריב"ז שפיר מקבלין עדות כל היום ואי' לדין של הרמב"ם וא"כ וודאי דלא מהני מידי דאילו יבואו זמן רב אח"כ ויעידו עוד הפעם ולכך לא הי' מאיימין לכתחלה כלל ולכך לאחר החורבן הי' מיקלע יה"כ ביום א' דלא היו מאיימין דלא רצו להכניס א"ע בספק חילול למועד משום תקנת ירקא ומתיא עד שבא עולא וחש לתקנת בני בבל שהי' אז רב ישראל שם וכמ"ש המפרשי' והכניסו א"ע בספק חילול ואיום על העדים שלא יקלע ביום ו' או ביום א' ושפיר קאמר טיבותא עבדי ודוק. והשתא א"ש ולק"מ קוש' התוס' י"ט בשלמא מתני' דהבבלים דאמר דוחה יום הצום לק"מ דהא אפ"ל דשם מיירי קודם חורבן וגם קודם קלקול דהיו מקבלין כל היום וא"כ היו שם כמו אחר חורבן דאף לאח"ז היו מקבלין כמ"ש הרמב"ם וא"כ לא מאיימין על עדות מחשש שיבואו אח"כ ולכך מיקלע אבל בסוכה מיירי לאחר קלקול ולכך מקשה תוס' ממתני' דב' ימים של ר"ה דהיינו דהיו באים העדים ממנחה ולמעלה כמ"ש תוס' על קושי' רש"י והיינו ע"כ לאחר הקלקול ותקנה וא"כ מוכח דאף לאחר קלקול חל יה"כ ביום א' ומקשה תוס' שפיר בסיכה וא"ש נמי פי' המשנה להרמב"ם ודוק. ולפ"ז שם בסוכה לא רצה להקשות ממתני' או מברייתי' דאימא דמיירי קודם הקלקול והיו מקבלין כל היום ולכך מיקלע ולהכי מייתי הך דכי סלקת להתם וכו'. דהנה הרשב"א הקשה דמאי פריך המקשה בשבת קי"ד ע"ב ליתקע דלידע אם חל ביום א' דמקריבין בו חלבי שבת והא לשנה אחרת כשיקלע יה"כ במ"ש יבדילו כי מקדושה חמורה לקדושה קלה מבדילין וא"צ ליתקע ומביא תירוץ בשם הרז"ה דאסור להבדיל בתפלה דחיישינן שמא יטעה

ויבדיל על הכוס ואמי למיפק וכו' ע"ש ופריך שפיר לתקע והקשה מ"ש בט"ב שחל במ"ש דמבדיל בתפלה ותי' דאמרי' בגמ' ברכות מתחלה היו עשירים והיו מבדילין על הכוס וכד הענו ישראל היו מבדילין בתפלה העשירו היו מבדילין על הכוס ובתפלה ובט"ב היו עניים וכו' והמפרשים פי' דאטו היו עניים כ"כ שלא הי' להם כוס של יין להבדיל אלא דהענו ישראל הי' בימי יווני' והיו נחבאי' ביערות ומדבריות ומאין הי' להם כוס של יין להבדיל והיו מבדילין בתפלה חזרו והעשירו בימי חשמנאי' היו מבדילין בכוס ובתפלה והנה בירושלמי מבואר דהך דנשתהו העדים מלבא היינו משום דהיו גייסות של יונים מהלכין ואחרו העדים מלבא ע"ש והשתא אתי שפיר בשלמא בלא הך דכי סלקת להתם הייתי אומר דהך משנה מיירי קודם קלקול ולכך מייתי הך דכי סלקת וכו' דאי כר"י לתקוע וקשה קושי' הרשב"א הנ"ל דיהיו מבדילים וע"כ צ"ל כתי' הרז"ה הנ"ל דאתי למיסרך וקשה אימת נישני' משנה זו מתחילה כשהיו עשירים לא היו מבדילין כלל רק על הכוס א"כ איך קאמר דלא היו מבדילין פשיטא דלא היו מבדילין דליכא הבדלה רק בכוס וממילא ל"ש הבדלה זו ביה"כ ואי דמיירי כשהענו הלא לא היו מבדילין כלל על הכוס ול"ש דילמא אתי למיסרך והדרא קושי' הרשב"א לדוכתי' א"ו דמיירי בימי חשמונאים דחזרו והעשירו והיו מבדילין על הכוס ותפלה ושייך שפיר דילמא אתי למיסרך וכיון דמיירי בימי חשמונאים כבר היה אחר הקלקול ותקנה דכבר אזלא גבורת היוונים וא"כ שפיר אמרי' שם דחל יה"כ ביום א' או בע"ש וא"ש הכל בדרך נכון וברור ודו"ק. ובזה א"ש ג"כ הא דקאמר הש"ס הכא דתני עד שחשיכה ה"ז מעובר נחקרו עדים וכו' דהנה לכאורה י"ל הא דהקשה על הרמב"ם שפסק דאם באו עדים לאחר איזה ימים מקבלין אותן כנ"ל די"ל בשלמא התם היה הראיי' ראוי לקדש ע"פ הראיי' זו דהינו שהיה ביום רק שהם אחרו לבא יום או יומים ולכך אם באו אח"כ עדותן קיימת משא"כ כאן דהראי' היה כך סמוך ללילה ולא היו מספיקין לומר מקודש או סמוך כ"כ שאא"ל הוי כמו ראוהו בלילה ולכך ה"ז מעובר אבל התינח אם ראוהו ב"ד וכו' אבל נחקרו עדותן כו' הקושי' במקומה עומדת דהרי נחקרו העדות באמת באו העדי רק שאיחרו בביאתן וחקירתם עד הלילה ולא גרע זה מאלו באו למחר וביום שלאח"כ אלא י"ל תי' אחר והוא דבשלמא התם בפסק הרמב"ם ה"ל ב"ד שוגגין ולא ידעו מהעדים כלל שראו הירח בזמנו ולכך עברו החודש ולכך אם באו אח"כ עידותן חזרו לראשונים משא"כ דנחקרו העדים ועברו הזמן ואחרו מלומר מקודש עד שחשיכה וידעו הב"ד שנראה ירח ביום ל' ואעפ"כ עברו ולכך ה"ז מעובר דאתם אפילו מזידין אמנם לפ"ז לא מקשה הש"ס מידי דנחקרו העדים ל"ל דילמא מש"ה תני ונחקרו העדים די"ל שאני ראוהו ב"ד וכל ישראל דהתם

לא ה"ל שעת הכושר כנ"ל משא"כ בנחקרו העדי' ה"א דיהי' כפסק הרמב"ם דאפילו בג' ימים אח"כ מקבלי' עדותן ולכך אשמעינן דאף בנחקרו העדים מעובר וכחילוק הנ"ל דאתם אפי' מזידין רק כל הנ"ל ניחא אי מתני' מיירי לאחר תקנת ריב"ז והיו מקבלין עדות כל היום ואז שפיר י"ל כשיטת הרמב"ם ושפיר י"ל דנקט נחקרו העדים לרבותא משא"כ אי מתני' מיירי קודם חורבן ממילא בלא"ה ליתא לשיטת הרמב"ם וליכא כלל רבותא בנחקרו עדים ופריך שפיר אמנם מהרלב"ח כתב הוכחה לדעת הרמב"ם הנ"ל דבקידוש החודש אף באם יש כוכב א' מקרי לילה משא"כ לשאר דברים והוכחה וראיה לזה מדקתני מתניתין עד שחשיכה ולא תני עד הלילה אלא להורות לנו דאין הלילה גמור רק חושך דכבר יש כוכב א' ע"ש והמחברי' השיגו עליו ולפי מש"ל דמשנה בזמן הבית נישנית א"כ איך אפשר לומר לילה הא מזמן המנחה ואילך לא קבלו ולכך תני עד שחשיכה דהיינו שהתחילו לשקוע צללי ערב דהוא זמן המוגבל לקידוש החודש וא"כ י"ל דכך הוא כוונת הש"ס דתני עד שחשיכה א"כ מוכח דהיה קודם התקנה דהיו מקבלין רק עד המנחה וא"צ לילה גמור א"כ בלא"ה ליתא לשיטת הרמב"ם וליכא רבותא כלל בנחקרו העדים וא"כ קשה שפיר נחקרו העדים למה לי ודוק. והנה שם בגמ' מקשה וכו' למימרא דאענ"ד כו' לימא דלא כר"ע לכאורה קשה למה לא מקשה בל"ז והאיך תלי' דוקא הקושי' בהא דקאמר השתא קמ"ל עד דאיכא משה ואהרן וכו' ונראה דהרשב"א הקשה דמאי פריך סד"א נקדשי' ביחיד דהא משנה ערוכה היא בסנהדרין דאין ק"ה פחות מג' וא"ל דהתם מיירי בג' הדיוטות ז"א דקידוש החודש בעי סמוכין דוקא כמ"ש הרמב"ן והרמב"ם במנין המצות ותי' הרשב"א דהתם מיירי שרוצים לקדש תיכף ע"פ עדותן ולומר מקודש ולכך בעי ג' משא"כ תחילת קבלת העדות דלא קמ"ל ומקשי' העולם דא"כ קושי' הש"ס במקומה עומדת ואה"נ וכו' והא דקאמר הקרא החודש הזה לכם כמשה ואהרן היינו ג"כ אם מקדש ע"פ אותן העדות מיד ולומר מקודש ונ"ל בנקדים עוד ליישב הא דאמרי' בפ"ק דר"ה קרובים כשרים לעדות החודש שנא' משה ואהרן ורבנן עדות זו תהא מסורה לכם ופירש"י היינו לקבלת העדות ולכאורה תמוה דממ"נ אי סברי רבנן דקרא כפשוטו דמשה ואהרן ממש א"כ אע"פ שהן קרובים תהא כשירים מ"ש קה"ח מקבלת העדים דהא קרובים פסולים אף לקבלת עדות ואי דהתורה קאמר דצריך דוקא להיות כמשה ואהרן מומחים א"כ מי דחקם לומר תהא מסורה בכם ולא כפשוטו עדות זו תהא כשירה בכם ולענין מומחין הוא דקאמ' לעיקר. אמנם י"ל דהנה הרמב"ם פסק אב ובנו יושבי' בב"ד לק"ה והשיגו הראב"ד וז"ל א"א והלא קרובים הם ע"ש ותי' הלח"מ דהרמב"ם מיירי מתחילת דין ואז קרובים כשירים וא"כ י"ל שפיר דקרא קאמר כמשה

ואהרן ממש אפי' קרובים דהיינו לקבלת העדות דהוי כתחילת דין וכשירים וכמ"ש תוס' להדיא בר"ה דקבלת עדות הוי כתחילת דין ע"ש היטב בתוס' וא"כ קאמר הש"ס שפיר הכא דמוכח מקרא דהחודש וכו' דצריך דוקא ג' דאל"כ דהתם מיירי באומרי' מקודש תיכף א"כ הוי כגמר דין ואז קרובים פסולין אע"כ דמיירי אף בתחילת דין לקבלת עדות ומוכח שפיר דצריך דוקא ג' ודוק. והנה הרשב"ם כתב בב"ב על הך מימרא דאענ"ד דאף בא' שראה המעשה ונתכוין להעיד אף שב' האחרים יעידו בפניו נמי אענ"ד והקשו תוס' עליו שם דזיל בתר טעמא דאענ"ד דהוי עדות שא"א י"ל וכו' ע"ש בתוס' וכתב הרמב"ן שם בחידושיו לב"ב דא"ל אף כאן אם הוא בעצמו ראה המעשה שוב אין מקבלין הזמה והוי עדות שא"א י"ל א"כ אף בלא נתכוין להעיד נמי אענ"ד ע"ש ברמב"ן ולפ"ז י"ל דזהו באמת כוונת ר"ע דאענ"ד אף בראהו משום דהוי עדות שא"א י"ל וכקושי' הרמב"ן אך בקה"ח פסק הרמב"ם דאף אם אמרו מקודש ואח"כ הוזמו העדי' אע"נד והחודש מקודש דאתם אפי' מזידין כו' ע"ש וא"כ ל"ש כלל בעדות החודש עדות שא"א י"ל ושפיר עד נעשה דיין עיין ברמב"ם משא"כ בסנהדרין שראו וכו' וא"כ לא פריך הש"ס כלל מר"ע. והנה הרמב"ן ז"ל והרז"ה ז"ל כתבו בפ"ב דכתובות דמקום שא"צ עדות שא"א י"ל יכולין הדיינים להיות קרובים זה לזה ודעת הרז"ה להכשיר בדיני קיום קרובים דל"ש בשטר הזמה ויכולין להיות קרובים ולפ"ז א"ש דבל"ז לק"מ לימא מתני' דלא' כר"ע די"ל כקושי' הרמב"ן הנ"ל וגבי קה"ח ל"ש עדות שא"א י"ל כנ"ל אך השתא דאמרי' קמ"ל עד דאיכא משה ואהרן וקשה דילמא התם בגמר דין תיכף ע"י עדים וצ"ל דאיכא עדים קרובים הן ופסולין א"ו דמיירי בקבלת עדות והוי ת"ד וכשירים וא"כ מוכח שפיר דלא כהרמב"ם דאל"כ הוי כתחילת דין וכנ"ל א"כ שפיר שייך עדות שא"א י"ל ופריך שפיר לימא דלא כר"ע ודוק. ואגב דעסיקנא בהאי ענינא נימא בי' מילתא חדתא דאמרינן התם במסכת ר"ה דף כ"א כי סלקת להתם כו' תוס' ד"ה בין מלפניו כו' ר"ת לא גרס מלפניו דאם חל כו' דמיקלע יה"כ בא' בשבת כי ע"ש מקשי' ובאמת הוא קושית הרז"ה דעדיין קשה אדלעיל דקאמר יה"כ שחל כו' א"כ למ"ד משום ירקא וכו' דהרי אם חל יה"כ ביום א' חל ר"ה ביום ו' ממילא ל"ש ירקא ונראה דהנה תוס' הביאו בסוכה מ"ב ד"ה לא מיקלע כו' מהא דאיתא בירושלמי רב סימון מפקד לאילין דמחשבין הכא דמתכווין דלא אתא תקיעה בשבת ודלא אתא ערבתא בשבת ואי דחקית תקיעה עבדין ולא תעבדין ערבתא כו' ע"ש א"כ קשה לר"ת נמי דגר מלאחריו וחל י"ט ביום א' ולמ"ד משום מתיא לא מעברין והלא אז חל השע"ר בשבת ועדיין צריכין לעבר משום יום ערבה כירושלמי הנ"ל ונראה דלק"מ דבלא"ה קשה קושי' תוס' מ"ש הירו' ואי דחקת תקיעה עבדינן כו' ולא עבדית ערבה

ולכאורה הוא תמוה השתא תקיעת שופר דד"ת הוא למה יתבטל מפני השע"ר שהיא רק דרבנן ותוס' רצ"ל דבשלמא תקיעה לא נעקר לגמרי דמ"מ תוקעין בב"ד אך השע"ר יעקר לגמרי אמנם התינח לשיטת הרי"ף דס"ל בכ"מ שיש ב"ד תוקעין א"ש אבל השתא לדידן דבעי סמוכין ובאמת אמרו עליו שהוא ז"ל תקע ע"ש באריכות וכבר השיגו עליו כל הפוסקים דאף בב"ד אין תוקעין א"כ יפול הקושיא על רבינו הילל גופא דתיקן העברונות איך ידחה ר"ה מפני ערבה דהלא שופר ד"ת והשע"ר דרבנן שהרי כל עצמו של רבינו הילל שראה שפסקו סמוכין ולא יהיה כאן א' שיכול לקבוע מועדות וכמ"ש הרמב"ן במנין המצות ע"ש וליישב כ"ז נראה דבודאי בלא"ה תמוה מ"ש הירושלמי מוטב שיפול ר"ה בשבת ולא יחול ערבה בשבת דהא ודאי א"א לחול ערבה בשבת דא"כ ה"ל משום ירקא וצ"ל ע"כ דמשום ירקא לחוד לא דחינן ר"ה דהאיך שייך זה משום אכילת ירקא דחינן שופר ד"ת וגם מפני ערבה לא דחינן ר"ה כי אינו רק מנהג נביאים יהא דוחה עשה ד"ת רק משום תרווייהו להדדי דחינן ר"ה דאם חל ערבה בשבת יהא ר"ה ביום א' ואיכא חשש ירקא ולכך דחינן לתקיעה וזהו דקאמר הש"ס א"ב ראש השנה שחל אחר השבת דלמ"ד משום ירקא מעברין ומשום מתיא לא מעברין ואף על גב דלמ"ד משום מתיא מעברין משום הושענא וא"כ ממ"נ כנ"ל ז"א דמ"מ יש נ"מ כשר"ה בקביעות בשבת ואם יעברוהו לא' בשבת למ"ד משום מתיא מעברין דר"ה עדיף מהושענא דזה ד"ת וזה מנהג לחוד ואי דגם בזה יש סברא דמתיא ז"א דאפשר בעממין משא"כ משום ירקא לא דחינן שיפר ליום א' משום שתיהן משים ירקא ומשום ערבה ובאמת יכול לומר הש"ס כה"ג דמשום ירקא לא מעברין ומשום מתיא מעברין רק דנקט הך דקאי בלישנא דעולא ומכל מקום איכא נמי נ"מ כמ"ש וא"כ י"ל דזהו נמי א"ב הא' דיה"כ שחל בא' בשבת הרצון דהיה ר"ה בקביעות בשבת וע"כ דחינן מפני שופר ואין לנו לדחות אלא ליום ו' שלפניו או ליום א' שלאחריו רק אי דחינן ליה ליום ו' יחול יוה"כ ביום א' ואי דחינן ליה ליום א' יהא הושענא ביום שבת ולכך דחינן ליה ליום ו' וכנ"ל לפ"ז לק"מ הירושלמי דאמר אפשר לקובעו שלא יהא יום ערבה בשבת יש לעשות כן וצ"ל דאם חל ר"ה בשבת ויש כאן מקום לעבר שיקלע ביום א' או לחסור לאב ג"כ ליום א' כדי שגם הושענא יהיה ביום ה' ולא בשבת וזהו מיירי שיעשה שיהא שניהן שלא בשבת וא"כ שפיר אמרי' א"ב יה"כ שחל להיות בא' בשבת וא"ל דהשתא יהיה יה"כ ביום א' ז"א דלמ"ד משום ירקא ל"ח מידי דלאורתא טרח ומייתי לה וא"ל דבר"ה חיישינן משום ירקא הלא א"א לעשות בא"א דאם נעשה ר"ה ביום א' נמי אינו מתוקן ירקא ואם דחינן ליה ליום ו' יהיה יה"כ ביום א' וחיישינן משום מתיא ולכך מעברין אף דיחול הושענא

בשבת כיון דתקיעה ד"ת מתוקן בשביל מנהג נביאים כבוד דמתים דוחה אותה דכל דברי חז"ל בטלו מפני המתים כדאמרי' בעלמא י"ט שני לגבי מת כחול שוויה רבנן ולכך טוב לעבר שיקלע ביום א' משנעשה אותה ביום ו' וידחה מתים דזהו ודאי א"א דיהיה ר"ה בשבת ולא יהא כלל חשש ירקא דז"א כנ"ל דמשום ירקא לחוד לא מבטלינן ת"ש ד"ת וא"ש ודוק. וכדי לבאר תקנת ריב"ז הנ"ל נקדים ליישב הרמב"ם דאיתא במסכת ר"ה בראשונה היו מקבלין עדים כל היום כו' נתקלקלו הלוים כו' והקשו תוס' דאמאי לא קאמר קלקול של מוסף כו' ותירצו דאתי עשה דקרבן צבור ודחי עשה דהשלמה כו' ע"ש בתוס' והנה הרמב"ם בחבורו העתיק שנתקלקלו בקרבן מוסף כו' ע"ש וכבר תמה עליו הגאון בעל תי"ט וביותר תמוהין דבריו דהלא התוס' כתבו וכ"ת דמעלה ומלינה בראש המזבח דהניחא למ"ד לינה מועלת כו' ונ"ל דידוע דקרבן מוסף בעי שיר מיוחד כמ"ש הרמב"ם בהלכות תמידין וקיי"ל א"א שיר רק על היין דהיינו נסכים של קרבן וא"כ אם הקריבו את המוסף היו רגילין לומר שיר של מוסף ובאם לאו לא הי' אפ"ל וכ"כ תוס' להדיא דנסכים הבאה בלילה ומכ"ש ביום שלאחריו א"א שיר וקיי"ל ביומא בסוגיא דאביי מסדר סדר המערכה כו' דאימורי' קודם לנסכים שנאמר בהן זבח ומנחה וא"כ אי לא מעלה ומלינה בראש המזבח לא היו אימורים נקרב וא"כ גם הנסכים לא היו קריבי' וא"כ בטלה לשירת המנסך ולכך לא היה אפשר להלין בראש המזבח אך כ"ז בעולת צבור אבל בשעיר החטאת בלא"ה אין ניסוך לחטאת היו יכולין להלין בראש המזבח והנה לכאורה קשה ל"ל לתוס' תנאי דתמיד הל"ל בקיצור אופן הקרבנות מוסף דהא קיי"ל בגמרא דיומא וכן פסק הרמב"ם דיחיד מתנדב כל הקרבנות ול"ח לשמא לא ימסרם יפה וא"כ אפשר ליחיד להביא כל הכבשים ע"ת דאם לא יבואו עדים יהי' ק"י ואם יבואו העדים מתנדב הוא לצבור ויהיה מוספי צבור אך הא אמרי' בפסחים דף פ"ט דפריך בה' שנתערבו פסחיהן כו' ע"ש ומסיק אנא משום סמיכה כו' וא"כ ה"נ דלא יכול היחיד להביא ע"ת משום דיחיד בעי סמיכה ותמיד לא בעי סמיכה ואף הש"ס פריך תינח קרבן אנשים קרבן נשים מא"ל וקשה ג"כ יביאו נשים ויתנה אך זה לק"מ דהקשה בהא דאמרי' כהן שעשה לו אמו כתונת מנדבו לצבור ועושה בהן עבודת יחיד והקשו תוס' כיון דקיי"ל דל"ח לשמא לא ימסרם יפה א"כ אף עבודת צבור יעשה בו ותי' דלכך נקט שעשה לו אמו ולא נקט סתמא דהואיל ועשאן משלה הי' ונשים דעתן קלות ושמא לא ימסרם יפה ולכך פי' לקרבן צבור וא"כ אף כאן לא יוכלו נשים להביא ולהתנות דאולי יבואו עדים ויהיה קרבן צבור ושמא לא ימסרה יפה אך למ"ד סמיכה בכל כחו בעינן אך דלא יוכלו לסמוך מספק דאם לא יועיל לא יפסיד וע"ש בתוס' בפסחים

להדיא דתליא הך דסמיכה בפלוגתא דתנאי אי בעינן סמיכה בכל כחו א"כ א"ש דלא רצה לומר הקלקול במוסף בש"ס דעדיין יקשה הניחא למ"ד סמיכה לאו בכל כחו בעינן א"כ יכול היחיד להביא ע"ת ולסמוך מספק ובודאי זהו התקנה שנשתהו העדים מלבא ולא מחלק שום תנא שהי' תקנה קדומה וא"כ צריך טעם למ"ד לאי בכל כחו בעינן למה תקנו שלא יקבלו מן המנחה דהא אפשר להתנות כנ"ל ולכך אמר הקלקול בשיר דתמיד דזהו לכ"ע ומשני מילתא דפסיקא תני דהוא דבר השוה לכל התנאים אך הרמב"ם פסק כמ"ד סמיכה לאו בכל כחו בעינן א"כ לא יוכל היחיד להביא ע"ת משום דבעי סמיכה וא"א לסמוך מספק וא"ש הקלקול במוסף ודוק. ולתרץ עוד מ"ש הרמב"ם בהלכות עומר מצותו לקצור בלילה בין בחול בין בשבת כו' נקצר ביום כשר כו' והקשה הכ"מ דהא בש"ס דמנחות ע"ב נקצר ביום כשר כו' שלא במצותו פסול אר"י ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה כו' ע"ש ואם פסק נקצר ביום כשר אמאי ר"ש ה"ה פוסק כר"ע עיין בה"ז ונראה דלכאורה קשה מאי פריך הש"ס ואס"ד נקצר ביום אמאי ד"ש דילמא הא דקאמר נקצר ביום כשר היינו י"ל ע"ש שתי' דלענין קצירה ליכא חלקו וזאת לא ס"ל להרמב"ם אצ"ל למאי דאי' בירושלמי תבואה שנשרשה קודם שהביא העומר עומר מתיר ושנשרש לאחר העומר עומר של שנה הבאה מתירה ומבעי' ליה מהו להביא ממנה מתבואה שנשרשה אחר העומר ופי' המפרשים דעל תבואה שנשרש קודם לעומר לא קמבעי ליה דכיון דכבר היה מתירה העומר בשנה העברה א"כ הוי כמפריש מפטור על החיוב ופשיטא דלא וע"ש וא"כ לסברא זו דתבואה דכבר פקע ממנו איסור חדש אין להביא לעומר דהוי כמפטור על החיוב ור"י ס"ל לעיל ס"ח ע"א דאף בזמן הבית האיר המזרח מתיר וא"כ דא"ל נקצר ביום היינו ביום שלאחר הלילה דהא מכיון שהאיר המזרח התיר ופקע חדשו שוב אין לקצור ממנו דהוי כמפריש מפטור על החיוב כנ"ל בירושלמי וא"כ נקצר בלילה דאז קצירת עומר שהוא עיקר המצוה כמבואר בירוש' דעיקר המצוה היא הקצירה וא"כ למ"ד משעת קצירה ואילך פקע חדש ע"ש הוא בזמן אסורו של חדש אבל ביום כבר פקע איסור חדש לגמרי ואיך יהיה נקצר לעומר א"ו דנקצר ביום היינו ביום שלפניו והוכיח שפיר דא"כ לא לידחי שבת א"ו דנקצר שלא במצותו פסול אמנם לדידן וכן פסק הרמב"ם דלא"א האיר המזרח מתיר ולא פריך אלא כאמוראי דפליגי שם עליו וא"כ פסק שפיר דנקצר שלא כמצותו דהיינו ביום כשר והיינו ביום שלאחר הלילה כמשמעות לשונו ולא הוי כמפריש מפטור על החיוב דקודם הקרבת עומר חל איסורו של חדש וזהו ברור ונכון. עוד נקדים לתרץ בש"ס דר"ה פרק י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת כו' א"ל רבא כו' הא לאו מלאכה היא כו' ונ"ל דהנה מהר"מ פאדוה הקשה על הש"ס דל"ל אמר גזירה

שמא יתקן כ"ש כו' ועיין בט"ז שתי' דתקיעה לא הוי כ"ש רק קול בעלמא ונראה ראיי' לדבריו מש"ס דשבת בהך בעיא דרב ביב הדביק פת בתנור התירו לו לרדותו כו' ועיין בתוס' ד"ה התירו אע"ג דאמרי' בר"ה כו' וקושיא זו היא קושי' הרי"ף שכתב במסכת שבת וז"ל אמר רב ביבי הדביק פת בתנור כו' אע"ג דרדיות הפת חכמה ואינה מלאכה דתנא דבי ר"י וכו' וכתב הרז"ה ז"ל אין לקושי' זאת לא טעם ולא ריח שאלו היתה מלאכה האיך היו דוחים מלאכה מפני מלאכה א"ו מפני שאינה מלאכה אלא חכמה הוצרכו להתירה ע"ש ותירץ הר"ן וז"ל הנך רבנן ה"פ ודאי ת"ש ורדיי' לאו שבות נינהו ותנא דבי ר"י דאמר כל מלאכת עבודה כו' לאו לאפוקינהו ממלאכה ד"ת קאמר דהא לא איצטרכי' לי' דכולהו ממלאכת, משכן ילפינן להו ורדיי' לא הוי במשכן כדאיתא בפרק כלל גדול דף ע"ד ולמיפטר מאי דלא הוית במשכן לא צריך מיעוטא א"ו תנא דבי ר"י הכי קאמר כיון שהכתוב אמר כל מלאכת עבודה דמשמע מלאכה גמורה אף חז"ל בשבותיהן לא אסרו מה שהוא חכמה ואינה מלאכה. ולפי זה קשה א"א ת"ש הוי כמו כ"ש א"כ איך ממעטינן מכל מלאכה דאף איסור דרבנן ליכא הא הוי כמו כ"ש אע"כ מוכח כהט"ז ולפ"ז כך הם דברי הש"ס במקדש היכי תקעינן וכו' ופריך הכי ממ"נ אי מד"ת במקדש היכי תקעינן וא"ל שאינו אלא שבות דשמא יתקן כ"ש וקיי"ל אין שבות במקדש ופריך ע"ז ועוד הא לאו מלאכה היא דאיצטריך קרא למעוטי מכל מלאכת עבודה דת"ש לאו מלאכת ד"ת הוא פשיטא הא לא הוי במשכן כקושי' הר"ן וע"כ ממעטינן דאפי' מדרבנן לא הוי מלאכה כתי' הר"ן הנ"ל וא"כ צ"ל כהט"ז כנ"ל וקשה ל"ל היו תוקעין אף במדינה ומשני הש"ס שפיר גזירה שמא וכו' ולק"מ קושי' תוס' ודוק. באופן אחר נ"ל ובזה יתיישב ג"כ קושי' מהרש"א שם על תוס' בד"ה אבל לא במדינה וכו' ועי"ל בדין דיהא לולב דוחה בגבולין כו' ע"ש והקשה מהרש"א דהאי תי' נ"ש כאן רק קאי ליישב אקושי' דלעיל ע"ש ובאמת למעיין בתוס' יראה דאכולהו מילתא קאי האי תי' ונראה דאי' בירוש' ובמדרש פ' אמור דלכך תוקעין במקדש בשבת דכתיב ועשיתם בא' לחודש כו' והקרבתם כו' ע"ש והטעם י"ל או דבלא"ה היו תוקעין במקדש על הקרבנות כנודע או דשם ידעו בקביעי דירחא כמבואר בירושלמי ותוס' והנ"מ הוא אם הוא בגדר מלאכה ולכך מיעט התורה כתקיעה דה"א ביום אפי' בשבת כמ"ש התוס' והתם במקדש י"ל הטעם הואיל וידעו בקביעי דירחא וכו' ולא בגבולין דאין ספק דוחה שבת משא"כ א"א דלאו מלאכה כלל היא והקרא ממעט והגז"ה והיתר במקדש א"כ אין לנו לחלק בין ספק לודאי דאין כאן מלאכה כלל ומ"ש דידעי בקביעי ואדרבה ממ"נ אי אין כאן ר"ה הא אין כאן תקיעת מצוה רק רשות וממילא מותר וצ"ל הטעם הנ"ל ונ"מ אי מד"ת לאסור התקיעה בשבת רק

במקדש לבד א"כ איך תיקן ריב"ז לתקוע בכ"מ שיש ב"ד הלא בקום ועשה אין כח ביד חז"ל לעקור ולבטל בקום ועשה אך אי הטעם משים ידיעת הקביעות ב"ד דוחה דמיירי בב"ד שקדשו החוד כמ"ש רמב"ם אבל אי הטעם משום קרבנות אין ב"ד דומה למקדש וזהו כוונת הש"ס דמתחלה פריך במקדש היכי תקעינן וא"ל דמה"ת במקדש מותר א"כ איך תיקן ריב"ז בקום ועשה אך דל"ת במקדש הטעם משום קביעות וא"כ כ"ז דומה הכל א"ש, לזה קאמר ועוד הא לאו מלאכה היא כדתני' כו' וא"כ כיון דלאו בגדר המלאכה א"ל משום קביעות כנ"ל וא"כ משום קרבנות ולא דוחה כלל וכנ"ל וא"כ קשה על ריב"ז האיך תקן הא אין ב"ד יכול לעקור דברי ב"ד חבירו ודוק. אך הרמב"ם פסק אין ב"ד יכול לעקור דברי ב"ד חבירו ואפי' אם גזרו מאיזה טעם לדבר ונתבטל הטעם עתה מ"מ אין יכול לבטל והראב"ד השיגו דהרי ריב"ז תיקן בכרם ביבנה כו' ע"ש בריש מסכת ביצה וריב"ז ודאי קטן הי' מב"ד שקדמו וע"כ אם בטל הטעם רשאי אך אף להראב"ד קשה איך תיקן ריב"ז שיהיו תוקעין בכ"מ שיש ב"ד הלא בזמן הבית היה תקנה שלא לתקוע בשום ב"ד רק בירושלי' ואיך תיקן לאחר החרבן לבטל תקנתם וכי בטל הטעם בחורבן הבית בשלמא לתי' א' של תוס' כאן כדי להעלות זכרון של ישראל ולא ביקשו לבטל לגמרי אך הטעם בטל דבזמן המקדש בלא"ה היו תוקעין במקדש והי' זכר אבל אף לאחר החרבן תיקן ריב"ז שיהו תוקעין בכ"מ שיש ב"ד כדי להעלות זכרונם אין חילוק בין ב"ד לב"ד דמ"ש אבל בזמן הבית הי' מקדש מוכשר יותר להעלות זכרון לפניהם אבל לתי' ב' של תוס' קושי' הנ"ל במ"ע ונ"ל ויתיישב ג"כ קושי' מהרש"א הנ"ל דהנה הרי ז"ל פסק אין תוקעין בשבת וכו' טעמא דמלתא משום קביעי דירחא ע"ש והשיג עליו הרז"ה דהלא בזמן הבית אף בירושלים לא היו תוקעין אע"פ דשם יודעין בקביעי דירחא ותי' הר"ן דלא היו יודעין אם באו עדים מהמנחה ולמעלה או לא ע"ש א"כ י"ל לכאורה דהרז"ה הקשה שפיר דא"ל מספיקא אם יבוא עדים ממנחה ולמעלה הא קיי"ל שופר זמנו כל היום וא"כ ימתינו בממ"נ עד חצות אם יבואו עדים קודם מנחה יש עוד זמן לתקוע ואם יבואו לאחר מנחה ימתינו עד למחר יתקעו והקשה הרז"ה שפיר וצ"ל דהנה הרמב"ן והר"ן ס"ל דהעיקר הוא לתקוע ביום שופרות במוסף ואין להמתין עד מנחה דנקרא פושע הממתין עד המנחה והרז"ה לא ס"ל סברא זאת וא"ש ובזה י"ל דלכאורה י"ל על תוס' דקארי לי' מאי קארי לי' דלמה לולב דוחה יותר משופר בזמן הבית דהא אמרי' בסוכ' הטעם דלולב בקביעי דירחא בקיאין ומה תי' בתי' אח"כ אצ"ל בתי' א' ס"ל כקושיא הנ"ל א"כ כירושלי' יתקעו והיינו דימתינו עד המנחה וסברת הר"ן הנ"ל לא סברי תי' הא' רק כמ"ש הרז"ה ובתי' ב' חידש כסברת הר"ן הנ"ל והנה בזה תי' ג"כ קושי' הב' של תוס'

דלכאורה קשה מאי הקשו דלמא אחר החורבן הקילו טפי שופר מלולב י"ל כמ"ש הר"ן והרשב"א בשלמא שופר יהיה בטל לגמרי מצות שופר אם לא יהיו תוקעין בשבת אבל בלולב הא עדיין זמנו כל ז' כדאמרן שלאח"ז א"כ י"ל דה"ק כך דהא אם באו עדים ממנחה ולמעלה דלאחר חרבן מקבלין אותו וא"כ אם חל בשבת היו תוקעין וקשה אז לא ה"ל לתקוע דהא אמרי' במסכת ביצה דאף דתיקן ריב"ז דמקבלין עדות כל היום היינו דעיקר מנין החודש תשרי יהיה יה"כ וסוכות מיום א' אבל מ"מ מודה דעושין אותו היום קודש וא"כ הוי שפיר כמו לולב דיכול לתקוע למחר דחל ביום א' שהוא ג"כ ר"ה דרבנן וחזר שופר להיות שוה כמו לולב אך לפי סברת הר"ן דעיקר תקיעה במוסף ולא יכול להמתין ע חצות לק' מ דכיון דכבר תקעו קודם חצות דלא חש שו אם יבואו עדים אחר מנחה מי יתקן מה שכבר נעשה וכבר הקדמנו דבתי' א' ס"ל כסברת הרז"ה והקש' אך בתי' ב' י"ל שס"ל סברת הר"ן ולפ"ז מיושב קושי' זו של תוס' משום דמצות שופר יהיה בטל לגמרי כנ"ל משא"כ בלולב א"כ בבואו עדים ממנחה ולמעלה היה יכולין לתקוע למחר דהא כבר תקעו קודם חצות ולק"מ קושי מהרש"א ודוק. ולפ"ז לק"מ ג"כ קושי' הל"ל איך תיקן ריב"ז וביטל תקנה של ב"ד שקדמו ז"א דודאי מעולם לא רצו חז"ל לעקור מצוה ד"ת ובלולב ישנו בימיו אחרי' דחג בזמן הבית היה קיום למצוה זו במקדש אבל בחורבן הוצרכו ליתן מקום קיום למצוה זאת כיון דהוצרכו לתקן בב"ד אחר שיהיו תוקעין לכך תיקן שיהיו תוקעין בכל מקום שיש בית דין והא"ש וזה יהיה המשך לתקנת ריב"ז שתיקן שיהיו תוקעין בכל מקום שיש בית דין וקשה למה בלולב בטלו לגמרי כנ"ל ע"ז בא ואמר במשנה ב' דלולב יהיה נוהג בכל יום בגבולין וא"כ יש קיום מצוה למחר משא"כ בשופר כתי הרשב"א הנ"ל והנה בירושלמי דסוכה מחולק אם לולב מד"ת רק בגבולין יום א' דכתיב ושמחת לפני ה' ז' ימים היינו רק במקדש או אף במדינה מד"ת ז' כשהוא אומר ולקחתם לכם ביום א' אמרינן דוקא ביום א' כו' והדר דחו ליה דיום א' אפילו בשבת וכן הוא בש"ס דילן רק הש"ס דילן מקשה הא טלטול בעלמא הוא ולמה צריך לרבויי ומשני למכשירי לולב ואליבא דר"א כו' וא"ש דקאמר ריב"ז התקין שיהיה ניטל כל ז' שהוא זכר למקדש אבל מד"ת רק ביום א' והא דלא מוקמינן יום א' לרבויי שבת הוא דאתי וכנ"ל ולכך לא ס"ל כר"א דמכשירי ד"ש והטעם כמבואר פ' ר"א דמילה דאמר ר"ע כל מלאכה שאפשר לעשות וכו' וקשה לפ"ז איך יתקיימו שני מקראות נקצר ביום כשר וד"ש ע"כ דביום היינו יום ט"ז וא"כ מוכח דלא כר"י דהאיר המזרח מתיר וא"כ שפיר תיקן דיום הנף אסור זכר למקדש משא"כ לר"י דאף בזמן הבית להאיר המזרח מתיר וצ"ל מהרה יבנה ולכך גזרו והוי גזירה לגזירה רק דלפ"ז דלכך לאחר החרבן קיל משופר כמ"ש א"כ

למה בזמן הבית שופר חמור טפי וא"כ צ"ל כמ"ש תוס' דשופר חמיר דהוי חכמה וכו' רק י"ל כנ"ל הך תי' דלא ידעו דלא המתין עד חצות וא"כ י"ל כדעת הט"ז דשופר ליכא שבות דחכמה ואינה מלאכה דהוי תיקן כ"ש ועיין טז ומג"א וא"כ קשה יה"כ שחל להיות בע"ש ליתקע וא"ל כתי' המהרש"א ורשב"א ז"נ דלמסקנא שבות רחוקה לא התירו לק"מ שופר לית ביה משום שבות וא"כ ל"ל כמש"ל דלא מיקלע יה"כ רק במציאות רחיק דהא היו מאיימין ול"ח כלל לתקן בעיבור הזה תקיעה וקשה הא חזינן כזמן המשנה היה מיקלע עד שבא עולא ואמר טיבותא וכו' עם אנשי בבל ולזה אמר כמ"ש דבזמן הבית לא היו מקבלין עד לאחר המנחה אבל לאחר החרבן דתיקן ריב"ז שיהיו מקבלין כל היום מיקלע כמש"ל אך לפ"ז קשה כיון דהטעם דלכך מיקלע לאחר חרבן אם יבואו עדים ויאמרו ראינו דאם יעמדו בדבר הם ה"ז מקודש למפרע וקשה הלא קיי"ל אתם ואפילו מזידין וצ"ל אם הב"ד רוצים אבל מ"מ על הב"ד מוטל שלא להזיד רק לקדש ע"פ הראייה וקשה לפ"ז ודאי שהוזמו בעה"ח דכל הטעם דמוזמין כשר דאתם ואפילו מזידין אבל א"א דמ"מ חובה על הב"ד לקדש ע"פ הראיי' א"כ כשהוזמו העדים חובה על הב"ד להדר עובדא וצ"ל דבאמת מוזמין פסולין כדעת הרז"ה שחולק על הרמב"ם א"כ קשה לפ"ז איך הושב משה ואהרן ונאמר החודש הזה לכם הא הוי קרובים וצ"ל ע"כ דהכוונה לא להיות ב"ד רק הכוונה כמשה ואהרן שהן מומחין כמ"ש מהרש"ל ולפ"ז חייבין העדים לבא לב"ד חשוב וע"ז קאמר דבאמת הדין ד"ת כן הוא רק ריב"ז תיקן שראש ב"ד ימחול על כבודו ולא יהא הולכין רק למקום וועד כמ"ש הרמב"ן בהשגותיו על הרמב"ם למנין המצות דבאמת מדת הדין כן וא"ש הכל ודוק:

מגן אברהם סימן רסז סק"א

המג"א סי' רס"ז סק"א תמה על תר"י ובה"ג דפסקו אף דבחול אין להקדים ערבית כיון דמנהגא כרבנן מ"מ בע"ש מותר להקדים א"כ מאי מייתי הש"ס ראיי' מדרב צלי של שבת בע"ש ש"מ דס"ל כר"י וכו' ע"ש ולפ"ד המג"א אח"כ הטעם דמותר בע"ש משום דאברים של תמיד בע"ש לא נקרבו בליל שבת דחלבי חול אין דוחין שבת ולק"מ דבסוף טרף בקלפי אמרינן תמיד תחילתו דוחה סופו אינו דוחה וקאמר ר"ח סופו דוחה שבת ואינו דוחה טומאה ורבא אמר דוחה טומאה וכו' ע"ש פירש"י ותוס' והרמב"ם בהלכות תמידין פ"ד פסק כרבא דאינו דוחה שבת ואתי' דברי המג"א שפיר דר"ח קאמר נחזי אנן מדרב צלי של ע"ש בשבת וכתב ור"ח אזיל לשיטתו דס"ל דסופו נמי דוחה שבת וא"כ של חול ושבת שווין בטעמן והוכחתו לשיטתו שפיר אמנם הרמב"ם דפסק וכתב יש להקדים של

שבת בע"ש ושל מ"ש בשבת ל"ל כטעם המג"א דבמ"ש מא"ל ונראה דהרמב"ם מסיים שם הואיל ות"ע רשות הרי טעם הרמב"ם הואיל והוא רשות אין לדקדק בזמנו ואלו היה חוב אסור להקדים זמנו כיון דקיי"ל כרבנן כמ"ש בהלכות תמידין דתמיד של ערב קרב עד הלילה ע"ש ואך שמואל ס"ל כר"י אף דס"ל דת"ע חובה מ"מ מותר להקדים כיון דס"ל כר"י אבל לדידן דקיי"ל כרבנן בעי הטעם משום דת"ע רשות ומעתה ההקושי' של הלח"מ דהקשה שמואל אדשמואל מתורץ והא דהוכיח הש"ס מדרב צלי של שבת בע"ש אף דס"ל לרב ת"ע רשות מהא יש ראיי' להרמב"ם דלמה מייתי ראיי' מדרב ולא מרבי דצלי של שבת בע"ש כדאמרי' התם א"ו דקשה הוא לרב דס"ל בסוף יומא דתפלת נעילה פוטרת של ערבית ומקשינן והא ס"ל ת"ע רשות ומשני לדברי האומר חובה קאמר ולפ"ז ע"כ הא דרב צלי של שבת בע"ש ע"כ לאו מטעם ת"ע רשות רק מטעם דס"ל כר"י דאל"כ איך קאמר לדברי האומר חובה דנעילה פוטרת של ערבית הא זמנו של זה לא כזמנו של זה דזה זמנה כשהחמה בראש אילנות וזה בצאת הכוכבים וע"כ דכ"ע ס"ל בזמנו של ת"ע מפלג המנחה כר"י והוכחת הגמר' שפיר אך לדידן דקיי"ל ת"ע רשות אין ענין כלל להך דר"י כמ"ש הרמב"ם דאין מדקדקין בזמנו ודוק. והנה המג"א הנ"ל בס"ק בשם רבינו האי גאון דבמ"ש אין להקדי' אם לא לצורך מצוה דמנהגא כרבנן ולא כתב ע"ש כמו שהרגיש בזה המג"א ונראה דודאי אם מנהגא כרבנן מאי מועיל צורך מצוה וכי בשביל מצוה יקדים זמן תפלה אשר לא כדת אלא דס"ל כמ"ש הרמב"ם כיון דת"ע רשות אין מדקדקין בזמנו כלל רק דהוא צריך לסמוך גאולה לתפלה אף בשל ערבית ובשלמא אי ס"ל כר"י אף ק"ש יש לקרות בפלג המנחה כמו שכתוב תוס' משא"כ לדידן דקיי"ל כרבנן וקריאת שמע אין לקרות רק בצ"ה אם כן אף בתפלה אין להקדים משום סמיכת גאולה רק לצורך מצוה אין לדקדק בסמיכת גאולה לתפלה של ערבית כמ"ש תוס' והפוסקים עיין שם ומעתה לק"מ מדשל שבת בערב שבת דאפשר דס"ל כדעת הא"ז הובא בהג"ה הרא"ש פ"ק דבשבת א"צ לסמוך גאולה לתפלה ולק"מ ואפ"ל דראייה הא"ז מהך גמרא דהוכיח דצלי של שבת בע"ש דהלכה כר"י דבממ"נ אין להקדים לצורך מצוה אף דאין הלכה כר"י מותר להקדים דת"ע רשות וכמ"ש תר"י אמ"ש דאף דקיי"ל כרבנן ואין להקדים שלא לצורך מצוה כדמשמע בפשיטות הגמ' אף לר"י האיך התפלל הא צריך לסמוך גאולה לתפלה דס"ל להא"ז כדעת החולקין על תוס' דאף ר"י מודה לק"ש דבעינן צ"ה דבשבת א"צ לסמוך גל"ת ודוק. אך לולי הנ"ל הייתי אומר כדעת הא"ז דודאי אין כוונתו שלא לסמוך גל"ת בשבת כמ"ש הב"י ויתר הפוסקים רק דעתו לפ"מ דאמרי' כל הסומך גל"ת אינו ניזוק באותו יום ומפרשי' ליה הטעם דסמיכת גל"ת ילפינן לה מדכתיב ה'

צורי וגואלי וסמיך לי' יענך ה' ביום צרה היינו בסמיכות כוותיקן דוקא ולפ"ז הא דדייק הא"ז בחול דוקא משום דכתיב ביום צרה קאי אסמיכת גל"ת של וותיקין דע"ז קאי הקרא לשיטת תוס' וע"ז שפיר קאמר דבשבת א"צ כ"ז והיינו כוותיקין אבל ח"ו שלא לסמוך כלל ולהפסיק בין גל"ת זהו מסכים למ"ש המרדכי דבשבת אין להקדים ולהתפלל והיינו כוותיקין וא"ש וזהו ברור. ולפי מש"ל אתיין דברי הרמב"ם כפשוטו וכמ"ש בחיבורו ובפי' למשנה דת"ע אין לה קבע היינו זמנו כל הלילה ובגמרא אקשינן ע"ז ליתני זמנו כל הלילה ומשני דס"ל רמב"ם דודאי אין לו קבע פי' זמנו כל הלילה כמבואר בברייתא רק די"ל דלכך לא קתני זמנו כל הלילה דהא זמנו אף קודם לילה מפלג המנחה ואילך רק קושי' הש"ס לרבנן אין להתפלל עד צ"ה ולזה משני ת"ע רשות ואף רבנן מודים דיש להקדים כמש"ל וא"א למיתני כל הלילה ודוק:

בא"א י"ל הרמב"ם כך דודאי י"ל מ"ש דקתני אין לו קבע או דקתני זמנו כל הלילה ומ"ש ונ"ל דודאי אי קתני זמנו כל הלילה יש במשמע דיש לה קבע מקודם רק דאי עבר הקביעות זמנו כל הלילה כאותו שאמרו בתפלת מוספין זמנו כל היום דודאי נקרא פושע מאן דמאחר מוסף עד ז' שעות מ"מ בדיעבד זמנו כל היום משא"כ דקתני אין לו קבע כלל והנה ודאי דת"ע יש לו קבע עד חצות וזהו קושי' הש"ס דאיך קתני אין לו קבע דמשמע דאין לו קביעות כלל הא יש לו קביעות כנ"ל ולזה תי' דת"ע רשות וכ"כ תוס' והרשב"א דלמ"ד ת"ע רשות אין חייב להסמיך גאולה לתפלה א"כ אין לו קבע כלל ושפיר קתני אין לו קבע ופי' זמנו כל הלילה ודוק. והנה יש לפנינו ב' דרכים בפשט הש"ס ולכאורה יהא מוכח כדרך הראשון הנ"ל דאי כתי' הב' קשה מאי קמבעי' ליה להש"ס בתפלת מנחה ה"נ מאי תפשוט דאין הלכה כר"י דאי הלכה כר"י נמצא מפלג המנחה ואילך הוי לילה קשה עדיין קושי' הש"ע ליתני כל הלילה וא"ל כנ"ל דהא אמת כן דמפלג המנחה הוי לילה ומותר להתפלל אלא ע"כ דלא כהנ"ל רק די"ל דגם הנ"ל בד"א ליתא דהנה תוס' כתב דעה אחרת דאף אי תפלת ערבית רשות מ"מ חייב לסמוך גאולה לתפלה ודוק:

מסכת שבועות דף כד

במס' שבועות דף כ"ד שבועה שלא אוכל נבילות וכו' ור"ש פוטר וכו' אמאי מושבע ועומד מהר סיני הוא ומשני ר"י בכולל דברים וכו' ע"ש עד אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא וכו' תוס' ד"ה דמוקי לה כד"ה וא"ת ולימא דמש"ה לא אמר כר"ל דס"ל ח"ש אסור מד"ת ולא משכחת לה בהן ולאו ועיין במהרש"ל וז"ל ועוד דמצי לאוקמי וכו' נ"ב וא"ל וא"כ מ"ט דר"ש דפוטר י"ל היינו משום דמחייב שאר איסורין בכ"ש א"כ ה"ה דמחייב

שלא כדה"נ ע"ש והרב מהריב"ל ומהרש"א ז"ל מאנו בזה דהוא נגד הגמר' והסבר' דיהיו שייכין אהדדי דהא ר"י גופא ס"ל ח"ש אסור מד"ת ואפ"ה ס"ל דכל איסורין אין לוקין עליהן אלא כדה"נ בפסחי' דף כ"ד ע"ש ואף גם הוא נגד הסבר' דאיך שייך ח"ש לשלא כדה"נ וא"כ קשה מ"ט דר"ש דפוטר ועוד דהא קאמר הש"ס ר"י לא אמר כר"ל היינו קאי לשלא כדה"נ וא"כ איך אמר הש"ס דמוקי לה כד"ה הא בשלא כדה"נ לא פליגי כלל ר"ע ורבנן רק לענין שבועה במשהו ועוד הקשה מהריב"ל ומהרש"ל על תוס' שכתבו והאי פי' ניחא טפי דלפי' קמא קשה הן היכי משכחת לה הא שפיר י"ל דמשכחת לה בנבילה מוסרחת דהא עדיין דמשני ר"י בכולל מוכרח לשנויי דאיירי בנבילה מוסרחת א"כ ה"ל לאקומי נמי בח"ש ואף דח"ש אסור מד"ת מ"מ משכחת לה בנבילה מוסרחת ומה שרוצה המהרש"ל לדחוק ולומר דדוקא לר"י דמוקי בכולל שפיר יש לדחוק ולומר בנבילה מוסרחת אבל לר"ל הוי סתמא דמתניתין בלא כולל רק שנשבע על נבילה להדיא וכמ"ש תוס' ד"ה כדרבא וכו' וז"ל וי"ל דלא משמע סרוח בכלל נבילה אלא בכולל עמהם דברים המותרין ע"ש וא"כ ה"נ אמרינן דהן לא משכחת ליה בלא כולל דלא"א דנשבע אנבילה מוסרחת אי לא"א איסור כולל וכמ"ש תוס' אבל באמת ז"א דמנ"ל לתוס' זה דכ"ז לא כתבו תוס' אלא בשבועה שלא לאכול אבל אי כולל דברים המותרין א"כ גליא לדעתי' אדבר היתר אמרינן מסתמא נשבע נמי אמוסרחת משא"כ בשבועה שאוכל דהיינו הן א"כ אמרי' מסתמא נשבע לאכול דבר היתר יותר מאיסור דאטו ברשיעי עסקינן לאכול דבר איסור וא"כ אף בלא כולל נמי אמרינן דמסתמא נשבע לאכול דבר היתר דהיינו נבילה מוסרחת דלא כרש"ל ודבריו אינם מובנים לי דמנ"ל לתוס' סברא זאת איברא בתו' דתירצו דמיירי שנא כדה"נ עדיין לישנא דש"ס הוא מגומגם בשלמא ר"י לא אמר כר"ל וכו' הא ר"ל לא מזכיר כלל מדה"נ רק סתם וזה לא הי' משמעות קושי' הש"ס כלל דר"י יאמר כר"ל לגמרי כמ"ש תוס' ולשון הש"ס מגומגם מאוד וביותר יש לתמוה על הש"ס שם דף כ"ג דבעי ר"א נזיר וכו'. תוס' ד"ה אהתירא וכו' מסתמא האבעי' קאי לר"י דס"ל ח"ש אסור מד"ת ומ"מ יתכן לשון התירא הואיל ולית ביה מלקות וכו' לבד זה הדוחק בלשון התירא אף גם א"כ למה פשיט מר"ל ולא מר"י גופא דאמר בכולל הא בפורט נבילה לחוד לא חל שבועה וש"מ דלאו בהתירא קמשתבע וע"ק דתי' תוס' א"נ שלא כדה"נ ודבריהן תמוהין הש"ס קאמר בכמה דמשמע דאבעי' הוא אהתירא דמשהו ולא אשלא כדה"נ כלל גם במאי דסיים הש"ס א"ד אין אכילה פחות מכזית הא אין הספק בכלל כזית רק אשלא כדה"נ והל"ל סתם אכילה כדה"נ ועוד הקשה בעל כפות תמרים לפי תי' תוס' א"כ מאי מקשה הש"ס בפרק יה"כ איסורא הוא דאיכא וכו' ל"צ וכו' אלא

לח"ש ולדברי תוס' דאף לר"י ה"ל התירא א"כ ה"ל להש"ס לשנויי יה"כ אסור היינו שלא כדה"נ ולכ"ע לר"י ולר"ל מדרבנן אסור גם צ"ל קשי' תוס' שם דמאי מבעי' לי' דוקא בנזיר וכו' ותי' תוס' דחוק הוא משום דראי בנזיר וכו' ולתרץ כל קושי' הנ"ל דהנה הרב המ"מ והפר"ח מחולקים וז"ל שקצים ורמשים הפנימים בעצמן כגון עכברים וכדומה אע"פ שהסריחו אסורין מד"ת דחזינן כיון שהסריח בטבעי ואפ"ה אסרה התורה אע"פ שהוא רק עפרא בעלמא א"כ ודאי דליכא לחלק בין סרחון דידי' לסרחון דאתי מעלמא ודעת הרב המ"מ אע"פ שפגומין בעצמן אם נסרחו דאתי' ליה מעלמא מותרין והנה לכאורה יש להביא ראיי' לדעת המ"מ והוא דלפמ"ש תוס' בד"ה אף אנן נמי תנינא והוא דשייך לשון אכילה אף במוסרחת וע"ז הביא ראיי' דכמה שקצים ורמשים איכא דלא חזו לאכילה טפי מנבילה מוסרחת ומ"מ חייב משום שבועה ש"מ דאף כה"ג בכלל אכילה דהא מתני' סתמא קתני דחייב וקשה אם כן דבכלל שקצים ורמשים דקתני במשנה אף מסורחת בכלל איך אמרי' שבועה שלא אוכל שקצים ואכל חייב הא לא משכחת לה בלאו והן ול"ל בנבילה מוסרחת תינח נבילות שקצים הפגומין מעצמן מאי א"ל דאם נשבע שאוכל לא חייל ול"ל במוסרחת מאי נ"מ ה"ה מוסרח מעיקרא ומ"מ אסרה התורה וע"כ צ"ל כסברת המ"מ דדוקא בשלא נפסלו מאכילת כלב אבל במוסרח ונפגם מותרין וא"כ שפיר משכחת לה בהן בנפגם ומסרח כנ"ל אך נראה דצדקו דברי הפר"ח והוא דקשי' ני' קושי' מהריב"ל במ"ש תוס' ופי' זה ניחא וכו' דלפי' קמא וכו' הא שפיר י"ל דמיירי בנבילה מוסרחת כנ"ל וצ"ל דהא בלאו הכי כתבו תוס' ד"ה אלא וכו' דאפי' ע"י כולל לא"א דתחול השבועה לבטל המצוה וקשה לר"י דקאמר בירושלמי שבועה שלא אוכל מצה וכו' ותי' דהכא דוקא לא חייל משום שהזכיר נבילה ונשבע לאכלה אבל התם דלא מזכיר כלל פסח חייל עליו שבועה ולפ"ז משכחת הן אפי' בדבר איסור כשאמר סתם לאכלה עכ"ל וא"כ לק"מ אפר"ח דודאי איכא שקצים דלא פגמו מעצמן כמ"ש עכברא דדברא עולה על שולחן מלכים וא"כ שפיר שייך הן במוסרחת כמו נבילה וא"כ כי אמר סתם שבועה שלא אוכל ולא הזכיר ביחוד שקצים הפגומין בעצמן וא"כ שייך שפיר כולל וחייב אבל אדבר איסור כמו שבועה שלא לאכול מצה שייך שפיר הן כנ"ל ע"י כולל רק כל זה א"א כולל אבל אי לאין איסור כולל אם כן עדיין לא מצינו הן בשקצים הפגומין מעצמן הן על ידי כולל כנ"ל משא"כ בקושי' הש"ס דר"י עכ"ל ל"א כר"ל והיינו דאם יאמר כר"ל יהא נמלט מאיזה צד מהדוחק או דלא יצטרך לומר תי' הש"ס בנבילה מוסרחת או דלא יצטרך לומר באיסור הבא מעצמו כולל כדס"ל צר"ל וא"כ א"א דיסבור כר"ל מ"מ בח"ש הואיל ואסור לר"י מד"ת לא משכחת לי' רק בנביל' מוסרחת וא"כ מה הרווחנו בזה דא"צ לר"י

באיסור כולל וא"כ עדיין קשה הן איך מצינו בשקצים הפגומין בעצמן דהא לפי הסברא דהשתא לא הי' לומר כלל באיסור כולל משא"כ לפי תירוץ שני של תוס' שפיר. מצינו הן וא' שפיר כתבו תוס' ולפי' זה ניחא ולא קשה קושי' מהריב"ל דס"ל לתוס' כסברת הפר"ח ודוק. ולפ"ז א"ש דהנה לכאורה לק"מ קושי' תוס' והוא דר"י לא מצי לאוקמי בח"ש אוסר מד"ת דהא אמרי' בפסחים כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר ע"ש כל הסוגיא והנה הרמב"ם בהלכות מ"א פסק כזית בכא"פ אסור מד"ת ואם נתערב בו היתר מותר מד"ת והקשו עליו וכי ליכא כא"פ מותר מד"ת הא הוי חצי שיעור וח"ש אסור מד"ת והוי כמו חצי זית בכא"פ ותירצו דה"מ בעין אבל ע"י תערובת לא ומד"ת מותר וזהו בסתם חצי שיעור נבילה אבל בנשבע שלא לאכול חצי זית ואכל לוקה ע"י אכילתו בזו וודאי ע"י תערובת אסור כמו בנבילה בכא"פ דה"ז לאי הוא כמו בזה וחוזר חצי זית לדרכו של זית ופשוט ולפ"ז קשה א"כ מאי מקשי תוס' דהא ר"י ס"ל ח"ש אסור מד"ת די"ל ג"כ דמיירי בשבועות בנתערב חצי זית נבילה וא"כ לר"י שבועתו היה מותר מד"ת משא"כ ע"י שבועה אסור ושפיר חייל שבועתו ול"ש כל אחע"א לפ"ש ור"י מ"ט לא"א כר"ל והיינו בח"ש איסור ע"י תערבת ונ"ל דהנה תוס' כתבו בפרק ג"ה בהא דאמרי' דאיכא כזית בכא"פ משא"כ ביותר מותר והקשו תוס' הא קיי"ל טעם כעיקר מד"ת ותי' דבאמת לענין איסור דאסור מד"ת אף דליכא כזית בכא"פ והתם מיירי לענין מלקות מ"מ לא חייל עליו איסור שבועה א"כ מקשו תוס' שפיר והא ק כ אסור מד"ת וא"ל כנ"ל בנשבע שלא לאכול ח"ש ע"י תערובת הא מ"מ טכ"ע מד"ת ודוק. אמנם כל זה בנבילה דשייך שפיר טעכ"ע אבל בשקצים דליכא טעם כלל דה"ה פגומין בעצמן ל"ש כ"ז וא"כ שפיר י"ל דנשבע שלא לאכול ח"ש דנ"מ לענין תערובת ול"ל כנ"ל דהא טעכ"ע קשה הא בשקצים ליכא טעם כלל כנ"ל רק דקושי' תוס' הוא דמ"פ ור"י מ"ט לא"א כר"ל דילמא ר"י הוכרח לומר כולל משום נבילות וע"ז שפיר תי' תוס' ועוד דהמ"ל שלא כדה"נ אמנם לכאורה לא מתרצים תוס' מידי דהרי הרמב"ם בהלכות מ"א כתב להדיא דנט"ל מותר היינו משים דהוי שלא כדה"נ א"כ בשקצים דאסרה התורה אפילו שלא כדה"נ ל"ל כנ"ל אך למש"ל א"ש הכל על נכון דהש"ס פריך תרווייהו דעל שקצים מהנ"ל ה"ל ח"ש והיינו תערובת דמותר מד"ת ל"ש כלל גבי טע"כ דכיון דפגומין בעצמן כנ"ל ובנבילות ה"ל שלא כדה"נ ולא הוצרכו לומר דמיירי בכולל וא"ש על נכון קו' הש"ס ור"י מ"ט לא"א כר"ל והיינו בשקצים הל"ל כר"ל וח"ש ע"י תערובת וקאמר הש"ס דמוקי לה כד"ה דלא י"ל בח"ש כלל כיון דחצי לאוקמי ככ"ע משא"כ אי הוי אמר ח"ש לא הוי אתי' ככ"ע דאליבא ר"ע בסתם לרבנן במפרש ולא קשה קושי' הנ"ל דשפיר

קאמר הש"ס דאתי' כד"ה ודוק. ולפי זה לא קשה מידי קושי' הנ"ל דא"כ מ"ט דר"ש דפוטר דהא צ"ל בתוס' דכתב דמיירי שלא כדה"נ צ"ל כיון דנשבע שלא לאכול הן כדה"נ והן שנא כדה"נ ומגו דחייל אשלא כדה"נ חייל נמי אכדה"נ בכלל ולכך סתמא קתני ואכל חייב דהיינו כדה"נ דחייל אשבועה בכולל אך כל זה למאן דאית לי' איסור כולל אבל למאן דל"ל איסור כולל א"צ דהיינו לר"ש א"כ במשנה דקתני ואכל נבילות דהיינו סתמא כדה"נ ור"ש פוטר דל"ל איסור כולל ולק"מ וא"ל א"כ איך קאמר ור"י מ"ט לא"א כר"ל (הא לא משכחת בי' הן ולאו) ז"א דבהך פי' דמקשה משלא כדה"נ שפי' מצינו בו הן ולאו דנשבע שאוכל שלא כדה"נ וכן בשקצים הפוגמי' משכחת לה ע"י תערובת וא"כ ארווח לן דאלו אמר ר"י כר"ל א"כ להך תי' דמיירי בנבילה מסרחת זהו דוחק גדול ולפ"ז לק"מ נמי קושי' תוס' הנ"ל דאמאי קמבעי' לי' בנזיר דוקא כו' דזהו לא מבעי' לי' ומן הסתם קאמר דיותר קמשתבע אהתירא אך כ"ז אי היתר גמור אמרי' אהתיר' קמשתבע אבל על ח"ש דבלא"ה איסורא איכא דח"ש אסור מד"ת ואע"ג דליכא מלקות אלא איסור בסתמא משתבע אשיעור שלם רק דמ"מ י"ל אהתירא קמשתבע דהיינו ח"ש ע"י תערובת דיש היתר גמור כה"ג א"כ מסתמא נשבע אדבר היתר וזה לא קמבעי' לי' להש"ס כלל רק דאבעי' דש"ס גבי נזיר דאמרי' היתר מצטרף לאיסור א"כ אף ח"ש ע"י תערובת אסור מטעם היתר מצטרף לאיסור כדאמרי' להדיא בפסחים וא"כ ל"ש אהתירא קמשתבע כיון דזהו נמי איסור וביותר הי' לנו לומר אשיעור שלם קמשתבע שפיר קמספקא לי' לש"ס דדוקא בנזיר משא"כ בשאר איסור לא"א כלל היתר מצטרף לאיסור א"כ מסתמא אהתירא קמשתבע דהיינו חצי שיעור על ידי תערובת לא קמבעי' לי' כלל רק בנזיר קמבעי' לי' ותוס' אזלי לשיטתייהו דס"ל בפסחים ובנזיר דגרסי' בדנפישי וכו' דכי אמרי' בנזיר דהיתר מצטרף לאיסו' היינו בדלא נפישי מהיתר כלל וא"כ אף בנזיר שייך בכא"פ לכך הקשו אשאר איסורין משא"כ לשיטת רש"י בפסחים דלא גרס בדנפישי וס"ל בכ"מ היתר מצטרף לאיסור קושי' הנ"ל מיושב ותוס' דתי' לעיל בהך אבעי' דחרצן שלא כדה"נ רק מ"מ ל"ש התיר' קמשתבע דהא מ"מ אסור מדרבנן לכך הספק אולי נתכון לח"ש וא"כ י"ל ע"י תערובת כנ"ל ובפרט בחרצן דאמרי' שם להדיא דלא אכלי' לי' בעיניה רק ע"י תערובת וא"ל הא היתר מצטרף לאיסור בנזיר ז"א דה"מ דוקא כדה"נ דאסור מד"ת אבל שלא כדה"נ הוא גז"ה ובזה אין חילוק בין נזיר לשאר איסור וטע"כ ל"ש כלל בחרצן דלית ליה טעם כלל כמבואר בש"ס הנ"ל וא"כ ח"ש מותר לגמרי כמו יבש ביבש במקום דנ"א שאם יתבטל יתן טעם ודוק. בא"א י"ל קו' תוס' הנ"ל דלמה נקט נזיר דוקא דהנה שם במסכת יומא הש"ס קמפרש מ"ט דר"י דח"ש אסור מד"ת משום דחזי לאיצטרופי

היינו אם תוך כא"פ יאכל עוד ח"ש יבא לידי מלקות וכרת א"כ לפ"ז נזיר שאוכל בסוף רגע דמשלם נזירתו א"כ תו לא אפשר לאיצטרופי א"כ אף לר"י יהא מותר ולכך נקט ר"י הטעם משום דחזי ולא סתם לן משו' כי כל קו' תוס' שם ביומא דבכה"ג שרי וקרא אתי לדמסתבר וא"כ שפיר קאמר אהתירא קמשתבע כנ"ל גבי נזיר ולכך לא שאיל רק בנזיר לק"מ קושי' תוס' גם קושי' שניי' דאיך קאמר אהתירא קמשתבע דגבי נזיר שפיר שייך אהתירא וכנ"ל ולפ"ז לק"מ נמי דה"ל להביא ראיי' מר"י גופא דאצריך בנבילה כולל טעמא וכו' דמדר"י אין ראי' דשם באמת ח"ש אסור מד"ת דשייך איצטרופי ולכך פשיט מר"ל דס"ל דלא"א חזי לאיצטרופי וא"כ שוה נזיר לשאר איסורין ולק"מ נמי דלא נקט יה"כ סוף יה"כ דשם פשיטא דלא התירא קמשתבע ומ"מ סתם אכילה בכזית דשיעורו בכותבת והא דלא נקט חמץ בפסח ולכך כתב דשם כל מדרש לאסור משהו ולא הוי ילפינן מכללא דחזיא משום דבאוכל סוף פסח דנ"ש חזיא לאיצטרופי וצריך קרא ולימוד מיוחד ודוק:

בסוגיא הנ"ל

בסוגיא הנ"ל דף כ"ד: מתיב רבה בר רבא יש אוכל אכילה אחת ע"ש במסכת כריתות דף י"ג בתוס' ד"ה ד' חטאת וא"ת אמאי לא קחשיב ה' כגון שנשבע שלא יאכלנה ואכלה וי"ל דמילת' דאיתא בשאלה ל"ק וכו' ול"ל דמיירי בבכור וכו' שהרי וכו' והקשה מהרש"א ובה"ז על תוס' שעשו עצמן כאלו לא ידעו מש"ס דשבועות הנ"ל וקצרו דבריהם במקום שהיה להאריך דקשה הש"ס דמשכחת לה ה' הוא רק ע"י כולל ותוס' כתבי סתם אמאי לא קחשיב ה' ת"ל בלא כולל לא משכחת לה דאאחע"א ע"ש עוד הקשה המהרש"א בד"ה יש אוכל וכו' והאי סוגי' דהתם וכו' לא אתי' כהך וכו' דהשתא וכו' ואא"ל כן דע"כ להאי אוקימתא וכו' אלא דמוקדשין מיירי בבכור ובה"ז הקשה לפי דברי תוס' שכתבו כיון שנזרק דמן ליתנהו בשאלה א"כ ל"ל משני הש"ס התם בשבועות הכי אע"כ כיון דמקודם שניזרק דמן ה"ל מידי דאי' בשאלה קשה שפיר והרי הקדש לכך הוצרך הש"ס לשנויי דמידי דאי' בשאלה וכו' ונראה דתוס' הקשו בשבועות ותימה ל"ל פריך נמי מהך לר"י וי"ל משום דדילמא קסבר ר"י דאיכא שום תנא דאית לי' כולל בבא מאליו וכו' ולפ"ז לק"מ קושי' תוס' כאן על ר"מ דדילמא ר"מ לית לי' איסור כולל בבא מחמת עצמו כמו ר"י ולפ"ז שפיר קאמר ר"מ אקדשי' וכו' דקחשיב אפי' מידי דאי' בשאלה והא דלא קחשיב שבועה וכו' דלית לי' כולל ולפ"ז לק"מ קושי' מהרש"א דהא דמוקי הש"ס בשבועות בבכור היינו לת"ק דס"ל כולל אבל הא דקאמר הש"ס אקדשים היינו לר"מ

ואע"ג דאיתא בשאלה ולמה לא קחשיב שבועה משום דכולל לית לזה אך קי' מהרש"א היא דל"ל להש"ס לאוקמי אליבא דר"מ במוקדשין הא גם בבכור מתוקמי לר"מ דאף דהאיסורין בב"א לא הוי אחע"א וא"כ ה"נ להש"ס לאוקמי בבכור כמו לת"ק דמיירי דוקא בבכור ונראה דלק"מ דלר"מ לא מצי לאוקמי כלל בבכור דהרמב"ם פסק דכל נותר דמצותו בשריפה דוקא בו ביום שנעשה נותר דהקטר חלבים ואימורין בלילה הוי נותר וצריך לשורפו בו ביום דוקא וא"כ לא משכחת ליה נותר כלל מבכור ביה"כ דאימתי נעשה נותר אי בעי"כ הא אסור לשחטו בעי"כ משום דממעט באכילתו יום אחד דבכור נאכל לב' ימים ולילה א' אע"כ דנעשה נותר בעי"כ כגון יום שקודם עיה"כ וא"כ מצות יום שריפתו בעי"כ והיכא משכחת לי' שיאכל הנותר ביה"כ ודוחק לומר שנשכח לשרפו בעי"כ אך משכחת לה בכה"ג דהא בזמן הבית הי' אפשר ליה"כ שיחול בא' בשבת וא"כ משכחת לה כגון שנשחט ע"ש ושבת לא הי' אפשר לשרפו ואכלו מאותו נותר ביה"כ אך לר"מ א"א לאוקמי כה"ג דהא ר"מ קאמר אם היתה שבת וכו' והיינו אם חל יה"כ בשבת א"כ קו' הנ"ל במ"ע הא ע"כ דנעשה נותר בעי"כ והי' חל מצות שריפה בעי"כ וא"כ הוצרך הש"ס לשנויי אליבא דר"מ אקדשי' דוקא והיינו בעולה שהיא כולה כליל וא"כ יכול לשחטו בעיה"כ והחלב שהוא מהאמורים נעשה נותר ביה"כ אך לכאורה קשה ודאי על איסור כולל דקאמר ר"י לא קשיא מהך מתני' דהכא כמ"ש תוס' מ"מ קשה על ר"י אמאי לא קחשיב כגון שאמר שבועה שלא אוכל חצי זית ומשום חלב לא מחייב עד שיאכל כל הזית דוקא ומשום שבועה חייב אף על החצי זית (ועיין במשנה למלך הל' ח"מ ובהל' שבועות) וכמש"ל באריכות ול"ל דמש"ה לא חשיב כה"ג משום דלא אתי בהדדי דמשום שבועה אסור מיד כחצי זית ומשום חלב אינו חייב עד שיאכל זית שלם הא קחשיב יה"כ דשיעורו הוא בכותבת ומשום חלב הוא בכזית אלמא דלא קפיד אשיעורא וא"כ קשה כנ"ל ונראה דלכאורה קשה מנ"ל להש"ס הסברא דמשום דהיה בשאלה קודם שנזרק דמן אף דעכשיו ליתנהו בשלנה מ"מ מיקרי מידי דאיתא בשאלה כמ"ש לכך הוצרך הש"ס לאוקמי בבכור דילמא בתר השתא אזלינן והשתא ליתא בשאלה וצ"ל דהש"ס הוכיח כן מהך מתני' דאתי לאשמעי' דמשכחת כמה חטאת על אכילה א' ול"ש איש או אשה דשווין לכל עונשין שבתורה וא"כ קשה אמאי לא קחשיב מתני' דבאשה משכחת לה ה' בכה"ג כגון שאמרה שבועה שלא אוכל חלב וקיי"ל גבי אשה דאם נדרה בדבר שיש בו עינוי נפש הבעל צריך להפר ואם לא הפיר ביום שמעו נדרי' יקום וכו' ומ"מ הבעל יכול לשאול על הקמתו וה"מ תוך מעל"ע כמבואר בש"ע ע"ש ולפ"ז משכחת לה גבה כנ"ל וא"ל מידי דאי' בשאלה ל"ק דמשכחת לי' שלא הפיר לה הבעל ביום שמעו וגם

לא שאיל על הקמתו דשוב אין החכם יכול להתיר והוי מילתא דליתא בשאלה וע"כ צ"ל דכיון דהי' אפשר בשאלה קודם מעל"ע מיקרי מידי דאית' בשאלה א"כ מוכח דלא אזלינן בתר השתא ולכך הוצרך הש"ס לאוקמי בבכור אך כל זה אם אפשר בכה"ג א"כ מוכח כהנ"ל שפיר אך הא ל"ל בכה"ג דהא חלב הוי דבר שאין בו עינוי נפש ויכול החכם להתיר דדוקא דבר שיש בו עינוי נפש אין החכם יכיל להתיר רק הבעל צריך להפיר אבל דבר שאין בו עינוי נפש יכול החכם להתיר והוי מילתא דאיתא בשאלה אבל הקדש בתר השתא אזלינן והוי מילתא דאיתא בשאלה אך מ"מ איכא לאשכוחי גבי אשה ע"י כולל כגון שאמרה שבועה שלא אוכל תאנים וחלב וא"כ הוי מידי דאיתא בשאלה אע"כ מוכח כסברת בה"ז ודוק. לפ"ז לק"מ קושי' הנ"ל דל"ל מקשה הש"ס לר"י דמשכחת לה גבי חצי שיעור דודאי הש"ס ידע דאיכא לשנויי מידי דאיתא בשאלה ע קתני רק דעיקר הקושי' היא והרי הקדש וא"כ לק"מ על ר"י די"ל מידי דאיתא בשאלה ל""ק ול"ק והרי הקדש י"ל כגון שנשחט ונזרק דמו דליתנהו בשאל' דבתר השתא אזלינן והא דלא קחשיב ה' גבי אשה י"ל כנ"ל דחלב הוי דבר שאין בו בו עינוי נפש ואי ע"י כולל הא ר"י לית לי' כולל כמ"ש תוס' וא"כ שפיר י"ל דבתר השתא אזלינן בשלמא לרבא מקשה שפיר דלית לי' איסור כולל א"כ שפיר קשה והרי הקדש ול"ל כיון דאיתא בשאלה לאחר זריקת דמן בתר השתא אזלינן א"כ אמאי לא קחשיב ה' גבי אשה וע"י כולל אלא ודאי דלאו בתרה ה השתא אזלינן לכך איצטריך הש"ס לאוקמי בבכור דוקא ודוק. ובזה יובנו דברי תוס' דודאי תוס' לא בקשו להקשות וליחשש שבועה ע"י איסור כולל די"ל ר"מ לית ליה כולל לכך הקשו סתם אמאי לא קחשיב שבועה שלא אוכלנה היינו שלא לאכול חצי שיעור כנ"ל ותי' מידי דאי' בשאלה וכו' דבתר השתא אזלינן ולק"מ מאשה כנ"ל די"ל דחלב לא הוי עינוי נפש וע"י כולל ג"כ לית ליה א"כ ל"ל בבכור דהא אקדשי' קאמר היינו דהוצרך הש"ס לומר דוקא אקדש דבבכור ליכא לאוקמי כיון דאמר אם היתה בשבת וכו' וכנ"ל ודוק.

והנה תוס' הקשו שם בד"ה כי קתני וכו' תימה הא במכות וכו' ודחיק לאוקמי האי תנא איסור כולל לית לי' ולישני נמי כי הכא וכו' וי"ל דעדיפא מיני' משני התם והדבר הוא תמיהה גדולה דמתחלה הקשו תוס' וכתבו דדחיק לאוקמי והיינו כי הוא לדוחק יחשב לאוקמי מתני' דהתם כולל לית לי' והכא סתם מתני' דד' חטאת וכו' הוא רק ע"י כולל וא"כ מאיזה טעם תירצו התם דעדיפא מיני' משני התם ונראה דהנה הש"ע פסק בי"ד סי' רט"ו ס"ה הא דנדרים חלים ע"ד מצוה דוקא מצות עשה אבל לא על מצות לא תעשה לא חל הנדר כמו בשבועה זהו דעת הרשב"א וי"א שאם נדר מדברים האסורים חל הנדר

ע"ש ש"ך ונראה להוכיח דעת הרשב"א ז"ל מש"ס הנ"ל דלכאורה אין מקום לקושית תוס' הנ"ל מש"ס דמכות דהלא משנה ערוכה במס' נדרים קונם שאיני ישן ה"ז בבל יחל דברו שבועה שאיני ישן וכו' ובשבועות שם קאמר הש"ס ת"ר חומר בשבועה מבנדרי' משא"כ נדרים אין חלים רק על דבר שיש בו ממש נמצא דנדר נמי אינו חל אמידי דלית בי' ממשא ולפ"ז אין מקום לקושי' תוס' הנ"ל ולישני נמי כי הכא וכו' דבסוגי' דמכות אין מקום לשנויי כמו הכא כי קתני מילתא וכו' דא"כ הקושי' במ"ע מנדר שלא לחרוש בי"ט אבל בסוגי' דשבועות דחשיב חיוב חטאת שפיר משני כי קתני מידי דחייל וכו' דכאן לא קשה מידי דלחשוב דנדר שלא לחרוש וכו' דבשבועות קחשיב ד' חטאת ובנדר לית ביה חיוב חטאת ולפי זה הן הן דברי תוס' בדיוק לשונם דעדיפא מיני' משני התם פי' התם מוכרח לתרץ המתני' אליבא דחד תנא כולל לית ליה דלא יכול לתרץ כי הכא דא"כ עדיין יפול הקושי' מנדר וכנ"ל וצ"ל דכולל לית לי' ומתורץ אף מנדר. רק לפי זה אכתי קשה מאי משני מנדר דהרי הש"ס הקשה התם לא קחייל השבועה ומשני על ידי כולל ובנדר קאמר התם חומר כנדר מבשבועה שהנדרים חלים על דבר מצוה א"כ עדיין יפול הקושי' ליתני נדר שלא לחרוש בי"ט ובנדר חל על דבר מצוה אע"כ מוכח מכאן כהרשב"א דהא דנדרים חלים ע"ד מצוה היינו דוקא מצות עשה אבל לא על מצות ל"ת ואיסור חרישה די"ט הוא ל"ת א"כ שוה נדר לשבועה ודוק:

והנה במסכת מכות פירש"י ד"ה בשור וחמור בחמור בכור ובפסחים דף מ"ה פירש"י בחמור של בדק הבית ונראה חרץ דהנה תוס' הקשה לפ"מ דמשני מידי דאי' בשאלה ל"ק והקדש איירי בבכור עדיין קשה מחמור דמיירי של בדק הבית ונ"ל דהגמ' פריך ולחשוב נמי זורע ומשל אין חילוק מלאכות לי"ט ולכאורה י"ל אמאי קחשיב התנא בי"ט דלא משכחת רק ח' לאוין לחשוב יה"כ א"כ מצי לאשכוחי ט' לאוין דהא יש חילוק מלאכות ליה"כ בשלמא אשבת לק"מ די"ל תנא אלוין קמהדר ושבת הוא חיוב מיתה אבל יה"כ משכחת לי' במלקות כגון חייבי כריתות שלקו נפטרו מכריתות וע"ק איך קחשיב י"ט ושביעית לב' לאוין לפי המסקנא התנא ס"ל אאחע"א א"כ בשביעית אינו חייב כלל משום י"ט דאין איסור י"ט חל על איסור שביעית ונר' דודאי לפ"מ דס"ד דאית ני' אחע"א באיסור כולל לק"מ דלכך קחשיב י"ט דאשמעינן דאחע"א אף באיסור קל דסד"א דוקא באיסור חמור אמרינן איסור כולל ולא באיסור קל מש"ה קחשיב י"ט לאשמעינן דאיסור י"ט חל על איסור שביעית אף דאיסור י"ט הוא איסו' קל משא"כ אי הוי נקט יה"כ ה"א דוקא יה"כ חל על איסור שביעית דהוא איסור חמור דהוא בכרת אבל י"ט לא חל על איסור שביעית ואשמעינן דאפ"ה חל ולפ"מ דמסיק דלית ליה אחע"א א"כ

צ"ל דהא דקתני דחייב משום י"ט היינו בי"ט של ר"ה דאז איסור שביעית וי"ט בהדדי קאתי ואף מאן דנ"ל אחע"א מודה דבב"א חל וא"כ לא מצי למיחשבי יה"כ דביה"כ לא מצי לאשכוחי שיחול בב"א על אסור שביעי' דהא איסור שביעית חל ער"ה וא"כ אינו חייב בכלל משום יה"כ ולא מצי לאשכוחי ח' לאוין אבל אי קשיא הא קשיא אמאי קחשיב ח' לאוין במילתא דליתא בכל השנים רק בשביעית ובי"ט של ר"ה לא לחשיב י"ט ושביעית רק יה"כ דאיכא בכל השנים ומשכחת לה נמי ח' לאוין דהא ביה"כ חייב שתים משום זורע ומשום חורש וצ"ל כך דהא הרשב"א הקשה על תי' הש"ס אפיק הבערה וכו' ואזהרה וכו' ל"ל קרא להכי ת"ל דמשום מעילה בהקדש ותי' כיון דאותו אש אסור בהנאה הוי פחות משוה פרוטה ולא חייב כלל משום מעילה ולפ"ז ק' למאי דפי' רש"י במשנה חמור איירי בב"ה הא מתני' בזורע כלאים דהוי איסור הנאה א"כ הוי פחות משוה פרוטה ולא חייב כלל משום מעילה וצ"ל דמתניתין דזורע כלאים דהוי איסור הנאה אתי' כרבי עקיבא דסבירא ליה א"א אוסר דבר שאינו שלו וכן הזורע בשביעית דאינו נאסר כלל משום כלאים דבשביעית לא קחשיב שלו ובזה א"ש נמי מה דהקשה על הרמב"ם שפסק כר"ע דאא"א וכו' והקשו עליו הלא חכמים פליגי עלי' דר"ע וקיי"ל דאין הלכה כר"ע מחביריו ובהנ"ל ניחא דפסק כסתם מתניתין דע"כ מתני' הנ"ל אתיא כר"ע דלכך לא מצי למיחשב יה"כ משום דלא מצי לאשכוחי ח' לאוין דבבמ"נ בשביעית לא מחייב משום יה"כ ובלא שביעית אינו חייב משום הקדש דבלי שביעית אינו נאסר אותה זריעה בהנאה ולפ"ז ניחא דכאן פירש במתני' לפ"מ דס"ד דס"ל אחע"א א"כ ע"כ מיירי בחמור בכור כקושי' תוס' אבל בפסחי' פירש"י לפי המסקנא דהאי תנא לית ליה אחע"א ע"י כולל וצ"ל דמתני' מיירי בי"ט ר"ה דבלא"ה אין איסור יום טוב חל באיסור שביעית א"כ קשה אמאי קחשיב שביעית ור"ה ולא קחשיב יה"כ דאיתא בכל השנים אע"כ דכיון דאינו חייב משום הקדש רק בשביעית לכך לא מצי למיחשב יה"כ דא"כ לא משכחת לה ח' לאוין כנ"ל רק התינח אי המתני' מיירי בחמור של ב"ה אבל אי מתני' מיירי בבכור א"כ בלי שביעית נמי מחייב א"כ הדרא קושי' לדוכתי' לחשיב יה"כ במקום שביעית וי"ט א"ו חמור מיירי בב"ה וא"כ לא מצי לאשכוחי ח' לאוין רק בשביעית ובי"ט וא"ל דעדיין קשה לפי האמת למה קחשיב חמור ב"ה דלא מצי לאשכוחי חי חיוב רק בשביעית לא לחשוב שביעית ולחשוב חמור בכור וי"ל דתנא רוצה לחשוב ח' לאוין וחמור בכור ושור בכור כולהו חדא לאוין הוא ודוק:

מסכת ביצה דף יב

ביצה דף י"ב המבשל גיד הנשה בחלב בי"ט ואכלו לוקה חמש וכו' א"ל פוק תני לברא הבערה ובישול אינה משנה וכו'. תוס' ד"ה הבערה וכו' ונראה דלאו דוקא ב"ש היא ה"ה ר"ע ותמוה דמאי נ"מ אי ב"ש או ר"ע ונראה לתרץ ויתבאר ג"כ הרמב"ם דפסק גבי הוצאה והבערה אמרינן מתוך והקשו עליו מש"ס הנ"ל דקאמר הבערה ובישול אינה משנה הרי דגם בבישול אמרי' מתוך ונ"ל דהנה שם בפסחים פריך הש"ס לרבה דאמר הואיל מברייתי' דהכא המבשל גיד הנשה וא"א הואיל הבערה לא לחייב הואיל דחזי' תוס' ד"ה אפיק הבערה תימה כיון דתנא באיסורא מהדר לוקמי נבילה וכו' מקשי' העולם דמאי קושי' דודאי מעיקרא דלית לן אוקימתא אחרינא אלא גיד של נבילה ע"כ הי' מוכרח לאוקמי הברייתא אליבא דהך תנא דס"ל אחע"א משא"כ למאי דמסיק עייל עצי הקדש מצי למימר דהאי תנא לית לי' אחע"א ולא אתי נבילה וחייל על איסור גיד וצ"ל דתוס' אזלי לשיטתן דכתבו בהדי' בחולין דאף למ"ד אחע"א לא חל בב"ח על איסור גיד וכו' ע"ק וא"כ ע"כ האי א נא ס"ל דאחע"א מדחייב משום בב"ח ומקשי' תוס' שפיר ולפ"ז קשה אמאי לא קחשיב שבועה שלא אוכל בשר וגיד ואי"ל כתי' הש"ס מידי דאיתא בשאלה לא קתני דהרי קחשיב עצי הקדש ואי"ל כתירוץ הש"ס דמכות דאיסור כולל לית לי' דהא האי תנא אית ליה איסור כולל כנ"ל (ע"כ צ"ל דמידי דלית בי' ממשא לא קתני א"כ ק לחשוב נדר אך י"ל דודאי ל ניחא לתנא לחשוב אלא איסור דחל בב"א וא"כ כיון דקיי"ל קונמת בכ"ש ואיסור גיד ובב"ח לא חל עד שיאכל כזית וא"כ לא בא אלא זא"ז מש"ה לא קחשיב אך אכתי ק' לחשוב נודר שלא לבשל גיד ובישל) ונראה דממ"נ לק"מ אם מפרש שבוע' שלא לאכול כזית לק"מ די"ל כתי' הש"ס כולל ל"ל דבכזית מושבע ועומד וע"כ דקושי' הש"ס באם נשבע בסתם שלא לאכול וא"כ תיכף עובר במשהו ואינו מושבע ועומד י"ל ג"כ דמש"ה לא קחשיב משום דרוצה לחשוב דאם אכלו חייב ה' מלקות ועל שבועה תיכף שאכל משהו חייב כמש"ל ועל אידך לא מחייב עד דאכל כזית רק התינח באכילה בבישל מא"ל דעדיין קשה לחשוב דנשבע שלא לבשל ובבישל ל"ש לחלק דהא הכל בפ"א רק י"ל גם בבישל יש לחלק דהאיסור הוא מקודם ואין שוין לאינך אך נראה דבבישל ע"כ לא מחלקינן דהא קתני ומשום בישל ב"ט ומשום בב"ח וא"כ ע"כ דקחשיב לענין בישול איסורי' דלא חייל בב"א דהרי קיי"ל שיעור בישול גיד ובישול בב"ח בכזית ובישול לשבת קיי"ל כגרוגרת וקיי"ל כדינו בשבת כך דיני ושיעור בישול י"ט ל"ד לשיעור בישול בב"ח אע"כ דבבישול ליכא לחלק ועדיין קשה הנ"ל במ"ע דלחשוב נודר שלא לבשל והן הן דברי הש"ס הבערה ובישל אינה משנה פי' דע"כ צריך

לומר דאינה משנה דקשיא כיון דהתנא אית ליה איסור כולל לחשוב נמי שביעה וא"ל מידי דאיתא בשאלה לא קתני דהא קתני עצי הקדש וצ"ל מידי דחייל אלית בי' ממשא לא קתני וא"כ קשה לחשוב נודר וצ"ל כנ"ל וקשה לחשוב נודר בבישל וצ"ל דלענין בישול נמי לא קתני אלא איסורין דחיילי בב"א וא"כ ע"כ בישל אינה משנה דקתני כיון דבישל בב'"ח הוא בכזית ובישל י"ט הוא כגרוגרת כנ"ל אבל א"א הבערה הוא משנה ולא עייל עצי הקדש א"כ א"כ דמשו"ה לא קחשיב נדר ושבועה משום דאיתא בשאלה ולעולם דקחשיב לענין בישול מידי דחייל בזה אחר זה וא"כ י"ל דבישל משנה ולפ"ז שפיר פסק הרמב"ם דאף לב"ה לא אמרי' מתוך רק בהבערה ואי קשי' מנ'"ל דבישל אינה מן המשנה י"ל כנ"ל דהא זה בזה תלי' אך עדיין קשה לן במאי דקאמר ב"ש וכו' הא א"א בישל משנה א"צ לעייל עצי הקדש וקחשיב ג"כ לאוין דבאו בזה אחר זה א"כ קשה לחשוב נודר ול"ל כנ"ל דמידי דאיתא בשאלה לא קתני דהרי קונמת ה"ה כהקדש וב"ש ס"ל אין שאלה בהקדש לכך כתבו תוס' דלאו דוקא ב"ש ה"ה ר"ע ודוק. באופן אחר נ"ל מ"ש תוס' ל"ד ב"ש דמקשי' על הש"ס דפסחים כיון דתנא אלאוין קמהדר הקשה במ"ע ליתני עצי אשירה ויהי' ו' לאוין ונ"ל דבמס' שבת איתא כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר וכו' והקשו תוס' למ"ד חובל ומבעיר חייב ולא מיירי הברייתא בצריך לאפרו ולדמו למה יהא חייב הא הוי משאצ"ל ותי' תוס' דמבעיר בעצי איסור דמקלקל כיון דאסור ומלאכה שאצ"ל לא הוי כיון דמחשב ליהנות ממנה ולפי זה דמאי דנאסר ע"י זה הוי קלקול ובשאר מלאכות לכ"ע מקלקל פטור א"כ קשה למה יחייב מבשל בי"ט בב"ח הא הוי קלקול דמעיקרא החלב חזי' לאכילה והשתא נאסרה וצ"ל כיון דבאמת אכלו ליכא קלקול ומ"ש תוס' דהוי מקלקל היינו במקום דנאסר ולא אכלו רק עכ"פ בעינן דבשעת הבישול יהיה דעתו לאכול דמאי איכפת לן אם רוצה לאכלו אח"כ כיון דבשעת בישול לא הי' דעתו לאכלו (וכ"כ תוס' ביצה דף י"ב ע"ב) ועי"ל דמיירי שבישל בחלב טריפה דבלא בישול הי' ג"כ אסור לכך אין לוקה עליו והברייתא כמ"ד בב"ח מותר בהנאה וא"כ ליכא קלקול דמעיקרא הי' אסור באכילה ומותר בהנאה ועכשיו ג"כ מותר בהנאה והנה לפ"מ דס"ד עייל עצי אשירה איך י"ל כתי' א' הא אמרי' בחולין דהשוחט בסכין של ע"ז חייב וה"מ במסוכנת אבל בריאה פטור דמקלקל הוא דמעיקרא חזיא לרדיא והקשו תוס' א"כ שוחט בשבת למה מחייב הא מקלקל ותי' תוס' בשלמא גבי שבת בעינן מלאכת מחשבת ומחשבתו נעשית דלדידי' ניחא ליה יותר בשחיטה אבל גבי ע"ז בטלה דעתו אצל כל אדם כו' א"כ לפ"ז קשה למה יחייב משום עצי אשירה הא מקלקל הוא דמעיקרא היה החלב מותר והשתא נאסרה משום בב"ח ואע"ג דלעצי

אשירה לא נתקלקל דאיסור עצי אשירה אינה רק לחייב עליה אבל מה שנתבשל ע"י מותר מ"מ כיון דיש קלקול מחמת בב"ח ואסור לאכול ממנה לא מחייב אעצי אשירה דלא נהנה ממנו והוי כאלו לא נתבטל כלל וע"כ צ"ל כתי' ב' הנ"ל דמיירי בגוונא דליכא קלקול כגון בחל טריפה וכנ"ל וכל זה לפ"מ דס"ד דעייל עצי אשירה אבל לפ"מ דתי' דעצי הקדש שפיר י"ל כתי' הא' וא"ל דיש קלקול בב"ח דאסור לאכלו ולא נהנה מעצי הקודש ז"א דהא עצי הקדש אסור לשרוף אף בלא הנאה כלל ולפ"ז לק"מ קושי' הנ"ל דליתנא עצי אשירה דוודאי לפ"מ דס"ד דקתני ע"א אמרי' דהך ברייתא ס"ל דבב"ח מותר בהנאה ומיירי בחלב טריפה ולכך חייב משום ע"א דליכא קלקול אבל לפי האמת דאוקי בעצי הקדש י"ל האי תנא ס"ל בב"ח אסור בהנאה וא"כ לא משכחת לה שחייב משום ע"א כיון דבהאי בישול נאסר בהנאה א"כ הוי מקלקל בבישולו ולכך לא מצי למיחשב עצי אשירה ודוק. ולפ"ז לא קשה מידי על הרמב"ם מש"ס הנ"ל ופי' הש"ס כך דממ"נ חד מנייהו אינה משנה דאי הבערה אינה משנה א"כ קשה לימא מתוך וא"כ צ"ל דכאן ליכא למישרי משום מתוך דבעינן צורך קצת וליכא כגון דלא חשב עליו מיד לאכלה וא"כ בשעת הבערה לא הוי צורך קצת (ע"ש בתוס') וא"כ כיון דע"כ לא חישב עליו מיד כנ"ל א"כ ע"כ בישול אינה משנה כיון דלא מחשב עליו בשעת בישול הוי מקלקל בבישולו ולא מחייב משום בישול כלל כנ"ל וממ"נ חד מנייהו נקט וק"ל ולפ"ז א"ש מ"ש תוס' ל"ד ב"ש דעל קושי' הנ"ל דנ"ל קחשיב עצי הקדש ויהי' ששה לאוין מתרצי' מידי דאיתא בשאלה לא קתני והקדש איתא בשאלה אך קשה הך ברייתא ב"ש היא וב"ש סבירא ני' אין נשאלין להקדש לכך כתבו תוס' ה"ה ר"ע דסבירא לי' כב"ש במתוך ובהקדש סבירא לי' דנשאלין וא"כ לא מצי למיחשב הקדש דמידי דאי בשאלה לא קתני ודוק.

בענין ספיקא דאורייתא

מה שטען הפר"ח בכללי הש"ס לרשב"א וסייעתו דס"ל ספק ד"ת מהתורה אסור מהך דיומא דף ע"ד דתני' כי כל לרבות כוי וח"ש ולר"ל ח"ש אסור מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא א"כ ה"ה כוי ש"מ דספיקא מדרבנן דר"ל לא ס"ל ברי' בפ"ע ע"ש ונ"ל דגם בתוס' שם ד"ה כיון דחזי וכו' י"ל דכתב לולי סברת חזי' לאיצטרופי ה"א דאתי' כל לכוי אבל השתא מיסתבר דאתי לח"ש א"כ כוי מנ"ל ובלא"ה קשה לומר כי כל שני ריבוי ח"ש ולכוי ענינו של זה לא כשל זה וגם מה קאמר ר"ל ה"מ איצטריך קרא למעוטי ספיקא דלמא באמת עיקר קרא לח"ש ועיין בתוס' א"ו דבלא"ה התוס' בפרק אלו עוברין דהקשו לר"י דדריש כל לח"ש לימא כל לריבוי היתר מצטרף לאיסור והקשה המהרש"א הא יותר

ניחא למדרש בעיני' מלמדרש ע"י תערובת אבל באמת כ"כ תוס' דלכך מרבי' לר"א בחמץ כי כל על איסור מצטרף להיתר ולא על ח"ש דכתי' כי כל אוכל ואכילה בכזית ואיך נרבה באוכל בפחות מכזית הא אוכל כתיב ולכך דרשינן להיתר מצטרף לאיסור ומ"מ אוכל כזית וגם הקטרה דס"ל לרבא בעיני' משום דכ"מ הקטרה בכזית איכא רק חצי זית קומץ ע"ש במכות אך לפ"ז איך דרשי' ח"ש הא כל אוכל חלב כתיב ואוכל בכזית ועיין ברא"מ בביאורו לסמ"ג בהלכות פסח דדעתו באמת אוכל בפחות מכזית מיקרי בלשון וכבר השיגוהו המחברים. ולכן נראה דאמרי' בפ' אותן ואת בנו מתני' נוהגת בכוי לר"א וחכמי' פוטרים ואמרי' ר"מ בצבי הבא על תיש דחוששין לזרע האב לכ"ע ושה אפילו מקצת שה כי פליגי בתיש הבא על צבי לר"א חוששין אף לזרע אב וה"ל מקצת שה ולרבנן אין חוששין וה"ל כולה צבי ופריך הגמ' הא דתנן כוי אין שוחטין ביו"ט ואם שחטו אין מכסין דמו ה"ד אי בתיש הבא על צבי לכ"ע ליכסה דה"ל מקצת צבי וכו' והקשו תוס' דמ"מ אינו מתיש רק בחצי מתיש ע"ש א"כ אמרי' בהמה חצי חיה וחצי בהמה א"כ כל טפה דם הוא מעורב חיה ובהמה ודם חיה ובהמה שנתערב אין בו דין כיסוי בי"ט וכ"כ הרשב"א ותי' בדקירה אחת וכו' כללו של דבר כל טיפה חצי בהמה וחצי חיה וא"כ ה"ה חלבו כל קורט חצי חיה וחצי בהמה וא"כ באוכל כזית הוי כאוכל רק חצי משל בהמה דחלבו אסור ולפי זה א"ש דהברייתא לא מיירי בכוי ספיקא רק בצבי הבא על תיש או להיפוך וחששא היא דחוששין לזרע האב וא"כ חצי חיה וחצי בהמה וקאמר קרא כל אוכל דהיינו דאוכל כזית בלשון אוכל ומ"מ רק ח"ש מרבינן לאסור וא"כ ח"ש סתם דחד דינא אית לי' וא"ש הברייתא וגם דברי התוס' מדוקדקים דהשתא דיש סברא חזי לאיצטרופי אמרי' לח"ש היינו כוי ולא קשה מידי. והנה לר"ל דקאמר מדרבנן קרא אסמכתא בעלמא צ"ל לדרשא אחרינא קרא אתי' ולפ"ז גם בזה קושי' תוס' מיושב דל"ל סברא חדא לאיצטרופי דלולי כן הוי דרשינן כל לדרשא אחרינא כר"ל רק ר"י לא ס"ל דרשא אחרינא וזהו ההמשך בגמרא ה"מ דיש כאן דרשא אחרינא ואף ר"י מודה דאל"כ קשה קושי' תוס' ל"ל חזי לאיצטרופי וכו' ול"ל כתי' תוס' דה"א לכוי ולא לח"ש דחששא הוא רק פשוט רבנן דמספקא לי' וקמ"ל דאסור הא א"א איצטרך קרא למעוטי ספיקא וע"כ צ"ל דה"א לדרשא אחרינא א"כ מוכח הך סברא ותי' לעולם כתי' התוס' דה"א לכוי וברי' בפ"ע אבל השתא דאיכא סברא חזי' וכו' אמרי' כוי וח"ש חד מילתא וכמ"ש ולא דמספקא כלל וכן הדבר באמת לר"ל ח"ש וכוי חד מילתא ולר"ל באמת האוכל כזית מחלב ומכוי מותר מד"ת דאיכא בי' רק חצי זית חלב וא"ש ותרווייהו רבנן וא"ש ודוק. ולפי מ"ש לעיל לתרץ הרמב"ם דמיירי בסוף יה"כ יובן מ"ש בעל כפות תמרים במאי

דמשני יה"כ אסור וכו' לח"ש דמ"ש יה"כ משאר איסורין דבכל דוכתי' אסור ומאי קמ"ל ביה"כ דלפמ"ש טובא קמ"ל אפי' בסוף יה"כ דל"ש חזי לאיצטרופי וכו' וא"כ אף קושי' הנ"ל אתי שפיר דל"ל לשלא כדה"נ דא"כ קושי' זו במ"ע מ"ש יה"כ משאר איסורין. ודע דהר"ן הוכיח מהא דאמרי' בביצה אין למחות ביד נשי דעבדי עבידתי' בתוספת יה"כ שהוא מד"ת ול"א מהתורה כשנידון בכלל תוספת היותו ספק יום וספיקא מותרת וש"מ כרשב"א ולא כהרמב"ם ובזה יובנו דברי הירושלמי נשים דעבדי עבידתי' בעי"כ עד רמשא אין למחות דתנן יה"כ אסור וכו' ולפי הנ"ל אתי שפיר והדברים מובנים מעצמן. ובזה יובן דברי הש"ס דקדושין דף ע"ג דרש רבי גר מותר בממזרת רגמוהו כל העם באתרוגיהן כו' ע"ש דמה דהוכיח הר"ן דלא כהרמב"ם מהך דכ"ש דאסור מה"ת לפי דעת רש"י בפ' כ"מ דעושה מלאכה בערב שבת חייב אשם תלוי דהוי שני חתיכות עיין בפר"ח שם ק"י א"כ אין כאן ראי' בכה"ג אף להרמב"ם מ"ת אסור אשם תלוי יוכיח ע"ש בפר"ח ומהרי"ט. אך לפי זה הא דאמרי' במסכת סוכה בשמיני אסור דאי אתרמי לי' סעודתא בה"ש חייב לאכול בו אתרוג בשמיני מותר ופי' הרשב"א דהא דלא"א נמי אם לא נטל כל היום בשביעי יטול בה"ש דספיקא דרבנן ומותר ואלו ה"ל כב' חתיכות אף בספק דרבנן בכה"ג אסור כנודע שם סימן ק"י והנה מ"ש תוס' והרמב"ם להתיר ספק מד"ת מדאמרינן ממזר ודאי ולא ספק י"ל דילמא שאני התם גז"ה היכא דגלי גלי ואדרבה להרמב"ם קשה ל"ל קרא בממזר וצ"ל דה"א יוחסין חמירי ולשיטת הרשב"א לא קשה מידי וצ"ל דשם אמרינן גר מותר בממזרת משום דה' קהלי כתיבי א צריכי וחד לומר ממזר ודאי ולא ספק ולית לו קהל לרבות גר וקשה מה חזית למדרש להך קהל ממזר ספק וגר בממזרת נדרש לחומרא ממזר ספק אסור וקהל לרבות גר דג"כ אסור ולקולא ולחומר לחומרא ילפינן וא"כ שפיר דייקי תוס' בשלמא אי סברת חוץ ספק מותר רק ה"א ביוחסין החמיר מסתברא למדרש קרא להקל וגם אין ספק בפי' קרא חזר הדבר וספיקא דמותר ומה"ת לשנות ממזר משארי איסורי' משא"כ אי בעלמא אסור מד"ת מה"ת להתיר בממזר נימא דאתי לרבויי גר ובזה יובן דמה דדריש גר מותר וכו' ש"מ דספק בכל, דוכתי מותר כמ"ש והא דבעי תוספות כקושי הר"ן צ"ל בה"ש ה"ל שני חתיכות ורגמוהו באתרוגיהן דהא מותר בשמיני לשאל לה זו יהא אסור כמ"ש ודוק. ובהך דח"ש הלל לפמ"ש דאיך יתכן לר"י כל אוכל להבי' ח"ש הרי אינו בכלל אוכל וצ"ל לשיטת הרמב"ם וסייעתו דס"ל דנשבע שלא לאכול ח"ש בכלל וטען המשנה למלך בהל' שבועות דהא דרשינן מפסוק וזהו לאיסור מעצמו אבל הוא דנשבע לא נשבע רק על שיעור וצ"ל הואיל והתורה ריבה כך הריבוי דגם זה קרוי אוכל אפילו בחצי שיעור רק אינו אוכל גמור לחייב קרבן ולכך

אף בנשבע סתם שלא לאכול בחצי שיעור ג"כ מיקרי קצת אוכל ואסור מ"מ אינו חייב עד שיאכל כשיעור ובהכי ניחא הא דקשה לרמב"ם מהא דאמרינן במדרש ויפדו העם את יהונתן כי הי' מטעמת והיינו בפחות מכשיעור כי הי' בלע כמ"ש הכל בו ועיין ב"י ומג"א סי' ר"ו והא דברי שאול הי' בשבועה כדאמרי' ארור יש בו שבועה ואפילו ח"ש אסור להרמב"ם דלפמ"ש זהו דוקא לר"י אבל לא לר"ל ואלו שכתב בשם ר"י דסבירא לי' טעם אחר שם דאכל ולא שתה א"כ לא קשה מידי ודוק. ובהכי ניחא קו' הכל בו דהקשה על הך דיעה דסבירא לי' הא דמטעמת אין צריך ברכה היינו באוכל ולא בלע דהא בהך עובדא דיהונתן הוי בלע דלפמ"ש ודאי לר"ל לא קרוי אכילה כלל ואף ברכה אין צריך אבל לר"י קרוי אכילה במקצת שם ר"ל הוא דאמר כן ולר"ל לא הוי אכילה כלל ולא קשה מידי ודוק. עיין משנה למלך דהביא לדעת הרא"מ ג"כ לר"י ח"ש קרוי אכילה ולר"ל לא הוי אכילה עד כשיעור בעינן וע"ש ודוק:

רמב"ם הלכות יום טוב פרק א

הרמב"ם בהלכות י"ט פ"א פסק אין אופין ומבשלין כדי להאכיל לגוים שנא' לכם ולא לגוים האופה מי"ט לחול אינו לוקה וכו' והקשו עליו מש"ס דפסחים דף מ"ו האופה מי"ט לחול כו' שאני התם דכ' לכם וכו' ולפ"ז א"א הואיל א"צ להך דצרכי שבת וכו' וכ"א צרכי שבת אין נעשין ביום טוב א"כ קוש' הש"ס מב' לחם ל"ק א"כ למה כתב הרמב"ם הטעם דב' לחם משום דכ' לכם וע"ק למה לא כתב בלחה"פ ג"כ טעמא דלכם. ונ"ל דמהרש"א הקשה שם על תוס' דל"ל להק' מב' לחם דה"ל לאוקמי מקודם השבת ע"ש ונ"ל דהפ"ח הק' דתוס' סותרין אהדדי דשם כ' לחלק בין ענ"ג ובביצה כ' לחלק דהתם העיסה של ישראל וכו' ועוד אי מקלע אורחים ע"ש ולפ"ז ל"ק קו' תוס' בפסחים דהא מיירי מחלה טמאה ואסורה אף לכהן וא"כ הוי לא חזי ליה כו' ע"ש ונראה בביצה הק' תוס' דילמא שאני, הכא דכ' לכם ע"ש מ"מ צ"ק בעינן א"כ לפ"ז י"ל דטעמא דר"א היינו משום דמדינא מותר לגמרי משום מתיך רק דעכ"פ צ"ק בעינן לזה קאמר דנאפה יפה וזה ודאי דהוי צ"ק אך לפז ל"ק קו' תוס' בהך דחצי של נכרי דלפמש"ל היכא דשייך לכם לא"א מתוך וא"כ דטעמא דר"א משום מתוך ובחצי של נכרי נ"ש מתוך דכ' לכם וצ"ל דק' תוס' לרבה דלא"א מתוך וא"כ איך אמר ר"א מפני שנאפה יפה וצ"ל דמיקרי צ"ג ושפיר הקשה תוס' דבסברא אי מיקרי צ"ק או צ"ג לא יהא רבה ור"ח מחולקי' וא"כ כיון דקו' תוס' הוא לרבה וכנ"ל ותי' דבעינן שיהי' הכל חזי' לי' שיהא צ"ג דבחצי' של נכרי ל"ש מתוך אבל היכא דשייך מתוך א"צ להיות כ"א חזי' דהא עכ"פ צ"ק מיקרי

לפ"ז לק"מ ק' הפר"ח דבשלמא בעיסה הוכרחו תוס' לתי' דבעינן שיהי' כ"א חזי' מכח דרש דלכם משא"כ בחלה טמאה דל"ש כלל דרש דלכם הק' שפיר ונראה ראיה לשיטת הפר"ח דאף דשייך מתוך אפ"ה צריך כ"א וא' חזי' לי' דק' בלחה"פ וב' לחם ה"ל לאפות עם פת ויהי' היתר גמור מפני שהפת נאפה יפה וע"כ אף דשייך מתוך נמי בעי כ"א חזי' רק ע"ז י"ל קרא דלכם ולא לגבוה רק להס"ד דלא ידע אכתי מהך דרשא דלכם וכו' קשה שפיר אך להנ"ל לא קאי דמאן קאי ק' לי' הוא רבה ואיהו לא סבירא לי' מתוך וא"כ לא קשה מידי על הרמב"ם דפסק לדידן דאמרי' מתוך (לדעת הלח"מ) א"כ קשה קושי' תוס' מב' לחם לכך העתיק הך דלכם ולא לגבוה וצריך כל חד וחד חזי' לי' ודוק. והא דלא כתב בלחם הפנים ג"כ דרש דלכם נראה דלפמ"ש דהא דהיתר ראב"ש היינו לאפות אבל ללוש העיסה לא דלישה היא אב מלאכה גמורה א"כ נסתר כל הנ"ל דהא א"י ללוש אך י"ל דהא יכול ללוש קודם יום טוב וביום טוב יכיל לאפות כאחת ולפ"ז אתי שפיר דבשלמא בב' לחם י"ל שפיר דיכול ללוש קודם י"ט אבל בלחם הפנים קיי"ל באות מצה בעינן א"כ א"א ללוש קודם י"ט דא"כ יחמץ העיסה ולפי זה לא קשי' קושי' מהרש"א די"ל כוונת רש"י כך היא דלא סבירא לי' כתי' תוס' דמיירי עג"ג ורש"י לשיטתו דסבירא לי' דלא כתוס' דאמרי' מתוך בכ"מ אף בלא צ"ק וק' נ' קושי' תוס' א"כ בכל מלאכות נמי נימא הכי וצ"ל דרש"י סבירא ליה כמ"ש המפרשי' לשיטת רש"י דלא"א מתוך רק בהוצאה והבערה וא"כ צריך להיות כ"א חזי' לי' וכנ"ל וז"א בחלה טמאה ולכך אסור לעשות כן בחלה טמאה ולכך הקשה רש"י דהא כ"א חזי' לי' דהא אבעי איתשל עלי' ול"ל דהוא ל"ש דהא לר"ן אורחי' ג"כ ל"ש ומ"מ אמרי' בי' הואיל (וכ"כ יש"ש לביצה) וה"נ נימא אבעי איתשל על נדרו וע"ז הקשה תוס' דא"כ בלחם הפנים וב' לחם נמי נימא הכי הואיל ואבעי פריק ויהי' נאפה יפה רק בלחם הפנים י"ל כנ"ל משום דבאמת מצה ומש"ה הקשו תוס' מב' לחם ושפיר כתבו תוס' הואיל ונאפה קודם י"ט ולא הזכירו קודם שבת דמה ענין שבת לב' לחם דבא אחד לכמה שנים ואתי שפיר ודוק. ובהנ"ל א"ש ההמשך בש' הנ"ל (שבת דף כ"ז) אמר רב כהנא ה"ל כר הואיל ותנן בבחירתא כוותי' הכא מאי וכו' אישתיק וכו' ע"ש ותמוה דבפשיטות ה"ל למבעי ובהנ"ל א"ש דבלא זה דהלכה כר"י לא הי' יכול למבעי הלכה מאי ה"א תפלות אבות תקנו וא"ל כנ"ל בד"א די"ל כנ"ל ומוכח דאין הלכה כר"י רק השתא דהביא מקודם התם ה"ל כר"י הואיל ותנן בבחירתא וכו' ועל תמיד של שחר שקרב בד' שעות וההי להתפלל נמצא דתפלות נג תמידין תקנו ושפיר י"ל כתירוץ הנ"ל בד"א ול מוכח כנ"ל ושפיר מבעי ליה הלכה מאי ודוק:

מסכת סוכה דף כז

במס' סוכה דף כ"ז שאל אפוטרופוס של אגריפוס לר"ע כגון אני שאין דרכי לאכול וכו' ועוד שאל כגון אני שיש לי ב' נשים וכו'. וצריך ביאור להבין שייכות הני ב' שחלות להדדי. נראה כי רש"י פירש על הא דחזר בו ר"א היינו דס"ל דאין חיוב לי"ד סעודות ותשלומין לליל יו"ט ראשון אף דאז אין בו סוכה הואיל וש"ע הוא תשלומין הוא כך פירש מהרש"א וקשה לפי"ז ל"ל למימר דחזר בו ר"א דילמא לעולם י"ד סעודות חובה ומ"מ אכילת ליל א' יש תשלומין בש"ע כמ"ש מהרש"א ואי דמפסיק ביניהן ימים של חובה מה בכך ואדרבא אם ימים של חובה מפסיקין יותר יתכן דאינם בגדר תשלומין לליל א' ולכך בעי ש"ע ולפי דאמרינן דהם רשות דקשה למה אינם הם בגדר תשלומין יותר מש"ע לכך בקושיא פירש"י דא"א לש"ע להשלים הואיל ולית ביה סוכה ולא פי' דימים של חובה מפסיקין א"כ בשתירץ אף דלית בהו סוכ' מ"מ משלים כמ"ש מהרש"א א"כ א"צ לחזר כלל:

ונראה לתרץ בטוב טעם ודעת דהנה המג"א בהל' יו"ט כתב דמהך י"ד סעודות דחייב בסוכה מוכח דלא כהרמב"ם דפסק דצריך ג' סעודות ליו"ט כמו בשבת ודבריו לכאורה מחוסרי הבנה דמהיכא דייק ני' המג"א אי נימא האי דקתני י"ד ולא תני ע"ו דביו"ט אית בהו ג' סעודות דלדידיה מי ניחא הא בז' ימי החג לא ימלט דלא יהי' בהם שבת ושבת וודאי אית ביה ג' סעודות וא"כ עדיין קשה דהל"ל ט"ו וכל מה דיוכרח לתרץ על שבת יתרץ ג"כ על יו"ט לדעת הרמב"ם וצ"ל דהנה תוס' בריש ע"פ כתבו על הא דאיתא מי שאכל בע"ש ביום ונמשך סעודתו עד שקידש היום ס"ל נר"י דמקדש ומברך בהמ"ז כתבו תוס' דף ק' ע"א ד"ה ר' יוסי וז"ל וי"ל דחשיב קידוש במקום סעודה כיון שמיד אחר הסעודה עושה קידוש ואותה סעודה עולה לו לסעודת שבת ע"ש ולפי"ז לק"מ דיש ט"ו בשביל סעודה יתירה דשבת אך לא פסיקא ליה למחשב במנין דיתכן בשבת שבתוך החג דאכל בע"ש שהוא חוה"מ באמת ונמשך סעודתו עד שקידש היום ואז קידש ולא אכל דנחשב סעודה ההיא לשל שבת במנין וא"צ לו יותר בשבת רק ב' סעודות ואם כן במנין אין כאן רק י"ד סעודות דסעודה של ע"ש היה נחשב לסעודה של ע"ש כי גם ביום חייב לאכול סעודה למנין י"ד סעודות וסעודת ע"ש עולה לכאן ולכאן במנין והרי אין כאן רק י"ד אבל ביו"ט ראשון של חג יפה הקשה המג"א להרמב"ם דל"ל דאכל בעיו"ט ונמשך עד הלילה הא מ"מ חייב לאכול כזית בלילה כדי לאכול בסוכה וא"כ הרי ג"ס ול"ל דמימשך ביום א' עד הלילה ונחשב ג"כ לסעודת הלילה של יום א' דח"ה דהא שם אין קידוש ובמה יחשב לסעודת הלילה ושפיר הקשה המג"א אמנם לפי פשוטו

י"ל דלכך לא חשבינן ט"ו סעודות משום דיום אחד יש לו השלמה בעד חבירו וא"כ מה דאכל בשבת יותר או ביו"ט אינו אוכל בחוה"מ רק סעודה אחת וא"כ בכללן הרי הוא י"ד סעודו' ומיושב דברי הרמב"ם והנה תוס' הקשו לפירש"י דס"ל דיש תשלומין לאכילת סוכה בליל א' הא ילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות א"כ לזה לא מצינו דיש תשלומין וע"ש בתוס' והנה זה תליא בפלוגתא דחגיגה דף ט' אי הכל תשלומין דאחד וחיגר ביום ראשון דיו"ט פטור ביום ס או כ"א חיוב בפ"ע אבל ש"ע וודאי תשלומין דראשון דהא אינו בכלל חג ז' ימים רק בתשלומין אבל אינו מחוייב חגיגה בפ"ע ואם חגור בכל מ החג לפי"ז פטור בש"ע וא"כ לכך אף לאחר חזרת ר"א דס"ל כל ימי החג רשות ופירש"י א א משלים רק ש"ע דאילו שאר ימים אין תשלומין דראשון כמו בחגיגה וכן בחג המצות (ומתורץ קושיות התוס') אינו במציאות שם לתשלומין כלל משא"כ בחג דיש ש"ע וא"כ מקשה הש"ס שפיר דר"א דאמר י"ד סעודות קשה הא איכא ט"ו וצ"ל דיום א' משלים לחבירו וא"כ פריך שפיר איך יהי' השלמה לליל א' הא ילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות ול"ל דשם ליכא השלמה דהא אמרינן דגם בז' ימי החג א' משלים לחבירו וע"ז משני חזר בו ודו"ק אך בלא"ה לק"מ קושיות המג"א דודאי הא דס"ל להרמב"ם דיו"ט חייב בג"ס היינו דמדמינן לשבת וזה הכלל לר"י דס"ל בפסחים ס"א וכן בביצה דבעינן ביו"ט לכם ואסור להתענות כמי בשבת אבל לר"א דס" דיכול להיות כולו לד' ויכול להתענות א"כ דלא מדמינן יו"ט לשבת רק בחה"מ הוי גז"ה מתשבו כעין תדורו כדאי' סוכה כ"ז א' אבל זולת זה היינו מותרין להתענות בסוכות ש"מ דלא ילפינן לר"א משבת וא"כ אין לנו אלא מה שנלמוד מתשבו דהיינו דצריך לאכול ומהיכי תיתי להוסיף בסעודה הא בשאר יו"ט יכול אף להתענות משא"כ לפי מאי דקיי"ל כר"י י"ל דדמי לשבת ובעי ג"ס וא"ש. ומהך דפסחים הנ"ל קשיא לתוס' דסוכה הנ"ל דשם שאיל לר"א יו"ט יוכיח וא"ל מה מדמית רשות למצוה ואמרינן ר"א לטעמיה יו"ט רצה מתענה כו' והקשה תוס' עצרת יוכיח ותירצו דאינו רק מסברא ע"ש וקשה סוכה יוכיח ועכ"פ ליל יו"ט ראשון בשלמא לרש"י לק"מ די"ל כמו דצ"ל לתוס' דס"ל בכל י"ד סעודות חייב בחג רק הואיל ואיכא השלמה הוי רשות דאיך ידחו שבות הא אפשר להשלימו למחר וא"כ גם על י"ט א' ג"כ י"ל כן אבל לתוס' דס"ל ביו"ט א' לא שייך השלמה הקושיא מבואר דה"ל למימר סוכה יוכיח וצ"ל דס"ל לתוס' לכ"ע הל"ל ליל א' בפסח במצה יוכיח וצ"ל דס"ל לר"א מכשירי מצוה דוחה שבת כמ"ש בפ' ר"א דמילה וא"כ ע"כ אף שבות דוחה דאל"כ עדיין קשה מכשירי מצוה יוכיח דדוחה אב מלאכה ולא שבות וא"כ אינו שבות דוחה שבת וכ"ש ביו"ט עצמו וזהו פשוט וא"כ ס"ל לתוס' דה"ה מכשירי סוכה דדוחה שבת ה"ה לאכול

בסוכה דוחה שבת דכל עצמותו של סוכה לאכילה ובפרט דהא יו"ט ילפינן מחג המצות ומה התם לאכילת מצה אף כאן לאכילה בסוכה כן צ"ל בתוס' וצ"ע. והנה שם בפ' ר"א דמילה אמרו דבמילה לרבות מכשיריה ליכא למילף מסוכה דעבר זמנם כו' ע"ש היטב בדף קל"ב והקשה הרשב"א הא מצי לאכול בחוה"מ ומה עבר זמנה ואפשר לומר דמיירי בשבת שחל ביום א' דסוכות וא"כ צריך לאכול משום שבת ואין בו השלמה וא"כ אם יאכל חוץ לסוכה ויעבור ע"ז ולית בו תיקון והשלמה והרשב"א תירץ דר"א לשיטתו דס"ל בסוכה דאין עושין סוכה בחוה"מ כו' והשתא אתי שפיר ההמשך דשאיל כגון אני כו' וקשה למה לא שאיל כן בכל ימי השבת על שבת דצריך לאכול ג"ס וצ"ל דדי בכביצה וזה הי' יכול לאכול אבל בסוכה דבעי קבע לאכילה שאיל ולפי"ז קושית הרשב"א במקומה עומדת מה עבר זמנה שייך בסוכה ואי משום שבת הא סגי בכביצה וא"צ סוכה וע"כ צ"ל כתירוץ הרשב"א דאין עושין סוכה בחוה"מ ואין יוצאין מסוכה לסוכה דהא בהא תליא עיין סוכה כ"ז ע"ב לכן שאיל גם לצאת הואיל ויש לו ב' נשים ודו"ק:

שו"ע הלכות לולב סימן תרסד ס"י

הרמ"א פסק בהל' לולב יש ליזהר שלא יקוץ ישראל ערבה דמצוה משדה עכו"ם והקשה עליו הט"ז דלמה כתב בלשון יש מי שאומר הלא היא הלכה פסוקה בש"ס וביותר תמה על הרי"ף והרמב"ם והטור שהשמיטו הך מימרא דר"ה באוונכרי ונ"ל דתוס' הקשו שם על ש"ס הנ"ל דמ"פ וליקנינהו בשינוי השם משמע דאי קנוי לי' מצי נפיק וכו' מ"מ הוי מהב"ע וכו' ע"ש וכן הקשה המג"א בסימן תרמ"ט על המחבר דפסק מיהו לא יברך וכו' והקשה המג"א שם וז"ל וצ"ע דא"כ מאי מקשה הש"ס גבי אוונכרי וכו' דעכ"פ לא יהא רשאי לברך כו' ע"ש ונראה די"ל על תוס' דלמה הקשו דוקא על הך דלקננהו בשינוי השם ולא אאידך דשינוי מעשה ונראה דמהרש"א הקשה על רש"י בד"ה קרקע אינה נגזלת אף דבקנין היאוש ודאי יהיו גוזלים מ"מ בקנין שינוי מעשה והשם באגודה שאח"כ לא היו גוזלים כיון דכבר קנאהו ביאוש גרידא ע"ש וידוע דר"ה הוא תלמיד דרב ומצינו בכמה דוכתי' דפריך מר"ה ארב דמסתמא לא יחלוק על רבו (עיין ברכות דף מ' תוס') ואמרי' בב"ק דף ס' אין הגונב אחר הגנב משלם וכו' אמר רב ל"ש אלא לפני יאוש וכו' ש"מ דסבר רב יאוש כדי קנה וא"כ מסתמא ר"ה נמי ס"ל יאוש כדי קנה וא"כ לפ"ז לק"מ קושי' תוס' ת"ל דהוי מהב"ע וכו' דה"א כסברת מהרש"א דהא ר"ה ס"ל יאוש גרידא קנה וא"כ ל"ק על דליקננהו בשינוי מעשה כו' דלא הוה מהב"ע אבל על הקושיא וליקננהו בשינוי השם הקשו תוס' שפיר דהנה תוס' הקשו שם בד"ה בשינוי השם וכו' תימה הא אמרינן

שינוי החוזר לברייתו לא שמיה שינוי וי"ל דפריך לר"י דס"ל דשמיה שינוי וכו' ע"ש וכתב הר"ן דילמא ר"י לא ס"ל הך מימרא דר"ה ול"פ הש"ס מידי ותי' הר"ן דמימרא זאת היתה קבלה בידם וליכא מאן דפליג עלי' ומסתמא ר"י נמי ס"ל הך מימרא ופ"ש ולקנהו בשינוי השם וא"כ לפ"ז דקושי' ולקנהו בשינוי השם ע"כ אליבא דר"י כנ"ל מקשים תוס' שפיר ת"ל דהוי מהב"ע ול"ל כסברת מהרש"א הנ"ל הא ר"י ס"ל בב"ק בפירוש יאוש כדי לא קני' ושפיר הוי מהב"ע לכך הוצרכו תוס' לתירוצם כיון דהקנין והמצוה לא ק בב"א לא הוי מהב"ע ודוק. ובזה י"ל קושי' מג"א דודאי סברת המהרש"א הוא אם יאוש גרידא קני לא הוי מהב"ע אפי' לענין ברכה דודאי כל סברת תוס' הוא דברכה שאני ה"ט דמיד לאחר הקנין יזכיר ש"ש על הגזל אבל אם היא קנוי לו מקודם ביאוש גרידא רשאי לברך והנה שם אמרינן אמר רשב"י גזול פסול משום דה"ל מצוה הבאה בעבירה ופליגי דר"י כו' וכתב הרמב"ן ז"ל דמוכח דר"ה ס"ל כמ"ד גזול פסול כל ז' מדקאמר סתם כי זבניתו אסא וכו' ול"ק כי זבניתו ביום א' דבשאר ימים גזול כשר אלא ודאי דס"ל דפסול כל ז' ושם סוכה (ד' מ"ה ב') פליגי ר"י ורבב"ח ר"י אמר לולב כסוכה מה סוכה צריך ברכה כל ז' אף לולב וכו' אמר ר' יוסף נקט דרבב"ח בידך וכו' א"כ ס"ל לר"י דלולב א"צ ברכה כל ז' לפ"ז לק"מ קושי' המג"א דודאי על ק' דלקנהו בשינוי מעשה לק"מ קושי' המג"א דהך קשיא קאי אליבא דר"ה דס"ל יאוש כדי קנה א"כ י"ל כסברת מהרש"א לענין ברכ' כנ"ל אך על ק' ולקנהו בשינוי השם דקאי אליבא דר"י דס"ל יאוש כדי ל"ק ממילא קשה קושי' המג"א הא אין רשאי לברך מ"מ מקשה הש"ס שפיר ליקנהו בשינוי השם דתינח דתרצת ביום א' דצריך לברך אבל בשאר ימים קשה שפיר ור"ה סתמא קאמר ומשמע דכל ז' אסור ומקשה שפיר ודוק. ולפ"ז א"ש נמי ק' הט"ז דהנה תוס' כתבו בד"ה קרקע אינה נגזלת כלומר אינה קנויה לשום גזלן בשום יאוש דלעולם היא בחזקת בעלים דמקרא נפקא וק' בהגוזל בתרא דאי יאוש מהני לקרקע ממ"נ במאי אינה נגזלת אי קודם יאוש אפי' היתה נגזלת ל"ק ואי לאחר יאוש הרי קני' ביאוש וכו' ובירושלמי דכלאים סוף פ"ז משמע דיש יאוש לקרקע וכו' ע"ש וכ' הש"ך בח"מ דמוכח דאין יאוש לקרקע כלל דאי יש יאוש לקרקע ק' מהנהו אוונכרי למה יהא אסור לישראל לקוץ הא שייך גבי יאוש ושינוי רשות בידם א"ו דאין יאוש לקרקע כלל נמצא תלי' בהך א"א יאוש גרידא קני' ע"כ הא דילפינן מקרא דקרקע אינה נגזלת היינו דאין יאוש לקרקע הא כבר לא קני' ביאוש להך קרקע ואי יאוש לחוד ל"ק י"ל דשייך גבי קרקע יאוש ואפ"ה לא קנאה דיאוש גרידא ל"ק והא דילפינן מקרא דקרקע אינה נגזלת היינו דל"ש שינוי רשות גבי קרקע ולפ"ז מותר לישראל לקוץ ערבה של מצוה משדה עכו"ם דהא שייך גבי קרקע

יאוש ובערבה שייך נמי שינוי רשות כנ"ל תו לא הוי גזל ולפ"ז א"ש דר"ה ס"ל יאוש כדי קנה ע"כ דקרא אתי' דל"ש יאוש גבי קרקע ושפיר אסור לישראל לקוץ דיאוש ל"ש גבי קרקע וא"כ אם יקוץ ישראל ה"ה כגזלן אבל לדידן דפסקינן יאוש כדי לא קנה א"כ שייך שפיר יאוש גבי קרקע וא"כ מותר לישראל לקוץ דיאוש הוי ביד העכו"ם ושינוי רשות ביד הישראל ולכך לא העתיקו הפוסקי' דינא דר"ה הנ"ל ולא ס"ל להרי"ף והרמב"ם דקושי' ולקנהו בשינוי השם אזלא אליבא דר"י רק ס"ל כתי' ב' של תוס' ע"ש והמחבר דכתב בלשון י"א נמי לק"מ דזהו רק לשיטת תוס' אבל הרי"ף והרמב"ם לא ס"ל כלל הך דינא ודוק. והנה תוס' בסוכה בד"ה הא קניא וכו' תימה דהא במרובה אמר ר"י יאוש כדי קנה וכו' ע"ש ועיין במפרשי' דהקשו דרשב"י ס"ל מהב"ע איך יחלוק עליו רבא וכו' ע"ש ונ"ל קושי' תוס' והרשב"א הקשה דמאי תי' תוס' דהוי שינוי השם הלא אנן קיי"ל שינוי החוזר לברייתו לא הוי שינוי וזהו הוי שינוי השם החוזר לברייתו דהא יש שאלה בהקדש ונראה דהפוסקין מחולקים אם בא ליד הגזבר אם מועיל בי' שאלה או דוקא קודם שבא ליד גזבר אבל לאח"כ לא יועיל שאלה עיין רמב"ן פרק גט פשוט ועיין ש"ך סימן רנ"ה והנה א"א אם בא ליד גזבר שוב אין שאלה בהקדש ל"ק מידי קוש' הרשב"א די"ל דכאן מיירי שכבר בא ליד הגזבר או ליד הכהן דכתיב והבאתם וכו' שכבר הובא וא"כ שפיר הוי שינוי השם דאין חוזר לברייתו רק י"ל דתלי' בהא דאמרי' במס' ב"מ דף מ"ד אמר ר"י ד"ת מעות קונה ור"ל אמר משיכה מפורשת וכו' והקשה הריטב"א לר"י דאמר אין קונין רק במעות א"כ מתנה במאי קנה ותי' דבאמת אין קונין רק בחליפין וא"כ דאין קונין כלל מה בכך דהוא בא ליד גזבר עדיין הוא כאלו הוא ביד בעלים דמ"ש דהא אין כאן קנין כלל אף להדיוט ואין כאן רק הואיל ונדר לה' והקדש לה' הרי נשאל עליו משא"כ אי משיכה קונה א"כ כשמשכה בו יד הגזבר דידו כיד הקדש קונה במשיכה ואיך ישאל על נדרו הא כבר קני' לי' הקדש במשיכה וכבר נודע בפוסקים שקנין ישראל ונכרים אינם שווין אם הוא דבר שקנין ישראל בכסף בגוי נקנה במשיכ' וכן להיפוך עיין בח"מ והטעם דכתיב עמיתך להוציא גוי וכ' באס"ז דה"ה להקדש דהרי ממועט ג"כ מהך קרא עמיתך ולפ"ז י"ל לר"י דהדיוט קונה בכסף ס"ל דבהקדש קונה במשיכה וא"כ כיון דהגזבר משכו הוי קנין גומר בביאת הקדש לידו י"ל דל"ש שאלה וא"כ הוי שינוי השם גמור ומתרצי' תוס' שפיר ולק"מ קושי' הרשב"א ולפ"ז לק"מ קושי' תוס' לרבא דרבא אמר שם קרא ומתניתא מסייע לר"ל וא"כ ס"ל דהדיוט משיכה קונה וא"כ ע"כ ס"ל דבהקדש אין קונין במשיכה ולפי"ז אם בא ליד הגזבר י"ל יש שאלה בהקדש דהגזבר עדיין לא קנאו בקנין גמור וא"כ הוי שפיר שינוי השם החוזר לברייתו ולק"מ דהוי יאוש גרידא

ולפ"ז אף קושי' הנ"ל לק'"מ דאי שם בב"מ רש"א כל שהכסף בידו וכו' אא"כ וכו' אמר לך ר"ל אליבא דר"ש לא קאמינא וכו' וא"כ ר"ש ס"ל כר"י ולפ"ז בהקדש משיכה קונה ושפיר הוי שינוי השם אבל רבא ס"ל כרבנן דס"ל בהדיוט כנ"ל ודוק ובמש"ל בסוגי' דשבועות יתורץ מה דאיתא במדרש ילקוט זאת תורת העולה זש"ה כי מי בשחק יערוך לה' ידמה לה' בבני אילים זה בלעם הרשע שרצה לדמות עצמו להקב'"ה כבני אילים כבני אי"ו א"ל הקב"ה מה אתה מבקש שאקבל קרבנות מן העו"ג אי אפשר שבועה היא מלפני שאיני מקבל אלא מבני אי"ו ותמוה. נקדים לתרץ עוד מ"ש שם במדרש הנ"ל מה כתיב למעלה מן הענין והי' כי יחטא ואשם והשיב את הגזילה וכו' אני ה' שונא גזל בעולה והדבר תמוה ובהנ"ל יובן דברי המדרש דקרא הנ"ל מסייע לר"ל והוא מדכ' והשיב את הגזילה ואלו עושק לא קתני ש"מ דקנהו מהב"ע וא"כ י"ל אני ה' שונא גזל בעולה יאוש פשיטא ולאחר יאוש הא הו"ל יאוש ושינוי השם שאינו חוזר לברייתו דבא ליד הגזבר וקנה אבל השתא דכ' למעלה כי יחטא ואשם דמוכח דמשיכה קונה בהדיוט וא"כ בהקדש אינה קונה ונשאלין לעולם ואין כאן שינוי השם ולכך לא תביאו כי אני ה' השונא ודוק. לתרץ התחלת המדרש נקדים לתרץ עוד מה דאי' במדרש איש איש כי ידור נדר לרבות נכרי' שנודרין נדרים ונדבות כישראל יכול אף גוי בבל יחל דברו ת"ל בני ישראל בבל יחל דברו ואין גוי בבל יחל דברו לאסור איסר על נפשו יכול אם אמר שבועה שלא אוכל נבילות לא חלה השבועה ת"ל לאסור איסר לרבות דשבועה חל אף על דבר איסור. ויתורץ ע"פ סוגי' הנ"ל דשבועות ובמ"ש שם דהנה י"ל תי' אחר על ק' הש"ס הנ"ל בשבועות ומכות דפריך והרי הקדש די"ל דמתני' מיירי בהקדש נכרי דקיי"ל נכרים נודרין נדרים ונדבות כישראל ובירושלמי מבואר הא דקאמר אין הגוי בבל יחל היינו שא"י להתיר על נדרו וכך כתבו תוס' בריש נזיר דנכרים ליתנהו בנזירות משום דליתנהו בשאלה ע"ש וא"כ י"ל דמתני' מיירי בהקדש נכרי דליתא בשאלה (היינו שאוכל כזית מן הקדש נכרי) וזה כוונת המדרש בנ"ז דקאמר אין הגוי בבל יחל לא הי' יכול לומר לאסור איסר וכו' הוי קשה ממתני' דכריתת דאמאי לא קחשיב שבועה וכו' וליכא למימר דמידי דאי' בשאלה וכו' ק' והרי הקדש אבל השתא דקאמר אין הגוי בבל יחל וכו' קאמר שפיר לאסור איסור וכו' ול"ק מתני' דכריתות די"ל דמידי דאיתא בשאלה וכו' והא דנקט הקדש מיירי בהקדש נכרי ודוק. ובזה יובן ג"כ המדרש שהתחלנו וזאת תורת העולה וכו' דהנה הט"ז הק' בהל' חלה סימן שכ"ג בשם הראב"ד האיך מצינו שחוטי חוץ שיהיה חייב כרת הא איתא בשאלה. ולכאורה לפי הנ"ל דס"ל דאם בא ליד גיזבר ליתנהו בשאלה א"כ לק"מ ואף לאינך דס"ל דאי' בשאלה מ"מ לק"מ לפי הנ"ל

דגבי נכרים ליתנהו בשאלה וכו' א"כ מצינו שפי' שחוטי חוץ אצל קרבנות נכרים ולפ"ז א"ש המדרש בל"ז קרא דוזאת תורת העולה ה"א דע"כ צ"ל דמקבלין קרבנות מן הנכרים דאל"כ שחוטי חוץ היכא משכחת לה כקושי' הט"ז וא"ל תי' הנ"ל אם בא ליד גיזבר ליתנהו בשאלה מאן מוכח דדילמא כאידך דאף אם בא ליד גיזבר איתנהו בשאלה אבל השתא דאמר זאת תורת העולה וכו' שונא גזל בעולה ומשמע משום מהב"ע ולא קיי"ל כן כנ"ל ש"מ דהוי שינוי השם דאינו חוזר לברייתו ומוכח ממנו דמצינו שחוטי חוץ אף בלא קרבנו' נכרים שפיר י"ל דאין מקבלין מהן קרבנות וא"ש. ובזה י"ל בא"א הא דדריש רבא גר מותר בממזרת ורגמוהו כל העם די"ל על קוש' התוס' (סוכה ד' ל') דל"ל קרא להוציא הגזול ת"ל דה"ל מהבע דביבמות (מ"ח ב') אמרי' מ"מ גריס מעולים שלא קיימו ז' מצות בגיותן וא"א גר שנתגייר כקטן שנולד דמי וכו' והקשו תוס' הא אמרי הרג נפש ונתגייר הואיל ולא נשתנה דינו מיקטל ותי' בדי' אדם נענש וב"ש לית לי' עונש ע"ש מזה למד בשו"ת חות יאיר בגזל מישראל ונתגייר ב"ד מוציאין מידו אבל ב"ש אין לו עונש והיא היא לפ"ז קשה איצטריך קרא בגזל בגיותו אתרוג מישראל ונתגייר מחמת מהב"ע ליכא דכבר נמחל לו ואין כאן עונש אבל השתא דכתב לכם כיון דמוציאין בב"ד אינו יוצא בו והנה בסוף פ' הישן אמרי' אזרח לרבות גרים לסוכה ודייקו תוס' משמע סתמא אין גר בכלל בני ישראל רק היכא דרבינהו קרא ע"ש ולדבריהם ק' לולב מנ"ל בגר ודוחק לומר דילפינן מסוכה דלא דמי בכמה דברים להדדי ולפי הנ"ל ניחא דהא לכך כתב לכם לרבות גרים כמ"ש אך בלולב בלא"ה לק"מ דאיצטריך לשאול ואין כאן הכרח והנה תוס' דייקו הא כתיב לכם לשון רבים ומשמע להיפוך לרבות שאול ואי לא כתב כלל ה"א אפילו גזול מותר ומשכחת לה בגר דלא הוי מהב"ע כנ"ל והנה הא דגר מותר בממזרת לא דמיעט הכתוב רק הואיל ולא מצינו שום לימוד דהני ה' קהלי דרשינן לי' וא"כ שרי' גר וא"א דגר בכלל בנ"י סתמא א"כ א"צ קרא ומה"ת למישרינהו וא"ש דדריש גר מותר ש"מ דס"ל דלאו בכלל בנ"י ובסוכה איצטרך אזרח וקשה ג"כ גבי לולב מנ"ל וצ"ל מכח הכרח דלכם נ"ל ולפ"ז י"ל שאול מותר ולקחתם איידי דלכם משום הכי כתוב בלשון רבים כנ"ל ואין צריך לקיחה לכל אחד ולכך רגמוהו באתרוגיהן דל"ל לכ"א אתרוג דדי בשל ש"ץ דא"צ לכ"א כס"ד דש"ס ודוק:

מסכת בבא בתרא דף קלד

במס' ב"ב דף קל"ד אמר רבא אתרוג זה ניתן לך במתנה על מנת שתחזירו לי החזירו יצא לא החזירו לא יצא וקמ"ל מתנה על מנת להחזיר שמי' מתנה והקשה הרא"ש ז"ל

הא ה"ל תנאי ומעשה בד"א ותי' דרבא לא ס"ל הך סברת ר"א דבעינן תו"מ בד"א כו' ע"ש. מקשים א"כ לפי המסקנא וכמ"ש הרא"ש בפ' מי שאחזו דקיי"ל להל' דבעי תו"מ בד"א אף באומר ע"מ ע"ש א"כ איך פסק הרא"ש והטור הך דינא דרבא לא החזירו לא יצא הא התנאי בטל וכן אמרי' במתנה ע"מ להחזיר בקדושין הוי מקודשת רק מדרבנן שלא יאמרו קדושין בחליפין ואי א"צ להחזיר דתנאי בטל ל"ד לחליפין כלל. ועוד קשה לפמ"ש הטור בהל' לולב דלפי דאמרי' הנותן אתרוג לחבירו בסוכות א"צ להתנות כלל דאנן סהדי דעתו הי' מתנה ע"מ להחזיר א"כ מכ"ש דא"צ ת"כ ולא שום דין תנאי וקשה הרא"ש פסק הכי בפ' לולב וכו' דא"צ כלל תנאי וכו' ומ"מ בפ' י"נ כתב להדיא רבא דאמר על מנת שתחזירי לי באתרוג כוונתו בת"כ וכל דיני תנאי אלא שהספר לא חש להאריך וצ"ע ונראה דעל הך ק' דתו"מ בד"א י"ל דהר"ן נתן טעם למה תו"מ בד"א תנאי בטל כיון דתנאי סותר למעשה ולא ידעינן איזה עיקר מסתמא דעתו על מעשה ותנאי פטומי מילי בעלמא אך זה בסתם אבל במקום שא"צ להתנות כלל ואמרי' אנן סהדי דע"ת זה נתן א"כ איך אפ"ל דדעתו על מעשה ותנאי פטומי מיני הא אנן סהדי דעיקר ענינו הי' ע"ת ואי תו"מ סותרים זא"ז אנן סהדי דעיקר כוונתו הי' ע"ת וזה פשוט ולכך בגט דבעי תנאי לכן אנן סהדי דדעתו שתחזיר לו הנייר לכך לא מהני תו"מ בד"א משא"כ באתרוג דלא בעי תנאי כלל ואנן סהדי מהני ולק"מ אך אין זה מספיק בקדושין דשם נ"ש אנן סהדי אך י"ל תי' אחר והוא דלפ"מ דקיי"ל כי אמרי רבנן לא"א אבד איצטלי לא יתן דמים ה"מ בגט דלצעורי בעלמא קמכוין לה. ולפ"ז נתן לה כסף קדושין ע"מ שתחזיר' אם אבדה או נתנה לאחר למד"ה שא"א בחזרה תוכל ליתן דמים והמתנה שנתנה לאחר קיים א"כ יש לה קנין בגוף החפץ א"כ אין כאן תו"מ בד"א ששתיהן חלים המעש' חל שיש לה קנין בגוף החפץ לכלותו וליתנהו במתנה לאחר למד"ה ותנאי ליתן דמים של שניהן קיים משא"כ בגט דלא מהני ולק"מ אך אין זה מספיק באתרוג דשם ג"כ א"י ליתן דמים כמ"ש הרא"ש בסוכה דמה לי בדמי אתרוג למצוה בעי אך דע"ז י"ל לפמ"ש הרא"ש ותוס' הואיל ורבא לא קאמר דברי ר"א משום דה"ל תו"מ כד"א נא ס"ל וא"כ דקאמר שם משום דלא כפיל לתנאי ולא קאמר משום דהוי תנאי קודם למעשה לא ס"ל ג"כ וזהו א"א דה"ה משנה שלימה ב"ב כל תנאי שתחילתו מעשה בטל א' צ"ל כמ"ש רש"י שם ברבא דה"ל תנאי קודם למעשה ואפי' רבנן החולקי' על ר"ט מודים והיינו דקשה לרש"י מה קושי' הא אביי חדא נקיט ואלו אמר משום מעשה קודם לתנאי הוי קשה איפכא משום דלא כפלי' לתנאי לכך פירש"י הק' דכפלי' לתנאי ר"מ היא וא"כ ברייתא יחידאה היא נימא משם תנאי קודם למעשה וד"ה היא וא"כ י"ל בהא פליגי אביי דס"ל אף זהו רק ר"מ היא כמ"ש

תוס' באמת וא"כ א"ש ולפ"ז קשה מאי פריך ר"א לימא משום דתו"מ בד"א הא בעי לאוקמי ברייתא לד"ה ולטעמי' דידך לא אתי' כרשב"ג דס"ל אף בגט אבד איצטלי' ליתן דמים וא"כ לא הוי תו"מ בד"א וצ"ל דליתא הך סברא וק' הנ"ל במ"ע מיהו י"ל בהא פליגי דודאי כללי תנאי לא יחלוקו אמוראי כמ"ש הרמב"ן שהי' מקובל בידם ומעשים בכל יום רק הוא ס"ל אף לרשב"ג יתכן ורבא לא ס"ל כן ובזה יובנו דברי הרא"ש ונקדים לפ"מ דאי' במסכת סוכה דף ס"א ע"ב ברייתא דר"ג דנתן האתרוג במתנה לר"י וכו' למה לי למיתני החזירוהו כו' מילתא אגב אורחא וכו' כי הא דאמר רבה וכו' וב"ב אמרי' דקמ"ל דמתנה ע"מ להחזיר שמי' מתנה וקשה מאי קמ"ל רבא הא ברייתי' שלימה היא כמ"ש בגמ' וס"ל להרא"ש ודאי אם אין לאדם רק אתרוג א' ונותן לחבירו אזי א"צ להיות תנאי דאנן סהדי וכו' אבל מי שיש לו אתרוגי' הרבה בביתו ויש לו אתרוג ונוטל אתרוג א' ונותן לחבירו מתנה מה אנן סהדי יש כאן וכי אין אדם עשוי ליתן לחבירו במתנה חלוטה אתרוג כשיש לו אתרוג לעצמו בלא"ה מעשים בכל יום יוכיחו בזה ודאי בעינן תנאי גמור אך באופן הזה שוה אתרוג לשאר דברים שיוכל ליתן דמיהם כנ"ל בקדושין וא"כ טובא קמ"ל רבא דמברייתא דמיירי דלא הי' לר"ג רק אתרוג א' כמבואר שם דלא הוי תו"מ בד"א ולכך קאמר רבא סתם אתרוג זה וכו' אפי' יש לו אתרוגי' הרבה בביתו וא"כ ה"א תו"מ בד"א ותנאי בטל וא"צ להחזירו כלל אלא הוי מתנה על מנת להחזיר קמ"ל רבא דזהו החזירו וה"ט הואיל ויכול ליתן דמים כנ"ל וע"ז מקשה הרא"ש בפ' י"נ שפיר הא אמרי' שם דהוי תו"מ בד"א ע"כ אפי' במקום שרוצה ליתן דמיו כנ"ל דאל"כ מה קשי' לי' לר"א הא ניחא לי' לאוקמי ד"ה כנ"ל וע"ז משני דבהא פליגי רבא ור"א וקיי"ל כרבא בזה סוגי' דשמעתא בכל דוכתי דהוה מתנה על מנת להחזיר הואיל ויכול ליתן דמיו וא"ש (ועיין מ"ש דהרמב"ם לא פסק כלל הך דתו"מ בד"א הואיל ורבא חולק ומכ"ש שי"ל להרא"ש דבהא פליגי הל' כרבא במקו' דיכול ליתן דמיו) וא"כ דמוכח דרבא מיירי בכה"ג דאית ליה בלא"ה אתרוגי' וזהו דקמ"ל בזהו לא מהני גילוי דעת כמ"ש רק בעינן תנאי גמור כמ"ש וא"כ רבא דאמר על מנת סתם ע"כ כיון לכל דיני תנאי רק הספר לא חש להאריך ויפה כתב הרא"ש ול"ק על הטור דבמקום דלית לי' אתרוג א' מודה הרא"ש דאי צריך תנאי ודוק. והנה הרא"ש כתב שם בסוכה דאם נתן לחבירו שיהי' שלו לשעה ואח"כ יהי' שלו ולא על מנת להחזיר לו במתנה לא יצא דה"ל שאול ע"ש דדייק לי' מהך דאמרי' לא ליקני אינש לינוקא וכו' והנה אמרי' בגמרא אתרוג לך ואחריך לפלוני יצא הא' באתרוג וכו' ע"ש ועיין בחידושי הרמב"ן שכתב בכל אחריך אין הכוונה כל ימי חייך דוקא רק כאומר לך לשעה ואחריך לפלוני ג"כ דין אחריך יש לו ואם קדם הראשון

ומכר מהני וא"כ לדבריו האומר אתרוג לך לשעה ואחריך לפלוני הראשון יצא באותה שעה וממילא נשמע לדעת ר' ביבי בן אביי דל"ש בין אחריך לפלוני ובין אחריך לי א"כ האומר לך לשעה ואחריך לי גם כן הא' יצא באותה שעה כנ"ל דהא ה"ל אחריך וזהו דלא כהרא"ש דס"ל דהוי שאול רק יש לומר דהרא"ש אמרו למסקנא דלא קיי"ל כרב ביבי ולי ל"ד לאחריך ואינו ביד הא' למכור ולא קני הגוף ואין יוצא בו ובהכי ניחא הא דמפסיק הש"ס בין מימרא דאתרוג וכו' ושור זה ניתן במתנה על מנת להחזירו הקדישו וכו' בהך מילתא דרב ביבי אי לעצמו הוי כאחריך או לא והרשב"ם, הרגיש בזה ע"ש דביקש לשנות הנוסחא ולפי מ"ש א"ש דאם רבא מיירי באתרוג א' כנ"ל נ"ד שור זה ניתן ע"מ דשם הוי גילוי דעת ולא תו"מ בד"א כנ"ל משא"כ בשור רק דא"א דמאי קמ"ל ברייתא היא כנ"ל רק י"ל וכי מפורש בברייתא דהי' דעתו ליתן במתנה על מנת להחזיר דילמא הי' דעתו שיהי' של ר"י לשעה או ב' ואח"כ יהא שלו וא"כ נ"ש תו"מ בד"א דלא הי' תנאי כלל אבל באומר על מנת דהוי תנאי דהרי אמר על מנת הא תו"מ בד"א תנאי בטל וטובא קמ"ל רבא לכך מביא הגמרא מילתא דרבא דלא ק קיימא לן כן וכהרא"ש וע"כ צ"ל דהי' תנאי אף בר"ג וצ"ל כנ"ל דרבא קמ"ל באתרוגי טובא ול"ב התנאי הואיל ואפשר ליתן דמים וא"כ אף בשור הדין כן ושפיר שייך הך דינא דשור ודין הנ"ל דשייכי בהדדי ולא בא דבר זד כמחשבת הרשב"ם ודוק. והנה הטור בח"מ סימן רמ"ח חולק להדיא אהרמב"ן מבלי זכר א וס"ל נכסי לד ואחריך לפלוני לא יכול הא' למכור וי"ל מה"ת יחלוק אהרמב"ן בלי ראיי' ועיין נ"י שכתב דנסתפקו בו רבותיו ונרא' דיש לו ראי' דכבר כתבנו לפי הרמב"ן יכול לומר אתרוג זה לך לשעה ואחריך לפלוני ואותה השעה הא' יוצא בו א"כ עדיין קשה קושי' הרא"ש למה לא ליקני לינוקא כלל ביומא קמא לימא אתרוג זה לך לשעה ואח"כ לפלוני הגדול וא"כ יוצא בו הקטן באותה שעה ואח"כ יהי' לגדול והגדול יקנה לו ולא יהי' צריך לשום דבר אלא ש"מ בכה"ג לא הוי אחריך ואין קטן יוצא בו ודוק. והנה שם בסוכה דף מ"ה אמרינן התינוקות שומטין וכו' מחולקין רש"י ותוס' רש"י סבירא לי' גדולי' מיד קטנים וכו' ותוס' ס"ל להיפוך וי"ל לפירש"י הא הוי גזל ומ"ש תוס' דהוי משום שמחה היינו מחל דבלא מחיל מה הוי ומה בכך דהוי שמחה ס"ס גזל קאכיל וע"כ משום דמחיל וקטנים לאו בני מחילה נינהו וע"כ צ"ל לרש"י האב דהקנה מתחילה לקטן ע' תנאי זה הקנה שבאם שיחטפנה הגדול יהיל נמחל לו אך זהו הוי אתרוג לך ואחר ך לפלוני דקטן לית לי' לאקנוי ולמחולי וצ"ל דשם דעתו דבהאי חטיפה יהי' שייך לגדול ותלי' בהנ"ל. והנה ידוע מ"ש תום בכמה דוכתי דמה דאמרי' סוכה אסיר' משום דאיתקצי ת"ל דמקרא ילפינן מה חל אסור אף סוכה אסורה ותי' בעודה קיים אסורה

מהתורה ובנפילה אסורה משום מוקצה והנה אי ילפינן אתרוג מסוכה לפ"ז במקדש דד"ת ליטול לולב כל ז' אסורה מהתורה אם כן ק' לפי התוס' איך הניחו הגדולי' לחטוף להקטנים ולאכול הא איסורא דד"ת אסור למיספי' בידים וע"כ צ"ל כפי' רש"י דהגדולי' אכלו אתרוגי' של הקטנים דלית בי' מצוה של תורה רק חינוך מצוה והנה ח"א באתרוג ד"ת כמו בסוכה ק' מנ"ל להגמר' שם בסוכה דף מ"ו דר"ז דאמר אתרוג שנפסל אסור כל ז' דלא סבירא לי' כלוי דאמר אתרוג כל ח' דהא הרשב"א כתב טעמא דלוי דאוסר באתרוג משום בהמ"ק דשם כל ז' מד"ת וא"כ י"ל ה"מ באתרוג כשר דאי במקדש אסור מד"ת אך באתרוג פסול דהוי כמו סוכה נפולה ולא הוי מד"ת לאסור אף במקדש א"כ הוי גזירה לגזירה וכולי האי לא גזרינן ובזה יובן הך מימרא דרב זירא דמיתני שם דף מ"ו בהדדי דר"ז לא סבירא לי' כלוי דאמר אתרוג פסול כל ח' ואמר ר"ז לא ליקני אינש ואח"כ תני לא לימא לינוקא וכו' דבזה יובן דקאמר דלוי ור"ז מחולקים וק' דילמא נפסל שאני וצ"ל דאין חילוק ולא ילפינן אתרוג מסוכה והראי' אין מניחין לקטנים לחטוף וליספי' לי' בידים ונ"ל אמר איפכא דה"ל גזל וא"ל דאדעת' דהכי מקני האב דה"ל אחריך לזמן ומביא ראיי' דאר"ז לא ליקני אינש וכו' וק' ליקני לי' לזמן ואחריו לגדול אלא ש"מ דלא מהני כדעת הטור וא"ש ודוק. רק הר"ן הקשה מה בכך דהקטן אין יכול להחזיר לו א"כ לא נתקיים התנאי והמעשה למפרע בטל ותי' דתנאי שא"א לקיימו לא אבטל המעשה אך באה"ע סי' ל"ח משמע ברמ"א בד"מ ל"ב בהך התנאי ונרא' דא"כ מתחילה כשנתן לתינוק מהתל בו דהא ידע דלא יכול להחזירו ואין מקום למתנה לחול כלל וא"כ הרי זה כאומר לתינוק יהיב לי' ולא יהיב לי' דאסור אף זהו כמוה דבאמת מתחילה ועד סוף ידע דאין במתנה ממש ומהתל בי' ואתי שפיר ודוק ובהך דאתי ממולאי אמריתי מילי מילאתי אמרתי דרך צחות דגבי עובדא דהאי סבתא סבירא לי' לרשב"ם לעצמו לא מהני אחריך אבל ליורשיו מהני ודעת הרבה פוסקים חולקים וכותבין מ"ש עצמו ומ"ש בנו נפש האב ונפש הבן א' והנה בבני עלי שחטפו ולקחו חזה ושוק קודם הקטרה וזהו הי' חטאם והקשו המפרשים אימת הגיע להם חזה ושוק הא נחלק למשמורות ובתי אבות והגיע להם פעמיי' ושלש בשנה ותי' דס"ל כחם ככח האב ועלי הי' כה"ג וכה"ג נוטל תמיד חלק ואף הם באו בכחו וזהו דרב ביבי ידע דלגבי יורשין מהני אחריך כעובדא דסבתי וס"ל מ"ש יורש ומ"ש עצמו כח האב וכח הבן אחד ואמר לו משום דאתי מבני עלי כי הם היו בטעות זה ולקחו בכח אביהם וק"ל:

הרמב"ם פ' בהל' לולב לולב של אשירה ל יטול ואם נטל פסל וכו' והקשה עליו המ"מ דלמה סתם ולא חילק בין אשירה דמשה ונר' דאי' במסכת ע"ז בעי ר"ז המשתחוה לדקל

של חבירו מהו שיטול ממנה ללולב קודם ביטול ל"ת לך וכו' והקשו תוס' תפשוט מהכא דאמר לולב של ע"ז לא יטול ואם נטל יצא ונ"א כיון דאידחי אידחי וי"ל דלכאורה לק"מ דהנה הרשב"א פי' החילוק מה בין אשירה ללולב של "ז פי' שנעבד לאחר שנקצר מדקל ולכתחילה לא הי' ע"ש והרמב"ם פסק כי אמרי' יש דיחוי היכא דלא הי' ראוי למצוה מעול' יש דיחוי אצל מצוה דשאני התם דהתם מיירי בלולב שהי' ראוי מתחלה קודם שנקצר כמ"ש הרשב"א ורבא מיירי בלולב של ע"ז אמרי' אין דיחוי אצל מצוה אבל המשתחוה לדקל דלא הי' מעולם לולב קודם הקציצה המ"ל יש דיחוי כמ"ש הרמב"ם והר"ן הק' על הא דאמר רבא לולב וכו' עי"כ מיירי לאחר ביטול דהא אמוראי צריך לפרש דבריו ולא לסתום ותי' הר"ן דרבא ע"כ מיירי דנקצץ ע"י גוי ואין לך ביטול גדול מזה ולפי זה י"ל דתוס' הקשו ממ"נ וא"ל דשאני לולב ע"ז מדקל א"כ תיפשוט ממתני' דהא קיי"ל דקל ואשירה שווין בשניהן לא הי' ראוי מעול ובאשירה דמתני' פסול נמצא שהם מקשי' ממ"נ אך ע"ז י"ל דילמא מתני' מיירי קודם ביטול מש"ה ר"ז לא בעי אלא המשתחוה לדקל ולאחר ביטול אך לדברי הר"ן שפיר קאמר דע"כ רבא ע"ז של גוים ומיירי לאחר ביטול דהרי הגוי קצצו ואין לך ביטול גדול מזה וגם מתני' מיירי לאחר ביטול דהיינו ביטול גוים דאי בטול ישראל אפי' להדיוט אסור ואי ביטול גוי מסתמא לאחר ביטל כמ"ש הר"ן ושפיר הקשו תוס' אך כז"ה לפי הה"א אבל למסקנא דמשני דמתני' מיירי באשירה דמשה לא מוכח מידי וא"ש להרמב"ם דלפי האמת לדברי הרמב"ם יש חילוק בין דיחוי למעיקרא ונראה ונדחה לפ"ז לק"מ על רבא הש"ס בשלמא רבא מיירי בלולב של ע"ז דהי' ראוי מתחילה ואין דיחוי אצל מצוה אבל מתני' מיירי באשירה דלא הי' ראוי מתחילה אמרי' בי' דיחוי ופסול בדיעבד אך י"ל דהש"ס מקשה שפר למה לולב של אשירה אינו יוצא בי בדיעבד ואי משום דלא הי' ראוי מתחילה ובזה אמרי' לא הי' ראוי דהא שם ג"כ באשירה ואי ממתני' לא מצי למיפשט דמתני' מיירי קודם ביטול ור"ז בעי לאחר ביטול הא לפי הר"ן גם כאן מיירי לאחר ביטול דהא נקצץ ע"י גוי לכך מביא והאמר רבא וכו' וקשה קושי' הר"ן הנ"ל הלא אמוראי צריך לפ"ש דבריו וכו' וצ"ל תי' הרן דהא ע"כ מיירי בע"ז של גוי ובע"ז של גוי אין לך ביטול גדול מזה כיון דנתצו גוי וגם כאן מיירי מתני' ג"כ ע"כ בביטול גוי כנ"ל ולפ"ז לפשוט ממתני' האבעי' כקושי' תוס' ומ"ש דא"י תפשוט ממתני' דאשירה דעלמא דמתני' מיירי באשירה דמשה א"כ האבעי' בע' ז הא עמדה בתיקו וכל תיקו דש"ס היא לחומרא וא"כ בכל אשירה שלא הי' ראוי מתחילה פסקינן יש דיחוי אצל מצוה ולא חילק בין אשירה דמשה לאשירה דעלמא לכך פסק הרמב"ם שפיר דליכא חילוק בין אשירה דמשה לאשירה דעלמא והא דקאמר

הש"ס דמתני' מיירי באשירה דמשה לאו דוקא באשירה דמשה מיירי אלא דילמא מיירי באשירה דמשה ולא תוכל לפשוט האבעי' ואפ"ל דמתני' מיירי ג"כ, באשירה הפשוט ואבעי בתיקו ודוק:

רמב"ם הלכות סוכה פ"ו הי"ב

הרמב"ם פסק בהל' סוכה (פ"ו הי"ב), סוכה ואח"כ זמן וכו' והקשו הלא איהו פסק כסתם מתני' בעצרת אומר הילך חמץ הילך מצה וה"ה כמזכה שטרא לבי תרי דבמס' סוכה דף נ"ו אמרי' ח"א סוכה ואח"כ זמן וחכ"א זמן ואח"כ ואח"כ סוכה וכו' תנן בעצרת אומר הילך חמץ הילך מצה וכו' ואיך פסק כמ"ד סיכה ואח"כ זמן וכסתם מתני' ונראה דהנה הרא"ש כתב שם דהא דמסיק הל' סוכה ואח"כ זמן היינו בליל א' של י"ט דאז קאי זמן גם אסוכה אכל על י"ט שני מכרך זמן ואח"כ סוכה ע"ש וכתב הב"ח סימן תרמ"ג הא דבליל י"ט א' מברך סוכה ואח"כ זמן היינו בסוכה חדשה דקאי זמן גם אסוכה אבל בסוכה ישינה דלא קאי זמן אסוכה מברך זמן ואח"כ סוכה וי"ל על הב"ח דהיא נגד סוגי' הש"ס דף מ' ו דאמרי שם העושה סוכה לעצמו מברך שהחיינו נכנס לישב בה מברך לישב בסוכה הי' עשויה ועומדת מברך שתים משמע אפי' בישינה צריך לברך זמן והב"ח ר"ל הא דקאמר מברך שתים היינו משום חג אבל על סוכה ל"ש זמן רק על עשיות המצוה וא"כ מה לי חדשה מה לי ישינה וכו' ע"ש אמנם האמת עם הב"ח ומוכח מש"ס הנ"ל כסברתו דהנה י"ל מ"ש הרא"ש דכליל י"ט א' מברך סוכה ואח"כ זמן משום דקאי אשתיהן א"כ מה מקשה הש"ס על רב ממתני' דהילך וכו' דדילמא רב נמי ס"ל תדיר קודם והכא היינו טעמא דמברך סוכה וא"כ זמן כסברת הרא"ש הנ"ל וצ"ל כך דשם אמרי' אמר רב כהנא חזינא לר"כ אמר לכולהו אכסא דקדושא וא"כ י"ל סיכה ואח"כ זמן דקאי נמי אסוכה אבל לרב דהי' קודם ר"כ אליבי' צ"ל זמן תיכף בעת עשיית הסוכה וא"כ זמן דקדושא לא קאי כלל אסוכה ואפ"ה קאמר רב סוכה ואח"כ זמן ופריך הש"ס שפיר אך י"ל דמ"מ לק"מ קושי' הש"ס דתוס' הקשו ד"ה נכנס לישב בה מברך שהחיינו הא דלא קתני מברך שתים כדקתני סיפא בעשוי' ועומדת דנפקא בהא דברך שהחיינו אעשה סוכה וגם אזמן דחג ע"ש וא"כ הא דקאמר רב סוכה ואח"כ זמן קאי גם אסוכה ולפ"ז לק"מ קושי' הש"ס כנ"ל אך למ"ש הב"ח דבסוכה ישינה אין צריך לברך מקשה שפיר ממ"נ אי אמר רב בסוכה חדשה א"כ איך אמר רב סוכה ואח"כ זמן הא נפקי כבר בעשיית סוכה דזהו דוחק לאוקמי היכא דעבר ולא בירך בשעת עשי' ואי מיירי בישינה א"כ אין צ"ל זמן אסוכה כלל כסברת הב"ח וא"כ ליכא למימר דמש"ה מברך כסברת

הרא"ש דהא משום סוכה אין צריך לברך זמן כלל רק משום חובת היום ומקשה שפיר מעצרת וכו' ונמצא אנו למדין מכללא דקושי' הש"ס אינו רק לרב אבל לר"כ לק"מ די"ל כסברת הרא"ש כנ"ל ולפי זה לדידן דפסקינן כר"כ דמסדרין לי' כולא אכסא דקדושא ל"ק כלל מהא דעצרת דא"ל דתדיר קודם רק בסוכה דמסדר אכסא י"ל כסברת הרא"ש ופסק הרמב"ם שפיר להא דעצרת וכו' ודוק:

ירושלמי מסכת בבא מציעא

ירושלמי במס' בב"מ וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה אתי' כר"י דאמר אע"פ דבכסף אין קונין אלא בפרוטה אבל בחליפין קונין אפי' בפחות מש"פ ותמוה. נקדים לתרץ ש"ס דב"מ ד' מ"ד זאת לפנים בישראל וכו' גאולה זהו מכירה וכו' תמורה זהו חליפין וכו' ונתן לרעהו מי נתן למי וכו' ונ"ל דאי' במס' קדושין דף ג' מנינא למעוטי מאי למעוטי חליפין וכו' ואימא ה"ל וכו' תוס' ד"ה ואשה וכו' וק' לר"ת דא"כ פשטה ידה וכו' ועוד מבנתי' וכו' מאי פריך וכו' ועוד וכו' וא"ת הא שדה עפרון וכו' ע"ש והקשה מהרש"א מאי קושי' משטר אימא דלקמן דבעי היינו למאי דמסיק הכא דאשה בפמש"פ לא מיקני' וכו' ע"ש ונראה דהרשב"א לקדושין תי' על קושי' תוס' דאין חליפין לנכרי דודאי אי גמרינן מעפרון גופי' לא הי' ס"ד כלל דאשה תקנה כלל בחליפין כנ"ל רק הס"ד הי' ר"ל דלגמור מש"ע ובשדה ודאי דנקנה בחליפין אצל ישראל ע"ש ולפ"ז לק"מ קושי' תוס' מבנתי' דר"ז דודאי זאת ס"ל לרש"י ג"כ דמשום הך סברא דאשה בפמש"פ לא מיקני' לא בטיל תורת חליפין דאם חליפין הוא קנין גמור לא בקפיד' תלי' מילתא אך זהו ס"ל לרש"י הואיל ויש סבר לכאן ולכאן יש סברא לגמור ק"ק מעפרון גופא א"כ ק' בודאי אינו קונה בחליפין רק הק' היא ואימא ה"נ דילמא גמרינן מעפרון מש"ע גופא כרשב"א הנ"ל וא"כ תהא אשה נקנית בחליפין כשדה גופה ותי' הש"ס אשה בפחות משוה פרוטה לא היינו לא מיקני' עצמה ומכח האי סברא מיסתבר ליגמר מעפרון מלגמר משדה אבל ודאי משום הך סברא לחוד לא היינו מבטלין קנין חליפין רק קושי' תוס' הוא ממ"נ אי ס"ל לרש"י דמשום הך סברא לחוד בטל תורת קנין חליפין אם כן קשה כל הני קושיות פשטה ידה ומבנתי' דר"ז ואי סבירא לי' לרש"י משום הך ספרא בודאי ל"ב תורת חליפין רק מכח סברא זו גמרינן מעפרון גופא גבי שטר ליכא למימר הכי דשטר מיקני' בין בנכרי ובין בשדה ולפי זה לק"מ קושי' מהרש"א דאף דקאי לפי האמת מ"מ גמרינן שפיר לענין שטר מש"ע אך י"ל דמהרש"א הקשה שפיר דבעה"מ עצמות יוסף הקשה על תוס' דמאי ק' משטר דהא תוס' כתבו בסמוך האיך ס"ד ליגמר מש"ע

הא אין חליפין לנכרי ותי' תוס' דחליפין איתנהו בנכרי אבל אי לא הוי חליפין בנכרי לא הוי ס"ד דתהא אשה נקנית בחליפין לפ"ז לק"מ קושי' תוס' משטר דאמרי' במס' ב"ב נכסי נכרי ה"ה כהפקר ופי' ר"ת לענין דאין קנין שטר בנכרי לפי זה לק"מ ק' תוס' דשפיר בעי ש"ס בשטר מנ"ל צ"ל דקושי' תוס' היא לשיטת רש"י דע"כ ס"ל לרש"י דלא גמרי' מעפרון רק משדה דאי גמרי' מעפרון א"כ קשה תהא אשה נקנית בפחות משוה פרוטה דהא קיי"ל ב"נ נהרג בפחות משוה פרוטה דלדידי' הוי דבר חשיב וא"כ איכא גבי קנין בפחות מש"פ ג'"כ דטעמא מאי משום דכתיב כסף ופחות משוה פרוטה לא מיקרי כסף ע"כ רש"י לא ס"ל זאת לדיוקא כלל דאל"כ הי' לו לפרש כמ"ש תוס' א"ו דלא ס"ל כלל כסף לדיוקא וא"כ תהא אשה נקנית בפחות משוה פרוטה כמו גבי נכרי א"ו דס"ל לרש"י דלא מגמר גמרי' כלל מעפרון רק משדה וא"כ כיון דליכא ס"ד כלל למיגמר מעפרון רק משדה וע"כ מוכח דאשה בפחות משוה פרוטה לא מיקני' נפשה משום הך סברא בטל תורת חליפין לגמרי דל"ל כנ"ל דסברא זו מועיל למיגמר מעפרון ז"א לשיטת רש"י כנ"ל וא"כ הקשה מהרש"א שפיר מאי מקשה תוס' משטר דילמא האי קאי אליבא דאמת דהא השתא קיימינן דמשום הך סברא מבטלין תורת חליפין לגמרי א"כ מבטלין נמי משום האי סברא תורת קנין שטר אך ייל מ"מ לק"מ קושי' מהרש"א ותוס' מקשה ממ"נ די"ל כנ"ל דיש סברא ליגמר מעפרון וליגמר משדה וא"כ הך סברה מועיל ליגמר מעפרון ואי דק' אי גמרינן מעפרון תהא אשה נקנית בפחות משוה פרוטה י"ל אי אין קנין בפחות שוה פרוטה אף דלגבי' הוי דבר חשוב מ"מ אינו מתורת קנין כמ"ש בסמוך ראיי' לזה ובפשיטות כנ"ל ל"ל דקושי' תוס' יהא ממ"נ אי סברא דאשה לא מיקני' וכו' היא סברא עצומה דמבטלין קנין חליפין ק' קו' הא' אי דלא ס"ל האי סברא לסברא עצומה רק דסברא זו מועלת ליגמר מעפרון קשה קושי' הנ"ל משטר דלגבי שטר בין אי גמרינן מעפרון בין אי גמרינן משדה הוי שטר קנין גמור ז"א כקושי' העצמות יוסף דגם בשטר אין קנין לנכרי רק אי גמרי' משדה א"כ י"ל גם גבי שטר מכח סברא זו גמרינן מעפרון ובעי תלמודא שפי' בשטר מנ"ל וקו' מהרש"א במ"ע אך י"ל דלכאורה קשה על ר"ת שר"ל ראי' דחליפין קונה בנכרי מדאיצטרך מכסף מקנתו גבי נמכר לנכרי כו' דהמפרשים כתבו דמכסף מקנתו ממעט דנמכר לנכרי אינו נקנה בשטר וחדא מנייהו נקט ולפי"ז מנ"ל דחליפין קונה בנכרי ומכסף מקנתו להורות דבשטר ל"ק אך זהו לק"מ דהא ר"ת פי' כוונת הש"ס שם דנכסי גוי ה"ה כמדבר לענין שטר ואין בו כוונה אחרת לפי"ז ל"ל לכסף מקנתו על שטר דהא גבי שאר דברים אינו קונה בשטר בנכרי ע'"כ דמכסף מקנתו אתי להורות דאינו נקנה בחליפין ומוכח דיש חליפין לנכרי נמצא לפ"ז הא בהא תלי' אי

שטר לא הוי קנין בנכרי מוכח דיש חליפין לנכרי דעל שטר לא איצטרך מכסף מקנתו דהא גם שאר דברים לא נקנין אלא ודאי דאתי' להורות דע"כ דאינו נקנה בחליפין אבל שאר דברים נקנין בחליפין בנכרי ואי חליפין לא הוי קנין בנכרי כלל א"כ מכסף מקנתו אתי' להורות ע"כ שטר לא הוי קנין ומוכח דיש קנין שטר לנכרי בשאר דברים וא"ש דברי תוס' ממ"נ אי ס"ל לרש"י דמשום הך סברא בטל בו בקנין חליפין לגמרי קשה קושי' הא' כנ"ל אלא ודאי דס"ל דמשום הך סברא לחוד ל"ב קנין חליפין רק דעי"ז אנו גמרי' מעפרון דאין אשה נקנית בחליפין א"כ מוכח דס"ל לרש"י דאין חליפין לנכרי וא"כ מכסף מקנתו מיותר וע"כ להורות על שטר אתי' ומוכח דיש קנין לנכרי לפ"ז קשה קושי' הב' מה בעי תלמודא בשטר מנ"ל וא"ל כקושי' מהרש"א דהא אף לפי האמת מ"מ שפיר גמרי' משדה דמקנה בשטר בין אי גמרי' משדה בין אי גמרי מעפרון ודוק. הש"ך בח"מ השיג על ר"ת וס"ל דאין חליפין לנכרי אין ראי' וכו' דמנמכר לנכרי דמשם מוכח להיפוך דאי' שם אר"י מנ"ל דתני' מכסף מקנתי וכו' אידך וכו' ומאי ניהו חליפין וכו' א"כ כי היכא דלמ"ד דלא קייצי גמרי' אף לקדושי אשה א"כ גם למ"ד בתורת תבואה וכלים גמרי' מיני' לגבי נכרי ל"ק בחליפין ונראה להוכיח כר"ת דתוס' כתבו דע"ע הנמכר לנכרי צריך קנין יותר משאר דברים דמה שאינו קונה בשאר דברים פשיטא דל"ק בע"ע לפ"ז מוכיח ר"ת שפיר דודאי הסברא נותנת דאם מכסף מקנתו אתי' דל"ק ע"ע בחליפין גמרי' מיני' בשאר דברים כמ"ש הש"ך אך זהו בוודאי אם יש לנו לימוד דאין חליפין בנכרי לא צריך קרא למעט ע"ע בחליפין כנ"ל ע"כ סברא חוץ הוא דיש חליפין לנכרי רק מכח מכסף מקנתו נלמוד גם לש"ד ל"ק בחליפין ובש"ס שם מקשה לר"נ דאמר פירי לע"ח מא"ל וכו' לא מבעי' וכו' וא"כ לדידן דפירי לא ע"ח א"כ מכסף מקנתו לא קאי כלל אחליפין וסברא חוץ במ"ע דיש חליפין לנכרי כמו דלהס"ד דקאי אחליפין צ"ל דליכא שום קרא למעט חליפין בנכרי כך הוא לפי האמת ודוק. בא"א יש להוכיח כדברי ר"ת דפסקינן גבי ע"ע הנמכר ל"ק בחליפין אך זהו אא"ל דיש שום לימוד על ע"ע הנמכר לישראל דל"ק בחליפין דא"כ מכסף, מקנתו מיותר דלע"ע לנכרי א"צ דכ"ש הוא דל"ק כנ"ל א"ו מוכח דמכסף מקנתי גמרי' בכ"א דאף לישראל ל"ק בחליפין דהא ל"ל בב"א מע"ע לנכרי דמה להתם שכן אין בו קנין חליפין כל משא"כ גבי ישראל דיש קנין חליפין ומה"ת לומר דגבי ע"ע הנמכר לישראל ג"כ אך לכאורה מוכח כתי' הא' דתוס' ס"ל כהש"ך דמכח מכסף מקנתו נלמוד דאין חליפין לנכרי די"ל ל"ל הקשה תוס' בפשיטות על רש"י דפי' הטעם משום דגנאי לה א"כ לוי דס"ל בכליו של מקנה א"כ ע"כ האשה נותנת דבר לבעל ועי"ז מתקדש' לו מה גנאי יש לה בזה וא"כ קו' הש"ס ללוי במ"ע בשלמא א"א כתי' א' הנ"ל

לק"מ דאפ"ל ללוי דס"ל אין חליפין לנכרי כלל ולק"מ קושי' הש"ס אליבי' אפ"ל כקושי' תוס' ואי כתי' דמוכח דיש חליפין לנכרי מכסף מקנתו דודאי תוס' הוכיחו שפיר לדידן דפסקינן פירי לע"ח א"כ מכסף מקנתו לא קאי אחליפין וא"כ סברא חוץ במ"ע כנ"ל אבל נוי ס"ל פירי ע"ח ומכסף מקנתו קאי אחליפין ומיני' גמרי' לשאר דברים כשיטת הש"ך וא"צ לתי' הש"ס דלא ס"ד כלל דאשה תקנה בחליפין אבל לתי' ב' הנ"ל דלנוי קאי נ"ש כנ"ל אך י"ל לעולם כתי' ב' דלכאורה קשה מאי מוכיח ר"ת דאיצטרך מכסף מקנתו הלא בב"מ פ' ר"ת תמורה זו חליפין שוה בשוה דמהני לכ"ע אף בפירי א"כ לפי זה לא מוכח מידי דילמא לעולם אין חליפין לנכרי ומכסף מקנתו אתי' דאף שוה בשוה לא מהני בע"ע אך י"ל דר"ת הוכיח שפר דהא קו' זו ק' גם על הש"ס מ"פ לר"נ מא"ל דילמא מא אתי' להורות אף ע"י שוה בשוה א"ו דיש סברא יותר לומר דתמורה זו חליפין שזה בשוה קאי על מטבע ולא על פירי וכמ"ש סברא זאת בשמעתי' דכל הנישום ע"ש וא"כ קאי הגמ' לדידן דפסקינן אין מטבע נ"ח ולר"נ דפירי לע"ח מא"ל דעל שוה בשוה אין צריך קרא דתמורה קאי על מטבע אבל ללוי שפיר י"ל דאין חליפין לנכרי ומכסף מקנתו איצטריך לשוה בשוה דהא ס"ל מטבע נ"ח וא"כ תמורה קאי על פירי ומכסף מקנתו איצטריך אבל מ"מ אין חליפין לנכרי ולק"מ קושי' הש"ס אליבי' ודוק. ובזה יובן הש"ס דבלאו הך דעל הגאולה לא היה ספק מי נתן למי היה מוכח בכליו של קונה דאל"כ קשה קושיית הש"ס ותהא אשה נקנה בחליפין ונ"ל דאין חליפין לנכרי א"כ מכסף מקנתו למהלי כנ"ל וצ"ל כנ"ל דס"ל פירי עבדי חליפין ואם כן מכסף מקנתו קאי על חליפין ומיני' גמרי' דאין חליפין לנכרי דהש"ס קאי לדידן דפסקינן דפירי לא ע"ח ולא קאי מכסף מקנתו כלל טל חליפין והסברא ח"ץ במ"ע ול"ל תי' אחר רק אשה בפמש"פ וכו' ומוכח בכליו של קונה אבל השתא דקאמר על התמורה ותמורה קאי על חליפין שוה בשוה ס"ל ע"כ בכליו של מקנה ול"ק קי' הש"ס ואימא ה"נ י"ל דאין חליפין לנכרי ומכסף מקנת איצטריך לחליפין של שוה בשוה ולעולם י"ל בכליו של מקנה וקמבעי' לי' שפיר מי לתן למי ודוק.
והשתא א"ש הירושלמי הל"ל דלכאורה יש לומר דהירושלמי ס"ל הא דאין אשה נקנה בחליפין הוא משום דגמרינן מעפרון דאין חליפין לנכרי כק' תוס' ול"ק א"כ תהא נקנית בפמש"פ כמו נכרי י"ל כנ"ל אף דלגבי' הוי דבר חשוב מ"מ לענין קנין ל"ק וראיי לזה מהא דפסקינן תבעי ב' מחטין והודה לו בא' הוי מו"מ וח"ש א"כ הוי כלי דבר חשוב לענין שביעה אף דלגבי קנין אין קונין כ"א בפרוטה א"כ י"ל ה"ה כאן אף דלגבי' הוי דבר חשוב מ"מ לענין קנין ל"ק רק בפרוטה אך מאן מוכח באמת דלגבי כלי צריך ש"פ נ' דבאס"ז הק' ל"ל למכתב חליפין דבתורת כסף ג"כ הוא קינה ע"ש שתי דבתורת כסף אין

קונה רק בשוה פרוטה אבל בתורת חליפין קונה אף בפחות משוה פרוטה וא"כ לדידן הוי דבר חשוב וקונין אף בתורת כסף פחות משוה פרוטה וא"כ קוש' האס"ז במ"ע אלא ודאי אף דהוי דבר חשוב מ"מ צריך שוה פרוטה דוקא ובזה א"ש דאיתא במדרש וזאת לפנים כו' על התמורה הוא דנקנה בחליפין אבל אין אשה נקנה בחליפין וזהו כוונת הירושלמי טל התמורה למעוטי אשה קשה קושי' הש"ס ואימא ה"נ ונ"ל דגמרי' מעפרון דאין חליפין בנכרי אך קשה א"כ תהא אשה ניקנית בפחות משוה פרוטה בתורת כסף כמו גבי נכרי וצ"ל דגם גבי נכרי אין קונין בפחות משוה פרוטה כנ"ל אך מאן מוכח לכך קאמר אתי' כר"י דאמר אע"פ דאין קונין בכסף אלא בשוה פרוטה מ"מ בחליפין קונין אף בפחות משוה פרוטה וקנין חליפין אינו כ"א בכלי ומוכח דבתורת כסף אף בכל אין קנין כ"א בשוה פרוטה וא"ש ודוק:

מסכת מכות דף יג

במס' מכות דף י"ג אילן עומד בחוץ ונופה נוטה לפנים אוכלי' מע"ש על הנוף וכו' והקשו תוס' הא ה"ל גגין ולא נתקדשו ותי' בחד תי' אויר ירושלים כירושלים ופי' המהרש"א דבירושלי' נתקדשו הגגין רק בעזרה לא נתקדשו דקדושתן חמורה וכו' ע"ש וקשי' לן הלא אמרי' במס' פסחים (דף פ"ו) מקול הילולא פקע איגרא פי' רש"י גגים ש"מ דגגים נתקדשו ומשני דאכלי בארעא ש"מ דאף בירושלי' לא נתקדשו גגים וצע"ג ונראה דיש לתוס' הוכחה דאי אף בירושלים לא נתקדשו א"כ גג עזרה כיון דלא נתקדש בקדושת עזרה וה"ל כירושלים א"כ אף בירושלי' לא נתקדשו הגגים לפ"ז אף קדושת ירושלי' לית בהו א"כ ק' הלא שם במס' פסחים קתני גגים של עזרה ולשכות אין אוכלין ק"ק ואין שוחטין שם ק"ק ק' הא אפילו ק"ק אין אוכלין דהא ה"ל כגגים ירושלים וע"כ צ"ל דגגים ירושלים אוכלין ק"ק והא דפריך מהא דפקע איגרא היינו לס"ד דק' לי' תרתי נ"ל גגים ועליות לימא עליות לחוד ומכ"ש גגים אלא במקדש דקדושה חמור' כמ"ש מהרש"א אף עליות לא נתקדשו אבל בירושלי' גגין לחוד לא נתקדשו ופרי' מהא דאיגרא דהוא גג כפירש"י אבל במסקנא דמסיק בהיכל גגין לא נתקדשו אבל עליות נתקדשו א"כ הכל מיירי מהיכל ועזר' דעזרה אפי' עלי' וגג ובהיכל רק גגים אבל ירושלים הכל נתקדש ואתי שפיר הא דפריך מעובי חומה כלפנים נימא דמיירי בירושלים הא נ"ק דקתני במשנה מן אגף ולפנים כלפנים מן הגף ולחוץ כלחוץ ועובי החומה כלפנים ומוקי הש"ס אגף ולחוץ בשערי עזרה אגף ולפנים בשערי ירושלים ופי' תוס' הא דלא מוקי הכל בעזרה ושער נקנור דלא נתקדש משום דבפסח אין הבדל בין עזרה ולחוץ וע"ש

הא דקתני אגף ולחוץ דמיירי בשערי עזרה משום דמשנה בכלי קדשים מיירי בין בק"ק ובין בפסח ולכך נקט מן אגף ולחוץ דמיירי משערי עזרה גף ולחוץ בק"ק ולפ"ז נ"ל דקאי על חומת ירושלים דהא בק"ק מיירי ג"כ ולכך צ"ל דקאי על עזרה כמבואר בש"ס דשוה לקרקע עזרה והנה בתי' א' בתוס' וכמ"ש הרמב"ם דאף בירושלים לא נתקדשו הגגים וצ"ל דנחת חד דרגא בירושלי' דבגגין א"א רק קלים בגגין אין אוכלין כלל בעזרה דאוכלין ק"ק בגגין אוכלין קלין ונ"ק א"כ לימא עובי חומה כלפנים היינו עובי החומה עזרה כלפנים וא"כ הגג נתקדש לקלים די"ל כנ"ל דאף מקדשי קדשים מיירי במשנה ובהכי א"ש הא דפסק הרמב"ם בהל' בית הבחירה פ"ו עובי החומות נתקדשו שו וכו' ופי' הכ"מ בשוה לקרקע עזרה כמ"ש מקודם ע"ש אבל אין זה מספיק למ"ש בהל' מע"ש ובהל' קה"פ פסק סתם עובי החומה כלפנים ולא זכר שם בשוה לקרקע וקשה להרמב"ם במ"ע ולפמ"ש ניחא דמיירי מחומת עזרה ולענין מע"ש ופסח לחית חד דרגא ואוכלין שם מפסח הואיל והוא כלפנים ודוק. אך לולי פי' המהרש"א י"ל פי' אחר בתוס' דכבר הקשה הכ"מ למה השמיט הרמב"ם הך בבא אילן עומד בחוץ ונופו נוטה לפנים וכו' ונראה בב"ב פריך עלי' דהאי דמרחיקין מן העיר כ"ה אמה הא אין עושין שדה מגרש ומשני ה"מ ר"מ היא דס"ל בערי ישראל עושין ועוד אילנות עושין והרמב"ם בהל' עירוכין פסק אלף אמה מגרש אחד שדות וכרמי' משמע בתוך מגרש אפי' גפני' אסור וא"כ צ"ל תי' הש"ס ר"א היא והוא פוסק דלא כר"א וא"כ קשה האיך העתיק הך דמרחיקן וכו' וצ"ל כמ"ש האחרונים דהמ"ל דמשנה בח"ל מיירי וחדא מנייהו נקט וא"כ ס"ל להרמב"ם הך אוקימתא באמת קאי בח"ל ובזה העתיק ולפ"ז קשה אילן עומד בחוץ לירושלים ונופו נוטה לירושלים היכא משכחת לה הא אין עושין מגרש שדה וצ"ל לדעתו דאין חילוק בין זרעים לאילן ור"א היא ולפ"ז לפי מאי דקיי"ל כת"ק ליתא ולכך השמיטו ודוק. אך עדיין קשה אף דר"א היא מ"מ הא מרחיקין אילן מן העיר כ"ה אמה וצ"ל דבאמת עומד לקצוץ רק מיירי דעדיין לא נקצץ והנה ידוע כל ידות הכלים שהם ארוכי' ס"ל לר"מ כל העומד לקוץ כקצוץ דמי ואינו טובל רק עד מקום שאין קוצצין והקשו הא אותו מקום חיבור אינו נטבל ואי דה"ל טומאת בית הסתרים הא ראוי לביאת מים בעינן ותי' דהואיל ועומד לקוץ כקצוץ דמי אינו חוצץ וידוע דאויר ירושלים כירושלים כנ"ל רק גגים וכדומה החוצצים באויר הם מעכבים שלא לאכול ואם עומד לקוץ כקצוץ דמי וזהו כוונת תוס' דאויר ירושלים כירושלים רק אילן מעכב והעומד לקצוץ כקצוץ דמי ואינו מעכב וה"ל כאוכל באויר ולזה דייקו תוס' אויר וכו' ולא קאמר גגים נתקדשו דבאמת לא נתקדשו ודוק. ובהכי ניחא דברי הרמב"ם הנ"ל דלכאורה קשה עדיין ה"ל להביא המשנה די"ל

דאילן עומד בתוספת ירושלים שלא נתקדש רק בימי עזרא כנ"ל ונופו נוטה לירושלים שנתקדש בימי יהושע ומותר לאכול שם מ"ש והכל בתוך העיר ול"ש אין עושין מגרש וכו' אבל להנ"ל ניחא דא"כ אינו בגדר מרחיקין אילן ואינו עומד לקוץ וקשה קושי' תוס' הא גגים לא נתקדשו ודוק. והנה רש"י כתב במס' שבועות דף ט"ז ע"א דבר חדש דהא דאין עושין מגרש וכו' לא נאמר אף לת"ק רק בכרכים המוקפין מיב"ן ותמוה מנ"ל לרש"י זאת גם קשה מאי מקשה הש"ס בב"ב דדילמא בשאר עיירות נשנה וע"ז י"ל דבירושלמי אמרי' ב' טעמים להרחקת אילן או דלא יאפיל או משום נוי העיר והנ"מ ביניהן אם אילן עומד בעיר נגד ביתו דמשום מאפיל ליכא ובש"ס דידן קאמר הטעם משום נוי וקשה דלכאורה מוכח משום מאפיל דהא אמרי' אם אילן קודם קיצץ ואח"כ נותן דמים דקדירה דבי שותפי וכו' ולכך קוצץ תחילה אבל הקציצה אין ב"ד מתעצלין א"כ אם ספק ל"ל ליתן דמים ע"כ האילן קדם דהא האילן עומד זמן רב עד שאין לו זכר אימת נטוע ואיך התעצלו הב"ד לקצוץ א"ו דהעיר מאוחר ובני העיר מאנו ליתן דמי' ואמרו דמקצי' לאילן אפס לא יתנו דמים ולכך לא נקצץ ומה ספק יש אבל להך טעמא דמאפיל ניחא דהי' עומד תחלה נגד ביתו של בעל האיל וא"א לקצוץ וצ"ל דודאי אין עצם אילן לעיר רק האפילה רק קשה דדי בהרחקה בעלמא ד"א סביבותיו ול"ל כ"ה אמה וע"ז קאמר נמי העיר שיהא אורה רב כאכסדרה וכמ"ש בבה"כ וא"כ נגד ביתו ל"ל בי' לכך שפיר יש ספק אך עדיין קשה א"כ אם הי' ביתו גדול לחוץ לעיר וסתרי ונטע במקומו אילן ודאי דמותר דהא יותר הי', מאפיל הבית מאינן ולפ"ז בנמצא אילן מקדם טעינן ללוקח וליורש שהי' בית וסתרו כמו דאמרי' לקמן בזיזין לר"ה דטענינן ללוקח שנכנס לתוך שלו אף בזה טענינן וצ"ל דזה א"א לסתור ולהניחו שדה או מגרש דאין עושין עיר מגרש לכ"ע שלא יחריבו ערי ישראל וא"כ ע"כ מוכח דאיירי המשנ' בהך כרכים דנשנית בהו הך דיוקא דאין עושין וכו' וא"ש והנה הש"ך בח"מ סימן קנ"ה ובה"ז הביאו נוסחאות שנויו' בילקוט אי ר"א ס"ל אין עושין מגרש שדה או עושין וצ"ל דהנך ב' תי' בש"ס פליגי בהך נוסחא ולכאורה קשה הא ר"א ס"ל עושין מגרש עיר א"כ י"ל דהוסיפו על העיר עד שהגיעו לאלו אמה משדה אך זהו אינו דא"כ למה לא יעשה ממגרש שדה מ"ש דהעיר מגיע עד שדה אף דעושין ממגרש שדה וצ"ל דאם עושין ממגרש עיר יעשו ממגרש אחר משך ועכ"פ צריך להיות אלף אמה ממגרש וע"כ צ"ל אף שרוצים ליתן מגרש אחר אין עושין ממגרש עיר דכתב ולא ימכר ולא שונה כמ"ש הרמב"ם וק' איך אפשר להוסיף על עיר הא יבנו לתוך מגרש ואין עושין מגרש עיר ולכך פירש"י דדוקא בבע"ח וירושלי' ס"ל אינו בכלל בתי ע"ת דאמרי' תרי ירושלי' הוי וא"ש והנה הש"ך בסימן הנ"ל וביחד הרב בה"ז הקשו

לפי גירסא דגרסי' בפ"ט דעירכון אין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה לא מגרש עיר ולא עיר מגרש וכו' ע"ש לפ"ז מאי משני לא צריכא אלא לר"א דאמר עושין שדה מגרש הא ס"ל דמגרש אין עושין שדה וא"כ הקושי' במ"ע ות"ל משום דאין עושין מגרש שדה ונדחקו ליישב דכ"ז בא"י וכיון דחזינן דבא"י עושין שדה מגרש מסתמא בח"ל עושין מגרש שדה דנחית חד דרגא וכקושי' הרמב"ן וזהו בכלל הדוחק ונראה דלק"מ דלכאורה י"ל קושי' הש"ך ובה"ז דהא ר"א ס"ל דעושין מגרש ולפ"ז משני הש"ס שפיר לא צריכא לר"א דס"ל עושין שדה מגרש ואף דס"ל אין עושין מגרש שדה מ"מ ס"ל דעושין מגרש עיר וא"כ אי לאו דאשמעינן דטעמא משום נוי העיר הוי אפשר בכה"ג כגון דהי' מגרש ועשה ממנו עיר דעושין מגרש עיר והשדות שהיו מתחלה קודם שנעשה ממגרש עיר כמדתן בהיתר ואי דאין עושין ממגרש שדה לא היו צריכין לעקור דהא נא עשה ממגרש שדה אבל משום הט' דנוי צריכין להרחיק כ"ה אמות אך ז"א דודאי אף דס"ל לר"א דעושין ממגרש עיר מ"מ צריך להרחיק מזה העיר אלף אמה ממגרש חדש וא"כ בלאו האי טעמא דנוי צריכין להרחיק בשביל מגרש דא"ע מגרש שדה אך עכ"ז לק"מ די"ל בש"ס דקאמר לא צריכא אלא לר"א וכו ולרבנן נמי וכו' ל"ל אמר בלשון אב"ע וכו' וי"ל דהא עוד י"ל ק' הנ"ל על רש"י דפי' דאינו נוהג רק במוקפין א"כ דילמא המשנה מיירי בשאר עיירות וצ"ל כך דבב"ב דף ס' ע"א אמרי' אין מוציאין זיזין וכו' לקח חצר ובה זיזין וכו' (דמה מכר ראשון וכו' דמסתמא דמדלא מיחו להא' הי' מוחזק בה) ולפ"ז קשה כאן על המתני' דקאמר ואם יתן דמים הרשות בידו ולפ"ז איך שייך לומר ספק הא בודאי אילן קודם דאי העיר קדמה למה הניחו האילן עד עכשיו ולא מיחו א"ו דמוחזק כבר בשלמא אם האילן קדם י"ל דלא רצו ליתן דמים לכך היו מניחים האילן עד עכשיו אבל אם העיר קדמה דיכולין למחות בלא נתינת דמים ול"ל מיחו עד עכשיו ומה ספק יש בזה וצ"ל כך דהנה הגהת סמ"ק רוצה להוכיח ממתני' דמרחיקין את האילן מן העיר ולא קתני מרחיקין את האילן מן הבית אלא להורות אף אם הוא רחוק מן וא הבית יותר מכ"ה אמה ומן העיר שבנה אח"כ היה פחות צריך להרחיק וזה הוא הוכחה חלושה אבל מכאן מוכח מכח קושי' הנ"ל דמה ספק יש כאן וכו א"ו כדינו של הגהת סמ"ק ושפיר יש מקום ספק דילמא הי' העיר קודם והאי דלא מיחו שמתחילה כשנטע האילן לא הי' עיר גדולה כ"כ והי' יותר מכ"ה אמה מן העיר רק אח"כ כשבנה העיר יותר גדולה וא"כ שפיר יש מקום ספק אם האילן קודם לכל העיר וצריך ליתן דמים אם רוצה למחות ואם צריכין ליתן דמים אם רוצה למחות לבעל האילן או העיר קדמה היינו העיר כמות שהי' קטנה ועכשיו רוצה למחות וא"צ ליתן דמים כדינו של הסמ"ק ושפיר הוי הממע"ה רק

כז"ה לר"א דס"ל עושין מגרש עיר וא"כ שפיר יש מציאות לעשות העיר גדולה מכמות שהי' אבל לרבנן דס"ל דאין עושין ממגרש עיר אינו כלל במציאות לעשות העיר גדולה מכמות שהי' וקושי' הנ"ל במ"ע. ולפ"ז יתורץ כל הנ"ל דהש"ס לא רצה לומר בלשון ואב"ע דהכל הוא תי' א' דהש"ס רוצה לתרץ כל המתני' דבהא לחוד לא סגי דמשנה אתי' כרבנן וה"מ בשדה זרעים וכו' וא"כ ודאי רישא אתי' כרבנן אבל הסיפא דאם ספק לא אתי' כרבנן כק' הנ"ל דהא ס"ל אין עושין מגרש עיר ובהא לחוד נמי לא סגי לא צריכא אלא לר"א א"כ יקשה קושי' הש"ך ובה"ז הא ס"ל דאין עושין מגרש שדה אבל הסיפא דאם ספק לא אתי' כרבנן כקו' הנ"ל דהא ס"ל אין עושין מגרש עיר ובהא לחוד נמי לא סגי לא צריכה אלא לר"א א"כ יוקשה קו' הש"ך ובה"ז הא ס"ל דאין עושין מגרש שדה אבל הסיפא ודאי מתוקמא כוותי' דהא ס"ל לר"א דעושין מגרש עיר כנ"ל ולכך קאמר הש"ס ולרבנן וכו' כלומר כמו דלרבנן דוקא בשדה זרעים אבל בשדה אילן מותר גם לר"א כן וא"כ כל המשנה מתוקמא שפיר כוותי' דלק"מ ת"ל כקושי' הש"ך ובה"ז דבשדה אילן מודה ר"א דעושין מגרש שדה וסיפא פשיטא מתוקמא דס"ל עושין מגרש עיר כנ"ל וא"צ למחוק שם במתני' בעירכין ולא מגרש שדה רק י"ל לקיים הגי' הישינה ודו"ק והשתא א"ש דהריב"ם מוכיח מירושלמי הנ"ל דקאמר מאי בינייהו איכא בינייהו אם הי' אילן סמוך לביתו דמשום מאפיל ליכא דהא מאפיל לביתו ולכל העיר אינו מאפיל אבל משום נוי הוא לכל העיר כמו לביתו וכתב הריב"ם דמכאן מוכח אם הי' לו בית וסתרו ונטע אילן במקומו אף בתוך כ"ה אמה א"י בני העיר למחות בידו דאל"כ ל"ל קאמר איכא בינייהו בכה"ג דמשום מאפיל ליכא דהא הבית היה מאפיל יותר מהאילן ומשום נוי איכא דהבית לא הי' ממעט נוי העיר כמו אילן א"ו דגם אילן מותר במקום הבית אך ע"ז קשה לפ"מ דפירש"י על הך דזיזין וגזוטראות דהוי בחזקתן דטעמא משום נוי דטענינן ללוקח ואמרי' כנוס לתוך שלו שרי' וא"כ קשה הא דקאמר ואם ספק וכו' ל"ל טענינן ללוקח שהי' לו בית וסתרו ונטע איל בהיתר במקומו לשיטת הריב"ם כמו התם דטענינן ללוקח אך זהו לק"מ דהא אין עושין עיר מגרש ומכ"ש שדה אילן ולפ"ז לק"מ קושי' הנ"ל על רש"י דהש"ס הקשה בממ"נ אי מיירי מתני' מעיירות שאינן מוקפין יכול לעשות מעיר מגרש אלא ע"כ דאיירי במוקפין ובמוקפין אין משנין לא מעיר מגרש ולא ממגרש שדה וא"כ קשה הרישא ות"ל וא"ש ודוק. ובהנ"ל יתורץ מד"ר וזה יהיו לכם ערי מגרש יהיו בהווייתן שאין עושין לא מעיר מגרש ולא ממגרש עיר וכו' נאמר ערים והלא לא הי' אלא כפרים אלא לומר לך שחביבה א"י ותמוה החיבור והדביקות ולהנ"ל א"ש דהנה הר"ן והרשב"א כתבו הטעם הא דבח"ל לא קפדינן אנוי משום דיותר טוב

שיתנו לו עירות שבח"ל כדי לישב עיירות שבא"י והשתא אתי שפיר יהיו בהווייתן וכו' וע"כ צ"ל דלמד כן מהמשנה דקאמר ואם ספק וכו' וקשה כנ"ל וצ"ל כנ"ל אלא ודאי דאין משנין וא"כ מוכח ג"כ דמתני' מיירי בארץ ישראל דבח"ל לא קפדינן אנוי אך קשה באמת ל"ל קפדינן אנוי לכך קאמר נאמר ערים וכו' שחביבה א"י שכפרים בא"י חשובין יותר מכרכים שבח"ל לכך מוטב שיתנוולו עיירות שבח"ל כדי שילכו הכל לא"י:

פסיקתא זוטרתא פרשת כי תצא

בפסיקתא זוטרתא לא תבא אל ביתו וכו' והאיש אשר אתה נושה בו, יל"ר המקדש אשה במשכון שיש עליו מלוה מהו ותמוה. נקדים לתרץ הרמב"ם בהל' מלוה ולוה פסק עבר ב"ח ונכנס לבית הלוה למשכנו אינו לוקה שהרי נל"ע דכתיב השב תשיב לו ואם לא קיים עשה שבה כגון שאבד המשכון או שנשרף מחשב דמי המשכן ותובע השאר בדין וכו' וכהראב"ד עליו וז"ל א"א שיבוש הוא זה אלא מפני שחייב באחריות ומפרש המ"מ דברי הראב"ד דהוא נגד סוגי' הש"ס דמכות דף ט"ז אמר ר"ל אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת וכו' התם כיון דחייב תשלומין אינו לוק' ומשלם ע"ש ומשמע דלא לקי אלאו דהשבת עבוט ואיך פסק דלקי ע"ש ונ"ל דהרמב"ן הקשה על הש"ס דמאי משני כיון דאיתא בתשלומין אליבא דמ"ד קיימי ולא קיימי היינו היכא שנשרף המשכון או נאבד ע"י אונס הא קיי"ל אף דב"ח קונה משכון היינו להיות ש"ש ולא לחייב באונסין וא"כ ליתא בתשלומין ע"ש ותי' הרמב"ן דבאמת למ"ד קיימי ולא קיימי באמת לקי אך למ"ד בטלו ול"ב היינו ששרף המשכון בידים והוי פשיעה ושפי' חייב בתשלומין ור"י בעי למיחשב רק הני דמשכחת לי' בין בקיימי ולא קיימי בין בטלו וכו' א"כ לפי זה לכאורה לק"מ על הרמב"ם דפסק דלקי והיינו כקושי' הרמב"ן אך אי קשיא הא קשיא שכתב דמחשב דמי המשכון וא"כ איתא בתשלומין אף דקיימי ולא קיימי כיון דחיי' באונסין וב"ח קונה משכון אף לחייב באונסין וק' הרמב"ן במ"ע ונ"ל דהש"ך הקש' בח"מ סי' ע"ב על הרמב"ם דפסק דחיוב לשלם דהא אף דב"ח קונה משכון להיות ש"ש היינו היכא שנתן לו המשכון מדעתו אבל במשכנו שלא ברשות הלוה הוי כמו פשיעה וחייב אף באונסין שאירע אח"כ וא"כ למה פסק דלוקה דהרי הרמב"ם במשכן שלא ברשות מיירי ונראה דאמרי' במס' בב"מ קט"ו אר"ה חבל רחיים וכו' והקשו תוס' איך לקי הא חשיב לי' הש"ס לאו הנל"ע כו' ותי' תוס' לחלק בין שוגג למזיד שאם הי' יודע שאסור לא הי' חובל ה"ל זכי' בטעות ע"ש ולפ"ז קשה הא דפריך הש"ס בתמורה דף ו' ב' אביי ורבא במאי פליגי וכו' מאי קושי' אימא דבהא פליגי בהשבת עבוט דלאביי אם חבל באיסור

והי' יודע דאסור לחבול מהני ולרבא לא מהני וצ"ע וק' לי' להרמב"ם נמי דל"ל כתי' תוס' א"ו דהשיב תשיב קאי אלא יחבול וקו' תוס' במ"ע ומזה הוכיח הרמב"ם דינו דתוס' הק' שם בגי' הספרים שם דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם וכ' אדרבה מלקי לקי ממון לא משלם ותי' תוס' דהכא כיון דחייב ממון ששרפו הלכך לא משכחת לי' בטלו דכל היכא דיש לו ממון לא ילקה והק' באס"ז הלא א"צ לשלם לו דמי המשכון מכיסו רק שהוא מנכה לו מן החוב כו' וזה לא הוי חזרה ולא הוי נל"ע כלל וזאת הקו' י"ל דהי' ק' לי' להרמב"ם ובשביל זה גרס כגירסא שלפנינו ול"ק דילקה ולא ישלם די"ל כך דהנה ודאי היכא דדעת התורה נוטה יותר לתשלומין אמרי' ממונא משלם מילקי לא לקי כדמצינו בעדים זוממין בפירוש ריבתה התורה לתשלומין א"כ ה"ה בהשבת עבוט י"ל בפירוש ריבתה התורה דכתיב השיב תשיב מש"ה ממונא משלם ולפי זה דברי הרמב"ם נכונים דשם במכות ס"ל לר"י בטלו ול"ב וכו' קמפלגי בהתראת ספק פירש"י דלר"י דאמר בטלו ול"ב וא"כ גמר הלאו בביטול העשה תלי' ע"ש העולה מזה דלמ"ד בטלו ונ"ב אין החיוב מלקות בא עד אחר ביטול העשה ולמ"ד קיימי ולא קיימי המלקות בא מיד בעקירת הלאו והנה ידוע הא דאמרי' אין לוקה ומשלם היינו היכא דכולם באים בב"א אבל בבאים זה אחר זה לוקה ומשלם ולפ"ז קשה דמאי קאמר בש"ס כיון דאיתא בתשלומין אין לוקה ומשלם הא למ"ד קיימי ולא קיימי חיוב מלקות בא מיד בעקירת הלאו וחיוב תשלומין אינו בא כ"א בשעת אונסין כדקיי"ל בכל ד' שומרין דאין חייב רק משעת אונסין וא"כ אין באים כאחת ול"ל אמרי' לוקה ומשלם וצ"ל כסברת הרמב"ן דלא קאי רק למ"ד בטלו ול"ב וממילא חיוב מלקות וממון בב"א באים אבל לדידן דקיי"ל קיימי ול"ק פסק שפיר הרמב"ם דלוקה ומשלם כיון דאין באים כאחת ולפ"ז לק"מ קושי' תוס' דודאי השיב תשיב קאי אלא יחבול ומש"ה אמר אביי זיל אהדר והא דלקי אחבלת רחיים ורכב היינו משום דפסק כמ"ד קיימי ולא קיימי וא"כ אין החיוב מלקות וממון באים בב"א ומש"ה מילקי לקי אבל לשיטת תוס' לא ס"ל כל הנ"ל צ"ל לחלק בין זכי' בטעות וכו' א"כ קו' הנ"ל במ"ע דל"ל אמר הש"ס בתמורה דפליגי בהכי וצ"ל כך דשם אמרי' אמר שמואל ב"ד מנתח נתוחי וכו' לעבור עליו בב' לאוין וזה ידוע דכל היכא דליכא מלקות ל"ש לעבור בב' לאוין וא"כ השב תשיב לא קאי כלל לשמואל אלאו דלא יחבול דאל"כ ה"ל נל"ע וקיי"ל כשמואל ומוכח כתוס' הא דאמר אביי זיל אהדר משום דהוי זכי' בטעות אבל א"א דלא כשמואל א"כ הסברא נותנת דהשב תשיב קאי ג"כ אלאו דלא יחבול וזיל אהדורי דקאמר משום השבת עבוט הוא אבל משום עביד מהני בכ"מ אף בזכי' בטעות וזה כתבו תוס' דה מחזיר את הכר וכו' בתמורה פריך שם לרבא הא דמקשה רק אליבא

רבא לא אתי כשמואל דלשמואל ל"ש להק' דעיקר קרא במשכנו באיסור וכו' ע"ש א"כ הך סוגי' דתמורה קאי שלא אליבא דהל' כשמואל וא"כ השיב תשיב קאי אנא יחבול וא"כ ל"ל דאי עביד מחילה שלא בטעות וגם אביי מודה בזה והא דאמר זיל אהדר משום דהשיב תשיב קאי אלא יחבול אבל אנן פסקינן כשמואל ע"כ השב תשיב לא קאי כלל אלא יחבול וכ' תוספות שפיר דטעמא דאביי משום זכי' בטעות ודוק:

ובהנ"ל יובן הפסיקתא דהש"ך רוצה להוכיח דהא דבע"ח קונה משכון היינו אף להתחייב באונסין מדחזינן דיכול לקדש בו אשה במשכון ע"כ דקיימי באחריותו אף לאונסין א"כ לפ"ז א"א דב"ח לא קני למשכון רק לענין ש"ש ולא באונסין א"י לקדש בו אשה והשתא אתי שפיר דבלא"ה לא הי' מקום ספק אי מותר לקדש בו אשה הייתי אומר דיכול לקדש דהרי חייב אף באונסין ובאמת לא קאי כלל העשה אלאו דהשבת עבוט כיון דאית' בתשלומין והשב תשיב קאי אדלעיל מיני' אבל השתא דקאמר והאיש אשר אתה נושה וכו' ומכח מני' לשליח ב"ד כנ"ל ולעבור עליו בב' לאוין והשב תשיב וכו' לכך שפיר קאמר מהו לקדש בו אשה ודוק:

והנה המשנה למלך הקשה בחבל עשיר דאין בו מצות החזרה ל"ל ילקה עש ויש לחלק בין נל"ע זאת לנל"ע דודאי נל"ע ממילא שפיר אמרי' כמו בתמורה לחומר' דהואיל בצבור ליתא אף ביחיד לוקה ולא קשה איך יתכן לומר קום עשה וילקה דהא א"צ למעשהו דממילא הוא ותמורתו קודש וקדשה שמים אבל במקום דצ"ל קום ועשה א"כ אא"ל דילקה ולא יתכן קום ועשה ולהלקותו וע"כ דאין בלאו זה מלקות וא"כ אף במקום דאין בו קום ועשה אין בו מלקות דאין לחלק הלאו לחצאין או כולו למלקות או כולו לפטור ולכך כאן דאמרי' קום החזיר א"א להלקותו וא"כ בכל דברים אין כאן מלקות אף במקום דל"ש קום ועשה וסברא זו לחלק בין נל"ע זו וכו' כ' תוס' דף כ"א ע"ש ודוק:

תוס' קידושין

תוס' בקדושין הביאו בשם ירושלמי כד הוי סליק רב ענן אמר תרין מילין חדא אין גובין מנכסי יתומים קטנים שמא צררי אתפסי ואידך מי שהקדיש נכסיו ולאחר"ז עמד וגירש את אשתו ידור הנאה ותמוה. נקדים לתרץ הרמב"ם שפסק המקדיש נכסיו והי' עליו כתובת אשה וכו' ידור הנאה ממנה והק' עליו הראב"ד וז"ל א"א איהו פסק יש שאלה בהקדש עכ"ל עיין בש"ס דעירכין דף כ"ג דמסיק דביש שאלה בהקדש קמיפלגי ועיין תי"ט שר"ל מדקאמר הש"ס הקדש תנן ש"מ דפסקינן כר"א וכ"ז דוחק דא"א יש שאלה בהקדש א"כ לא חיישינן לקנוניא. ונקדים לתרץ מה שהקשו על הרמב"ם דפסק ש"מ

שהקדיש נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן ודוק' אם אמר באותו שעה אבל לאח"ז אינו נאמן דמנ"ל לחלק דהא ר"ה סתמא קאמר ועוד קשה בשלמא א"א דבהקדש יכול לחזור תכ"ד שפיר י"ל תכ"ד נאמן משום דיכול לחזור בו אבל לאחר זה לא משא"כ לדידן דפסקי' דבהקדש אין יכול לחזור תכ"ד א"כ מהיכי תיתי לחלק ונראה דהרי"ף פסק ש"מ שהקדיש נכסיו מלוה ע"פ גובה ממנו והק' עליו רבינו ירוחם הא קיי"ל הקדש הוי נכסי' משועבדי' וא"כ מלוה ע"פ אמאי גובה ממנו ונראה דלק"מ דלכאורה קשה הא הש"ס קאמר בהדיא מתנת ש"מ כיורשים שיוי' רבנן ור"פ אמר בהדיא מלוה ע"פ גובה מן היורשים אך נראה דאמרי' בש"ס מתנת ש"מ מד"ת לאו כלום ומפני טירוף דעת תקנו דמתנה זו הוי כיורשי' ע"ש אך כז"ה במתנת הדיוט אבל במתנת הקדש דהוי ככתובי' וכמסורי' דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי א"כ מד"ת מתנתו מתנה א"כ שפיר הקשה רבינו ירוחם כיון דהקדש הוא כנכסים משועבדים אמאי מלוה ע"פ גובה ממנו דהא הקדש לא הוי כיורשים אך עכ"ז לק"מ קושי' ר"י דאמרי' בש"ס ד"ת א' מלוה ע"פ וא' מלוה בשטר גובה ממשיעבדי' רק מתקנת הלקוחות הוא דאינו גובה מלע"פ ולפ"ז קשה הא דפסקינן בש"ע מלוה ע"פ גובה מהקדש משום דהוי כמשועבדים א"כ כיון דבהקדש לא שייך תקנת לקוחות א"כ מלע"פ אמאי אינו גובה מהקדש וצ"ל דהשתא דתקינו תקנת לקוחות עשאו גם בהקדש משום שלא יהא גרע כח הקדש מכח הדיוט ולפי זה שפיר פסק הרי"ף דמד"ת מלוה ע"פ גובה ממשועבדים רק דרבנן תקנו משום לקוחות וזהו ליתא בהקדש וגם לא גרע כח הקדש מכח הדיוט דהא בש"מ מלוה ע"פ גובה ממתנת הדיוט א"כ מהקדש נמי' גבי' ולק"מ. והנה הרי"ף פסק מלוה ע"פ גובה מהקדש דוקא אם הי' הלואה קודם להקדש אבל אם הי' הקדש קודם אין גובין ממנו ואנן פסקינן מלוה ע"פ גובה ממתנת ש"מ להדיוט אף אם המתנה קודם ותוס' הקשו על ר"ה דאמר חזקה וכו' משמע דוקא בשכיב מרע אבל בבריא לא הא א"א יש שאלה בהקדש א"כ ליכא חשש לקנוניא רק באמת לק"מ דהש"ך הקשה על ר"ה דאמר חזקה וכו' ומשמע דא"א חוטא א"כ אמאי לא מחייב הכתוב ממון ע"פ ע"א דהא חזקה א"א חוטא וע"כ צ"ל דאין מוציאין ממון וכו' א"כ קשה על ר"ה דאמר נותנין וכו' ע"ש ונראה דלק"מ וזהו כוונת ר"ה ש"מ כו' נאמן מטעם מגו דאי בעי מיתשל עלי' אך דזהו הוי מגו במקו' חזקה דחזק' כל מה שיש לאדם הוא שלו משום הכי אמר חזקה א"א עושה וכו' והיינו דא"א חוטא וכו' ולפ"ז אוקמי חזקה להאי חזקה ונשאר המגו ונאמן ולק"מ רק לכאורה לא הוי מגו דילמא יש לו מלוה ע"פ כנ"ל רק דזהו ליתא דהא השתא נמי גובה מהקדש אם יש לו מלוה ע"פ מוקדם כמ"ש הרי"ף לעיל רק קשה דילמא יש עליו מלוה

ע"פ מאוחר ולא גבי מהקדש ומתיירא להשאיל וחיישינן לקנוניא ולא הוי מגו וזהו דברי הרמב"ם שכתב דוקא אם אמר באותו שעה נאמן בממ"נ אם יש עליו מלוה ע"פ א"כ גם מהקדש הי' גובה ואי לית ליה מלוה ע"פ נאמן במגו דאי בעי מתשיל עלי' משא"כ א"א לאחר זמן אינו נאמן דליתא למגו דילמא הי' לו מלוה ע"פ מאוחר וא"כ אינו גובה אותו ההלואה אבל אי הוי מיתשל עליו הוי נכסים ב"ח וא"כ אותו הלואה שהלוה האחר הקדש מאוחר לאותו מתנה שנתן להדיוט מגבה אותו משום הכי אינו נאמן וכז"ה דוקא בש"מ אבל בבריא שהקדיש נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי אינו נאמן אפילו באותו שעה דליכא מגו דאי בעי מיתשל עלי' דילמא יש לו מלוה ע"פ ואם ישאל עליו יגבה אותו מלוה משא"כ מהקדש אינו גובה מלוה ע"פ משום דתו מהני דיבורו להקדש ודוק. והנה אנן פסקינן בש"ע ח"מ סי' ק"ד מלוה ע"פ מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר לגבות מבני חרי ולפי זה קשה א"כ אף א"א יש שאלה בהקדש מ"מ איכא למיחם לקנוניא דודאי אי מיתשל נדרו א"כ הוי נכסים בני חורין וא"כ דילמא יש עליו מלוה ע"פ מוקדם לכתובת אשה א"כ יגבה הוא אבל השתא דלא איתשל על נדרו הוי נכסים משועבדים דפסקינן הקדש הוי נכסים משועבדים ואין מלע"פ יכול לטרוף מהקדש וא"כ תגבה היא כתובתה אך זהו תלי' א"א שד"א שפיר כל הנ"ל משא"כ א"א של"ד א"כ מלוה ע"פ לית ליה שעבודא כלל והמלוה בשטר אית לי' שיעבוד ע"י השטר א"כ המלוה בשטר מאוחר קודם למלוה בע"פ מוקדם וידוע דר"ה תלמיד דרב (ועיין תוס' ברכות דף מ') ורב ס"ל להדיא של"ד ולפ"ז לק"מ דשפיר משני הש"ס א"ל ר"ה וכו' משום דר"ה ס"ל שלד"א וא"כ א"א יש שאלה בהקדש ודאי אין חוששין לקנוני' אבל הרמב"ם פוסק שד"א ושפיר פסק דחיישינן לקנוני' כנ"ל ובזה מדוייק לישנא דש"ס דקאמר שלחו לר"פ משום דר"פ ס"ל שד"א ודוק. והנה בהא פליגי תנאי בש"ס אי גובין מנכסים יתומים קטני' חד אמר אין גובין שמא צררי אתפסי וחד אמר הטעם משום דפריעת ב"ח מצוה היא ויתומים קטנים לאו בני מצוה נינהו והנה ודאי א"א שד"א צ"ל הטעם משום צררי אתפסי דל"ל משום פריעת ב"ח מצוה היא דהא שד"א והשתא א"ש הדבר ומובנים מעצמן:

טור או"ח סימן תעג

המשנה למלך הביא לדעת הרא"מ לר"י ח"ש קרי אכילה ולר"ל לא הוי אכילה וכשיעור בעינן עמש"ל בסוגי' דכולל ובהכי מיושב קושי' מהר"ל מפראג לדעת הטור דס"ל דטיבול ראשון א"צ כזית דלא יצטרך לברך בפ"א וצריך בפ"א להוציא מרור א"כ מה דייק ר"ל (פס' קיד.) מהנך שצ"ל ב' טיבולי' דמצות צריכין כוונה דאל"כ הא בטיבול ראשון נפיק

דהא לא הוי כזית והפר"ח דביקש לדחותו דהיא גופה קשיא למה ליה תרי טיבולי' יאכל בראשון כזית ואין דבריו ברורין לפמ"ש תוס' דאף ר"ל ידע ע"כ דהוי משום הכירא לתינוקות רק ס"ל דמשנה מיירי בדאית לי' שאר ירקות ומכ"מ א"צ להתיר וע"ז דדייק דצריך כוונה וא"כ קושי' נכונה דלכך א"צ להתיר דהא יאכל פחות מכזית והוי ג"כ הכירא כמו בשאר ירקות (ודוחק לומר דר"ל ס"ל הכירא כמ"ש הרשב"ם והטור הואיל ואוכלין ירקות קודם הסעוד' וא"כ קשה לאכול כזית מרור קודם סעוד' ותו לא דהא הוי הכירא משום דאוכל קודם טיבול א"ו דיש לחוש הואיל ואוכלין קודם מצה לא יכוין לשם מצה והגמ' דחה דבעינן תרי טיבולין והוא עיקר ההיכר לומר הא כבר טיבלתי וב"פ למה) ולהנ"ל לק"מ דודאי טיבול הראשון הוא לברך בפה"א להוציא המרור מספק ברכה כמ"ש דלכך לא יברך כר"א ולר"ל הא על ח"ש ליכא ברכה דהוי מטעמת א"כ ר"ל דקאמר זאת אומרת דר"ל לשיטתו ובעי ודאי כזית לברך בפה"א והגמ' דחה לשיטתו דמ"מ אין מוכרח אבל לדידן ודאי דאוכל בפחות מכזית צ"ל ודוק. ובהכי ניחא נמי הא דפסק הרא"ש אכלו חזרת ופ"א אין מברך אכילת מרור וש"מ דלא יצא דלפי הנ"ל לק"מ דמבטל בפ"א בפחות מכזית ותו לא יצא ידי מרור דלדידן ח"ש צריך ברכה ור"ח דקאמר אחר שמילא כריסו לאו דוקא ויתכן אפילו בפחות מכזית כמ"ש המפרשים ולק"מ וזה י"ל דאף דקיי"ל מצות א"צ כוונה י"ל דמשנה מיירי דאיכא שאר ירקות מ"מ יטול מרור בפחות מכזית ולפ"ז מבה"ג מנוסחא שבכל הלילות אין אנו חייבין חיובא לדרדקי דילמא השתא דאתי' רבנן להטביל ב"פ להכירא הוא חיובא לשמוע בקול רבנן כמ"ש מהר"ל מפראג ועיין ט"ז ונ"ל דהא ר"י תי' הלכך בטיבל א' א"צ חרוסת ולא חששו משום קפא הואיל והוי רשות ש"מ דליכ' חיובא דהא י"ל דמיירי דאיכא שאר ירקות וא"כ יכול להטביל בשאר ירקות וא"ש ואפשר דמשנה מיירי מסתמא דליכא ירקות דלמה השמיט המשנה הך בבא דקתני בברייתא אף שני ת"ח שואלין זא"ז משום דאין ת"ח רשאי לדור במקום שאין ירקות מצוין ובזה תבין למה הקשה לר"י הך קושי' חיובא לדרדקי בתר דמביא הברייתא דב' ת"ח שואלין זא"ז ודוק. ומה שטען הר"ש על ר"י שהעלים בסדרא דנתן טעם לב' טיבולין משום דאין עושין מצות חבילות ובגמרא אמרי' משום הכירא לק"מ דודאי ס"ל דאין פת פוטרו שלא נקרא ללפת הפת ה"מ באוכלו לבדו אבל באוכלו עם הפת ודאי הפת פוטרו וכבר ידוע וכ"כ הרמב"ם בזמן הפסח דמרור ד"ת והי' אוכל מרור בכריכה אבל אחר החורבן אוכל בלי כריכה ואח"כ בכריכה וא"כ המשנה דמיירי בזמן הבית קתני כולה צלי ל"ל לפטור מרור בפה"א דהא באוכל בכריכה פוטר הוא למרור וצ"ל משום הכירא אמנם לדידן קשה למה לי מרור קודם הסעודה ולאח"כ וכוונה

ליכל מרור ויצא ואח"כ כוונה והוי ג"כ היכרא א"מ דא"כ חייב בברכה פסחים ד' עא ואין עושין חבילות ודוק:

בקושי' תוס' על רש"י דס"ל דליל ש"ע לחוך בשמחה א"כ הא דפריך זמנין דלא משכחת לה רק ז' בחל יום א' בשבת למ"ד בעי זביחה בשעת שמחה ליקשי לנפשי' דבחל יום ש"ע ביום א' וכו' י"ל הא דפריך שתי תשובות וכו' שעירי רגלים תי' וכו' ועוד שאיל במאי משמח וכי לא ידע ברייתא מפורש דמשמח ביין אלא דס"ל דשמחה קאי לכל הן לכהנים הן לישראל וכהנים אסורים לשתית יין אך י"ל דכהני' בשעירי רגלים אך בשמחה יש ב' אופנים או שמחה של מצוה או שמחה של הנאה ואי של הנאה א"ש ביין ולא בשעירי רגלים הנאכלין אבל אי שמחה של מצוה א"ש בשעירי' דאף דהם חיים מ"מ מצוה יש באכילתן ולא יתכן ביין וא"ש דהק' בממ"נ ולכך משני לעולם שמחה של הנאה וישראל ביין וכהני' בכוסות נקיי' וא"כ לק"מ למ"ד לא בעי זביחה בשעת שמחה לק"מ מליל ש"ע שחל במ"ש דישראל ביין וכהנים בשעירי הרגלים מבושלים ואיכא שמחה של הנאה ודוק. ועי"ל דבלא"ה דברי רש"י סותרים זא"ז דבפסחים פירש"י דוקא ליל ולא ש"ע לשמחה ואלו בסוכה פירש"י מכ"ש יום וכו' ע"ש וי"ל דלמ"ד דבעי זביחה כשעת שמחה צ"ל משמחו ביין וא"כ קשה ל"ל נאמר ח' ימים ולא איצטרך אך לרבות אלא דיום ש"ע ליתא בכלל שמחה ול"ל דאיכא חד יום בשבת דליכא דהא משמח ביין ולעומת זה לק"מ למה קאמר אוציא ליל א' שאין שמחה לפניו ולא להיפוך דלעומת זה יש שמחה לאחרי' משא"כ ליל ש"ע דהפי' שאין שמחה לפניו וא"כ אין כאן זביחה בשעת שמחה ויותר מסתבר לומר כן שאין כאן גז"ה משא"כ למסקנא דקיי"ל כמ"ש הרמב"ם דלא בעי זביחה בשעת שמחה ולא אמרי' משמחו ביין ולפ"ז קשה למה לא אמרי' דשמחה לאחרי' וע"כ דאף ליל ש"ע יש שמחה לאחרים דיום בכלל שמחה ול"ק לכתוב ח' שהרי איכא חד יום שבת וס"ש א"א לשמוח וסתם ימים היינו בצירוף לילות כמ"ש מהרש"א ושמחת יין לא חשיב שמחה וא"כ לק"מ דילמא לנפשיה דלמ"ד לא בעי' זביחה בשעת שמחה באמת ש"ע בכלל שמחה ודוק:

תם ונשלם